

שער שלשה עשר

זכות הנפש עם הגוף והשכל, מי משלשתם הנוכל.

נאם הימון האזרחי: ויהי כי ארכו לי ימי המשובה, נכספה נפשי לשוב לדרך התשובה. אולי אברר לבי, מסיג מחשבי, ואטהר נפשי, מדמי כחשי, וארחץ רעיוני, מטמאת זדוני. ויהי היום ואני עם חבר הקיני יושב, והייתי בעניני העולם חושב. ויאמר לי עלה כלבי לעזוב אלו הארצות ולשוב לארצי, ואל מהו הפני. ועתה שאל מה אתן לך כטרם אלך מעמך, אמרתי לו שאלה אחת אני שואל מעמך, ודורש ממך. שתעזוב [לי] מהכמתך מוכרת, תשימנה לראשי עשרת, ותהיה לך לכבוד ולתפארת. ותלמדני משל ממשלי עבודת אלהים, לצאת בו ממהשכים לנגהים. ותודיעני סוד הגוף והנשמה ועניניהם, ומי יקבל הענש מהם. אם יקבלוהו שניהם, אם יתלקוהו ביניהם. אמר לי היטבת לשאול, ואדע כי אין זולתי לגאול. והגני מגיד לך דרך חכמה, מעניני הגוף והנשמה, אשר גודע לכלנו, ואבותינו ספרו לנו. אמרתי לו ספרה נא לי אמרתך הנעימה, ועצתך התמיכה, ותהי משכרתך שלמה. אמר ידוע תדע כי ביום מעמד הדין כשיפתחו הספרים, להקור מעשי הרשעים והישרים, ויתקרו על הצדקות והשגואות, וישקלו העברות

והזכויות, תפול החרדה על החטאים וידרוש כל אחר מהם מענות ותחבולות, ויתעולל עלילות. או יוערו הגוף והנשמה למשפט אלהים, ועד האלהים יבא דבר שניהם, וכל אחד מהם יגיד מענתו וחשופט ישפוט ביניהם.

ותען הנפש ותאמר לגוף:

אוי לך הגוף הנגוף כי אתה מחריב עולם, ואינך מן האל נכלם. אתה עוללת לי היגון הזה, כי בשלך הצער הגדול הזה. כי בכל יום היית מרבה הטא ועברה, ותגדל המדורה, [ברוע מחשבותיך], ורוב תועבותיך, ולא היה לך רועיוניך, כי אם לתור אחרי עיניך. ולהמתיק לשונך, ולמלאות בטנך. ולהתעסק בעניניך, ותזנותיך. וכל מחשבותיך להטביעני בטיט ורפש, ולמכרני למות בלי חפש.

ויען הגוף ויאמר לנפש:

הוי הנפש החוטאת הלא את במחשבותיך הוגעתני, ובעצותיך מושכתני, אהה כתי הברע הכרעתני. כי אין בירי רעה ופשע, ואיך אוכל לעשות הטא ופשע. לולי אשר עזרתני, ובחבלי שוא משכתני. כי את היית קושרת לבי בחכריך, ומושכת גופי בעבות שקריך, ומעוררת אותי במתק אמריך, ואני אבוא אתריך, ומלאתי את דברריך.

אמרה הנפש:

אני הייתי עליונה, וישכת במלכות ראשונה, והייתי כיונה בחיק אלהי מקננת, ועל שלחנו מרגנת. וירדתי ממעלות גבוהים, ונפרדתי מכני האלהים. ובאתי אליך להחיותך, להיטבך באהריתך. ואהה העברתני בחטאתיך, והוגעתני בעונותיך.

וּמְשַׁכְתֵּנִי בַחבְלֵי תַעֲתוּעִיךָ, לַהֲבִילִי שְׁעִשׂוּעִיךָ. לַהֲתַעֲדוֹן בְּאֹכִילָה וּשְׂתִיָּה, וּלְהַתְעַנֵּג עִם כָּל צוּרָה יַפֶּה-פִּיָּה. וְלֹאכּוֹל מִיַּיִן מַעֲדוּנִים, וְלִלְבוּשׁ בְּגָדֵי עֲדָנִים, וְלִהְיוֹת כְּגֹדֶךָ לְבָנִים, וְגוֹפֵךְ מִיָּעֲדוֹן בְּשִׁמְנִים, וּמָה לִּי וּלְכַגְדִּים הַלְּבָנִים אוֹ לְשִׁמְנִים. וּמֵאֵין לְנַפֵּשׁ זָכָה וְנִקְיָה, אֹכִילָה וּשְׂתִיָּה, אוֹ לְחַבֵּק צוּרָה יַפֶּה-פִּיָּה. הֲלֹא כָּל אֱלֹהֵי הַתַּעֲנוּגִים כִּי יִדְבְּקוּ וַיִּתְרַעוּ, וְזִבִּי לֹא יִפְגְּעוּ.

אמר הגוף אל הנפש :

לֹא כֵן הִדְבַרְתָּ רַק אֲנִי הֵייתִי כַאֲבָן דּוּמָה, מִשְׁלַךְ בְּאֶדְמָה; עַד יִרְדֶּה מִן הַשָּׁמַיִם, וְהַעֲמִדְתֵּנִי עַל רַגְלַיִם, וּפְקַחְתָּ לִּי לְרֵאוֹת עֵינַיִם, וְהַנַּגְתָּ לִּי לְמַשֵּׁשׁ יָדַיִם, וְלֹאכּוֹל לִשְׁוֹן וְשֵׁנִים, וְלִדְבַר שְׂפָתַיִם. וּמָה לִּי לְכֹאֵלֶה הַתַּעֲנוּגִים בְּהוֹתִי, לִוְלִי מֵהֵרֵת וְחִבָּא לְקִרְאָתִי. וְתַחֲלַשׁ הַנֶּפֶשׁ לְדַבְּרִי, וְלֹא מֵצֵאה מַעֲנֶה עַל דְּבָרָיו, וּבְרֵאוֹת הַשֶּׁכֶל כִּי הַנֶּפֶשׁ נִבְהַלָּה, וּמִכַּתְּהָ כִּיד הַיִּצּוֹר נִחְלָה. וְגַבֵּר עֲלֶיהָ הַגּוּף כִּרְבֵּב דְּבָרִים, וְעַל הָאֵמֶת הַגְּבִיר הַשְּׁקָרִים. אוֹ הַתַּעֲנוּר הַשֶּׁכֶל וַיֹּאמֶר לְנַפֵּשׁ: עוּרִי נֶפֶשׁ בְּרָה, מִכְּבוֹד אֶל גּוֹזְרָה, וּבְמֵאֶסֶר הַגּוּף עֲצוּרָה. וְהַשְׁמִרִי מִן הַיִּצּוֹר הָרַע, אֲשֶׁר בְּךָ פְּרַעוֹת פְּרַע, וּכְאֲרִי שִׁכַב כְּרַע. לִכֵּן הַטְּהַרִי מִטְּמֵאוֹתֶיךָ, וְהִנְקִי מִטְּנֶפֶת גּוֹיְתֶךָ. וְשִׁיתִי לְכֶךָ לְמַעֲלָה, וְלִנְזוּת הַכְּבוֹד וְהַתְּהַלְּהָה, אֲשֶׁר הִיָּה אַהֲלֶךָ בְּתַחֲלָה.

וישא משלו ויאמר :

לְבָשִׁי יְחִידָה עֵז וְאֵל אֶל רַגְלֵי עֵשׂוֹפִי כִּי־נָגַה אֶךְ בְּצִלּוֹ קִנְיִי.
אִם אֵת עֲרִמְתָּה מִקְּסוּוֹת יִשְׂרָאֵל וְתָם אֶל בְּחִמּוֹי דְרָשִׁי וְכִם הַתְּלִוְנִי.

שער שלשה עשר

עוּרִי קַחִי עִמָּךְ תְּשׁוּבָת מִמְּאֹר וְדַעִי כִּי־יִם הַיָּדִין לְצִוּוֹר מִהַ תְּעַנִּי.
לְבָרְךָ בְּבוֹרִית בְּכִסֵּי תוֹרָה נִחְלִי יִשְׂרָאֵל וְהַנְּקִי עֵבְרִי תַחֲלִיבֵנִי.
מִכְּרִי יִקַּר הַיּוֹם וְטוֹב מִחֵר קִנְיִי וְקַחִי רְצוֹן קִינְיָה וְכָל הַיִּגְגָּה תְּנִי.
סִפְדִּי בְּמִרְהָ עַל יְמוֹתַי אֲשֶׁר תִּלְפִּי בְּהַכָּל וְעֲלִייתָם קִינְיִי.
בְּרַבְרָה רְחִימָה הִיא קַחִי צְדָה וּמֵר מִרְהָ סְעִי אִוְלִי בְּמִתְקָה מִחֵנִי.
הַיִּי לָךְ עֲצֵלָה בִּי חֲבִירָה לְאֵל קָמוּ תְּצוֹת לַיִל אֲבָל אֵת תִּישְׁנִי.
טְבַעְהָ אֲנִי שְׁכַלְךָ בְּיָם סַמְאֹה עוּרִי כְּחֹזֶךְ וְיָד וְתַעֲלִי הָאֲנִי.
בְּתַיִם וְעִרִי מִסְּפָנוֹת לְמֵאוֹת עֲשִׂיתִי וְלִבְנֹתָם לְבָנִים תִּלְבְּנִי.
מִחֵר בְּיָוִם דִּין וְדָרְשׁוּ חֲשִׁבוֹן לְמַעַי שְׁוֹךְ וְתִכֵּן הַלְּבָבִים תִּתְּנִי.
וְדַעִי תְּכִי מִצְרַף בְּיָד הָאֵל לְכָל נֶפֶשׁ וְכוּ תִצְרַפִּי תִבְחֵנִי.
אִם מִצְאִי זָכָה וְכָרָה שׁוֹרְרִי וּבְחַתָּה וְכַנּוּר צְהִלִי קוֹלְךָ תְּנִי.
אֶךְ אִם מִלְּאָה סִיג וְאֵין מִצְאִי בְּאִי בְּנִקְרַת צוֹר וְשֵׁם הַשְּׁמִינִי.
וּבְרַבֵּךְ יִקַּד שְׁלָחִי וְהַמְּסִירִי מִשְׁרֵר דְּמַעֲנָה וְעַל לְבָרְךָ עֲגוֹן אֶד עַנְיִי.

אמרה הנפש לשכל :

ואיך יוכל להמלט מנבלו, ולשובור עלו. מי שנפל ביד אדונים קשה, וטבע במצולות ים ואין לו מושה. היצר לימיני, כנחש ישכני, והגוף בעבותות ימשכני. ואני בתוכם יחידה וגלמודה, ובמאמרם לכוהה. זה נושך וזה מושך, אויה לי כי גרתי משך.

ותשא משלה ותאמר :

מתחילי גלגל יקר גליתי
 בבור חשכים אהלי נטיתי.
 נישלחני מגלילי מעלה
 לגוף ותוכו בית זבול קניתי.
 אמתזול בתיק צירי פעלקה צנתקה
 מתבדקה משתקשקה הייתי.
 אחר היותי כבתולה ארשו
 אותי וגוף טמא לאיש קניתי.
 נישלחה אותי בטמאתי ומר
 ילדי וננינו יום גליל הרייתי.
 אלד עלי כרביי קכל יום רבבות
 בנים וטפתתי וגם רביתי.
 אותיל לפרוד אהבי הנה ונה.
 ראשון ועליו יום גליל בתיי.
 ולבי לפרודו כחליל יתמה
 עד מסבול האהבה תליתי.
 לא יכלו הרים סבול תשקו וגל
 או מפזא אותי ולא לאיתי.

התנערי בלה ענייה סערה
 קמי שכייה תצאי מכור עני.
 עד אן בחדרי המרי תפתי
 ובאתי הגאונה תרגי.
 ותפתי על טוב זמן בודד והוא
 קנה מאד רצון ובו תשעני.
 גרשת הצדק אשר הוא בועלך
 אה עם בני הפאנה תתתני.
 שובי אסירה לארצך ואי
 תתאחרי לשוב ואל תעגני.
 אולי פתוך פתנה אלהים פתני
 עמי ותינה זה וקדוש פתני.
 צירי תמרפני ואיכה מןך
 אסתיר עונותי ואתה בחני.
 אפצר להמלט ויצירי רודפי
 תמיד בששון על ימיני שומני.
 שדי בוקרי רב חסדים שומך
 תני מאד אבוש ואמר מה אני.
 אשפח אני עצמי ואתה שומרי
 אשפון נה סדך וחסדך שוכני.
 בשר אדון עולם לגפש גענה
 עורי בנהרי געמי התעדני.
 כי לא למענה אנמלה חסד וחס
 רק בעבורי אעשה וקמעני.
 עת תקראי אותי בצרה אענה
 לך כי אני הוא המדבר הגני.

לְמָה זָנַחְתִּי בְאִשָּׁה וְנָתַח
 תַּחַת אֲדוֹנֶיהָ וְלֹא זָנַחְתִּי .
 לְמָה פָּרַעַנִי וְהִשְׁמַנִּי בְּמִי
 מָרִים מֵאֲרָרִים וְלֹא שְׁמִיתִי .
 לֹא יַעֲזוּבֵנִי עַנְיָי עֵינַי אֲנִי
 תִּבְלָה בְּמַבּוּל תִּבְכֵּי בְּמִיתִי .
 אֲחַפּוּר בְּבַת עֵינַי פְּאוֹרוֹת עֲמָקוֹ
 גַּם מִכְּבָדִי מִי כְּבִי דְלִיתִי .
 אֲבָקָה בְּשׂוֹרֵי הַשְּׁמֹת תִּקְדֹּד
 שׁוֹת יַעֲלוּ אֵלַי אֵל וְלֹא עֲלִיתִי .
 כֹּל עוֹד בְּגוֹף אֲשַׁכּוֹן אֲנִי בּוֹ נִחְשָׁבָה
 מִתָּה וְאֵלֹה אֲצַאֵה חַיִּיתִי .
 הַיּוֹם בְּרוּם קָנִי כְמוֹ יוֹנָה וּמִי
 שָׁתַק אֵלַי אֲרִץ כַּעֲוֹף דְּאִיתִי .
 עַל הַרְרֵי בָשָׂם בְּגִלְגָּלִי וְזוּל
 שׁוֹשֵׁן בְּגִי אֲתַבֵּה רַעִיתִי .
 וְאֲשַׁאֲפָה רַקָּה בְּזִבְרֵי יוֹצְרִי
 גַּם מִכְּבֹדוֹ מִרְ דְּרוֹר אִיתִי .
 הֵן בְּעַדוֹ עוֹבְרֵי דְרָכִים אֲשַׁאֲלָה
 וְעֲלִי נְתִיבוֹת בְּעַדוֹ צִיתִי .
 גַּא עוֹבְרֵי דִבְרָה שְׂאוֹן שְׁלוֹם לְדוֹד
 שְׁאֲתַבֵּה נַפְשִׁי וְלֹא בְּלִיתִי .
 גַּא סַפְרוֹ אֵלֶי תִּשְׁתַּקֵּתִי תְּכִי
 לְרֹת בְּמִימֵי נַעֲמֹן צִמִּיתִי .
 מִיּוֹם גְּלוּתִי מֵאֲבוּל עַל שְׁלַחֲנוֹת
 טוֹבוֹ הֲלֹא בְּפִשִׁי בָצוּם עֲנִיתִי .

מִיּוֹם אֲשֶׁר בּוֹסוֹת אֲהַבִּיּוּ נִנְעָעוּ
 מִפִּי בְּכּוֹסוֹת לַעֲנָה לְוִיתִי .
 וְאָמַר לַחֲכִי צוֹף דְּבַשׁ בְּלַתִּי וְכָל
 כְּבוֹד לְכַד הוֹד אֲתַבֵּי בְּוִיתִי .
 הַקָּה שְׁתִּי עֵינַי בְּסַגּוֹר הַדְּרוֹד
 עַד וְהָרָם הַשָּׁךְ וְלֹא רָאִיתִי .
 אַחֲרֵי הַוִּיתִי אֲנִי בְּהִיבֵל אֵל כְּנֹר
 דוֹרֵק בְּגוֹף אֲפֵל הֲלֵא בְּהִיתִי .
 עַת אֲזַכְּרָה יוֹם דִּין לְאֲרִץ וְפָלִי
 פָנַי וְאִמְרָה כַּמְעִיל עֲמִיתִי .
 הַנָּה כְּעֵינַי הַעֲבָדִים אֵל וְיָי
 אָדוֹן שְׁתִּי עֵינַי לְאֵל תְּלִיתִי .
 עַד כִּי יִשְׁבְּנִי לְאֲפָרָיוֹן וְקָר
 לַחֲסוֹת בְּצִלוֹ כְּאֲשֶׁר חֲסִיתִי .

ויען הוצר ויאמר לנפש :

שמעו נא זאת עניה, אשר מיין אנהות כוסה רוייה,
 דעו כי הלדך כאין, והודך יסוף כהוף עין, ומשמנ בשרך ירות,
 ובית אבנים יחווה, וכרגע יאבד הודך, וישכר גאוונך ואידך,
 לכן אל תמרוי תרותך, כאנחתך, ואל תעובי בעולם הזה
 שמחתך, כי אחרי המות אין שמהוה ואין מרגעה, ואין ישיבה
 ואין נסיעה, ובעורך בהיים אם תשמחי תועילי, ולעשות
 תשכילי, כי אחרי מותך לא תוכלי, להשיב אשר אבדת,
 ולהיטיב אשר הרעת, ועתה עזבי השכל ושקריו, כי לא יוכל
 לקיים לך את דבריו.

וישא משלו ויאמר :

נפש יקרתי איה קשקשך תבטחי
 גילי ויחלמה מומן אל תשפתי .
 כי אחרי מותך קאפס תהיי
 וא תשפתי יתר ולא תאנחי .
 אמתמול תישב אחרי לבתי , וכן
 איש אחרי מותו לעולם לא יחי .
 אכן בעירך בגויה שוקנה
 אז תוכלי לעלוז ובה אז תשפתי .
 אז תוכלי טובה לעצמה לעשות
 לכן בעסקי ריק ושא אל תבטחי .
 למה גנה משוש ושלנה תסגרי
 אה שערי גיון לנפשך תפסתי .
 קרצחים תסה בקרול הורגים
 וכלי עלי נפשך עניה תרצחי .
 תכל גנה תענוג ולמה מנה
 תמענוג אל תפצוקים תברתי .
 שכלך נהנה תוך פלוא הפאקר
 לכן עניה סערה תתפסתי .
 שפתי בטחם מנותך תצאי
 גילי מאד טרם אשר תלקתי .
 קאל עלי כל הברואים יחלוק
 טובו ולכן מהרי תלקה קחי .
 כנעי יחידה מפכי קולך נפש
 אה מנשוא עמל ורגלך מרתי .

כי את פמו כוכב בתוך גופך ועת
 מותך תהי בשאול לכל רגל פחי .
 אה אחרי צאתך דעי כי לא לעד
 לך יאמרו בואי בתוך גופך פחי .

אמר השכל לנפש :

נפש קדושה , בעל היצר כבושה . אל וסיתוך שקריו ,
 ואל ויחידוך [דבריו] . ודעי כי מלך בשר ודם אם איש ישרתהו ,
 לא ישקוט עד יגמלהו וישיב לו כמעשהו . ואם אדם אשר
 הוא גוש רמה , ועפר מן הארמה , יוכל להשיב גמול לעבדיו ,
 כל שכן בורא הכל כי לא תקצר ידו להשיב גמולתך , אחרי
 צאתך מגופך ולהחיותך , עד תקבלו שכר טוב לפעלתך , ויש
 תקוה לאחריתך , אמרה הנפש אמצא תן בעניך אדוני כי
 נחמתי , ובדבריו פיך הזקנתי , ומן היצר הרע הצלחתי ותלצתיני .
 ועתה ידעתי כי יש לי תקוה ברחמי האל להשיבני גנה האור
 והתהלה . ותמיד יש לבטוח , על אלהינו כי ירבה לסלוח .
 אמר המגיד : וכשמעי דברי חבר הקיני השתחויתי אליו ,
 וצפנתי בלבי מליו , ונעם משליו . וכאשר רצה לנסוע למקומו ,
 החל לשורר בטוב טעמו .

וישא משלו ויאמר :

אני הבר אני המדה גבונים
 ומולדתי פאלון צעננים .
 אעזר הנפשות הישנות
 בתוכחות פמו תצים שגונים .

וְהַמִּיד אֶפְתָּחָה שְׁעֵי תְשׁוּבָה
 לְגוֹי צְדִיק וְגַם שׁוֹמֵר אֲמִנִים .
 אֶחְלֵץ הַגְּנוּיָה מִקֹּדֶר אֵשׁ
 וְאֶצִּיר הַנְּשָׁמָה מִתְרוֹנִים .
 וְהַגְּדִיר וְהַסְּאֵנָה יִסְפוּן
 כְּמוֹ קֶשׁ אִזְ כְּמוֹ אֹדִים עֲשָׂנִים .
 לְזֹאת אֲשֶׁרִי אֲגֹשׁ יִפִּיק רְצוֹן אֶל
 וְיִתְעוֹרֵר פְּעַת אִישִׁים יִשְׁנִים .
 וְיַעֲקֹד מִלְּבָבוֹ חֶסֶד וְאֵין
 וְיִשַׁע בּוֹ נְטָעִים גְּעִמִּינִים .
 וְאֵין נְאוֹר בְּאוֹר חַיִּים וְיִזְכֶּה
 רְאֹת אוֹר וְיִצְרוּ נְגִים בְּפָנָיִם .

שער ארבעה עשר

בסדר תפלה יקרה, לא ישקל כסף מחזירה.

נאם הימן האזרחי: עברתי בים לארץ עזה, אחרי יגיעה קשה ועזוה. וכאשר באוני נאותיה, והתחלכתי בנתיבותיה, ראיתי בקצה הימין ארמון, מלא כמלאת רמון. ובחוף ההמון זקן, בפיו המליצות יתקן, ויאסוף פזורי התבונות כאסוף ביצים מקן. ולפניו תלמידים, במיני החכמות לומדים. ואשמע אחד מהם אומר לו אם טוב בעיני אדוננו יחבר לנו מפנינו רעיונו, ובדלח הגיונו, תפלה או תהנה, תהיה לנו לסותרה וצנה, ותבקע שערי מעונה, ותגיע לכסא השכינה. ויען ויאמר לו: הט אונך ושמע שאלתך אשר שאלת, ותפלתך אשר בקשת. ולא התעכב כי אם רגע כפי אשר העיר ישני וממיו, ודבר אל סלע לשונו ונחן מימיו.

ויען ויאמר להם: שמעו אלי רודפי צדק הנה לכם תפלה, היא פאר התהלה ונור הגדולה. [לו יתפלל] בה איש בכונת דעתו, ושמע הבורא תפלתו. וזאת תחלתה: אנא אדון עולם, ובורא הברואים כלם. מעון הנשמות, ויסוד העולמות. באתי להשתחות לפניך כי אתה האדון המיוחד, האחד ולא ככל אחד. הטוב האמתי, הנעם הנצחי, האור הפנימי. הזהר הנראה לעין הרעיון, הכבוד העליון. יסוד כל יסוד וסוד כל סוד, ועיקר כל עיקר, ועלת כל עלה, ומעין הנכוחה, ומוצא האמונה, ויסוד הנכונה. מניע הברואים מאתו, וממיע אליו המוצאים

מרשותו. הקרוב כפי רחוקו, הרחוק כפי קרבו א). הנמצא לעצמו, ואין לאחר עמו. [החכם ולא בחכמה נוספת, הגבור ולא בכח (בגבורה) נתונה, החי ולא בחיים קניינים מבלעדיו, המורה לנתיב צדק, המנהג לדרך הישר]. הנסתר מעיני הנשמות, העליונות, הנמצא לכל דכא ושפל רוח, המשיב וטובתו נדבכה בלי חוכה, [המתחסד וחסדו לא באונס רק באהבה. הגרב ולרב גבורתו, ימחול בעלות חמתו, הנדב ומרב נדבתו, יתגרב לחוטאים במחילתו. הכורא ולא נכרא], הממציא לכל נמצא. השליט ואין שולט בו, המשיגו בלי מושג, העושה בלי שותף, הגוזר בלי עוזר, המלך בלי יועץ, השופט והוא בעל החוב, אליך אקרא האזר העליון, הנשגב בתרדו הביון, אשר אליו כונת כל מתכוין, והשק כל נפש ותאות כל רעיון. ואישאל ממך עזרתך, וקרבתך. בחיי הסוד אשר בו נשגבת, ובאין מקום נצבת, ורחקת וקרבת, ובראת הכל מאין, ואתחנן אליך בכבוד אלהותך הנצחית, ובמציאותך התמידית, וגדולתך הפנימית, הגאווה השולמית, ובגבורתך הקיימת, ובאחרותך הנעלמת. לשגבני ולחלצני משוחת התאוה, ולהוציאני מגלי ים הפקעה, ולעוררני ברוח עליונה זכה וברה, ולאמצני בעצה ישרה. ולאורני בשכל המהור והטוב בלי שמצה, ולקדשני ברעה צלולה, ואשר מרוחק אצולה. ולחוקני בנפש יודעת ערך האמת ולהיות פרי לבריאתי, ולא תהא לריק יצירתי, ואל אצא מן העולם כאשר באתי, ערום מבגדי ישר, ועריה ממעולי כשר. אגא האל הכוראי מאין היוצרי מאפס. אתה הוא ה'

א) ה' בורא עולם הוא המרחק והמקרב את היזורים, ובעצמו הוא קרוב ללכנו, אף שהוא רחוק, ורחוק מהשגתנו אפ"י שהוא קרוב.

לבדך המגביר עלי חסדו בטרם היותי, המגדיל עלי טובו עד לא הייתי. ומוזנים קדמונים, ושנים בלי נמנים. העלני על מחשבתו בטרם נמצאתי, ופקדני בפקודתו ועוד לא נבראתי, וזכרני לטובה בטרם נקראתי. וגזר והוא בשמים לברוא אותי ונפעלו, וצוה על הגלגלים והתגלגלו, ודבר אל כחות יצירותי ונפעלו. וקרא אל השמים מעל ואל הארץ מתחת והחביר משניהם נשמה עליונה, עם גופה שפלה. ובטרם בראני אצל רוחו הנדיבה, וכחו הטובה, על אבותי הקדומים והגיע הטוב ההוא עד אבי ואמי. וצוה על האפס ונבקע, ואל האין ונרקע. ומתוכו הוציאני, ומלכ האפס המציאני. ואצל עלי ורחו ונשמתו, והעניקני טובתו. ובכשן אמי הכיני, ולאור עולם הוציאני. ונפח בי רוח חיים, והשקני מתעלות השדים, שמנים ממוקים, ונתן לי חן בעיני אבותי לסכול הם כל נזק ולהיטיב לי, ולשאת כל צער ולהרויח לי. וכאשר גדלתי במעדרים, כלכלני וגדלני, ועל מי מנותות נהלני, ודרך הטוב למדני, ותורתו השבילני, ואזר העולם הבא בעין לבי הראני. וכמה זמנים הלכתי שובב בדרך לבי ולא גמלני, והאריך אפי לחטאתי וביסורי אהבה יסרני, וכמה פעמים שכחתיו ולא שכחתי, ובכמה צרות נסני ומכלם גאלני, ומה יוכל עבד נמאס כמוני, ועצב נבזה ונקלה כמותי, להשיב גמול בשבחיו הגרועים על אהת מאלה הטובות הרבות.

יהו רצון ורחמים מלפניך מעון הרצון, ומכון האמת, להיטיב אחריתי מראשיתי. ואל תרף ירך מעבדך, ובל תתרום הטובה אשר בנית, ואל תעקור החסד אשר נטעת. וכאשר החלות כן התמוד תסדיך עמי, עד אתקן המעוה ואישר המקלקל, ואבחר סיג לכבי. ואמחר טמאת יהודתי, עד

אשיבנה אליך נקיה, כאשר נתת בי, ועזרתי להלך נפשי
 מהושבונך, ולהציל יחידתי מענשך, ולכלט רוחי מצער דינך.
 כי ידעתי כי כל תוכל לתורת החטאים, ולטהר בצדקתך
 החטאים. ולהשיב אליך הפושעים, וללמד דרכך לתוועים.
 אנא אלהי כמה חסדים עם עבדך עשית, כי לא באונם
 ובלא הכרח אותי בראת, וגופי החיית, וגוי כרית, ונפשי
 קנית, ועצמי שוית, ולבי כאהל נטית, ובתוכי אהלך בנית
 וחנית, וגלמי ראית, ודרכי פנית, וטורם קראתיך ענית. ואלו
 אעמוד אלף אלפי שנים משתהוה, ומורה ומשבח ומהלל,
 לא יכלתי להשיב גבול הטובה אשר גמלתני, אף כי עזבתיך
 והכעסתיך, והתמכרתי להרע ולא יראתיך. והעזתי פני ולא
 גבלתי, והלכתי בשירותי לבי ולא נחמתי, וידעתי והאמנתי.
 כי לולא שאתה רחום והונן ארך אפים לרשעים, כראי הייתי
 לעשות בי שפטים על רוב חטאותי, ומעוטם צדקותי. אבל אתה
 רוצה להראות יתרון מעשיך על מעשה בשר ודם. כי כשיחטא
 לפני המלך עבדו, יגמלהו כרשעו ומרדו, וימנע ממנו חסדו.
 ואתה לא כן במעשיך, רק תישב לרשעים ותגמול חסד
 החיובים, למען לא ישאר להם מענה, ואל יהי להם פתחון
 פה באזניהם, כי יודע אתה, כי אם תאריך אפך לחוטא כל
 ימי חייתו, לא יברח מידך במותו, רק בצאת נשמתו ליתך
 תשובתו, ואז תוכל לקחת נקמתך על רוע פעלתו.
 יהי רצון מלפניך יסוד הרצון ועיקר הטוב הנכון, להיות
 כונת כל מעשי אליך, וכל פעלתי לשמך, וכל חפצי לכבודך,
 וכל מחשבותי לך, וכל רעיוני לטורך, וכל מעיני כך. וכל
 תשוקתי אליך, וכל מבטתי עליך, וכל גדולתי להבנע לפניך.
 וכל הגאתי להתענות בעבודתך, ואל תשים חלקי עם ורדפי

תאות העולם הזה ומכורתי, והמתעדרים בתענוגותיו,
 והחושבים עבודתך על כדול על צוארם ותורתך דברי לעג
 להם.

אנא מקור החיים ומעין הרצון, יהי רצון מלפניך להצילני
 מאמונתם הרעה, וכונתם הסכלה והגרועה. והטה לבי ליראתך,
 והבא ברעיוני לפחד מיום דינך, ולזכור כל עת ענשך, להיות
 נגד עיני פחדך כטוטפות כל הימים אשר אחיה, ושמע תפלתי
 בשועי אליך, ברוך אתה ה' שומע תפלה. יהי רצון אמרי
 פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

ויאמר להם: והנה זאת תפלה אחרת יפה-פיה, בתכל
 אין שניה, ולה תהלה דומיה. לחוק עניניה, ולתקף בניניה.
 ויען ויאמר: אלהי בשתי ונבלמתי, ובזכרי אשר אשמתי,
 יד לפה שמתי, ועל אלקות עונות אשר אלמתי, נתתי פני
 ארצה ונאלמתי. ורעיוני עמו על שפם, כי היצר שאפם
 ושפם, ובכור היגון שרפם ולא צרפם. מעיל הדרי קרע, ועלי
 כארי כרע. דמי חללים לועט, וברשת התענוגים כועט. ובדדוני
 רביד גזי לגוי הוגר, וכבודי על צור חרכו הוגר. ובני
 רשפיו לרגעים ירדוני, [ובאפם יד] ירדוני, ללב בלהות
 ובהלות הזמן שבנו לי מתוקיו כמריו, וזרמיו נמריו. ונפתה
 לבי בגאונו וגאו, ולא כן כי ילד יום ימיר שיאו בגאו.
 ואם הזמן לב אליו ישום כאויבו, כרגע ישוה ועל כן יקד
 להבו. ישוה תכל באנחותיו, ומר שיחותיו, וישקיע גבעות
 עולם בגבכי נהרותיו, וגלי תהומותיו. עד בקע ואורים בצורות
 בצורות, והשיב עבות וכות עצורות. [ונהרות הארץ מבכי,
 ובקבו ולחבו צרב תוכו], ובתוכו חית אנחתו חנתה, ויד קִשְׁתָּהּ,
 עליו קִשְׁתָּהּ, ואשפתה עלתה רנתה. העירו והקיצו מעמיקי

סרה, ושותי עמים התאוה לשכרה. הלומי יין תענוגים, ומכתוב ישר נסוגים וסוגים, ובתאות חבל ננועים ונוגים, הומים כיונים ונפשים וינים. גדר מריבה העותם, וכשמיר פניכם העותם. ומן הגדרת הגינה לוחם שמתם ברוע תאותכם, כגאות החסד תאותכם, ומאגתם להיות החסד תאותכם. עורי נפש הומיה, והתפתחי מוסרי ציארך שביה. בכור התאוה אסורה, גולה וסורה. הלומת סרוחים וסורה התאונני, ועל הטאך קונני. ושיתי דמעך כים ועינדך אני, ועל אהריתך אני (א). בני הבינו והשכילו, העם אשר להר הגאווה יעפילו, כי היום ירומו, מחדר לשאול ישחו ויורמו, ואשר בדותם ינומו, במותם למעמד הדין יקומו. ועדיהם בכור מות בגבי מוגני ירוץ, ותקפם ירוץ, כמורג חרוץ, כליון חרוץ, ולא יועיל להרוץ כל חרוץ. אלילי לוי כי עוני כליו עדה ועדה, על נאות גילי וצני, על עליצותי וצנו (ב). ועלי חבלו ידה, ובני יגוני רגל ורדה. ה' מה אדם ותדעוהו, והמות ירועהו, ושכשו בכל עת ירועהו. ונפשו הענוגה גוגה, ונשמות הנסוכה סוגה. ושירידי עיפים ונרפים, וגדרודי חלשים ונכפים, ומאוריו לא יגהו, ומזווריו לא יגהו, וילדי יום באירו ופירו יגהו.

יהו יצון ורחמים מלפניך מעון היצון, הפנימי והחיצון, לאזרני ולעורני, ולעורדני ולטעני. ברוח נקיה וברה, כחירה במלאכתך מזהירה, ובאור אמתך מזהירה. ולגבהי שחקך, תרקיע [ולא תרגיע, עד היצר הרע תכניע, ואולי גדרוי התאות אשר ירדפה], עד יגפה. רתוקות מצוקות נתקה,

(א) מל' ולו ואלו ואלכו (ישעיה ג').

(ב) משכש.

וגלי דמעיה שתקה, וראש יגוניה מחקה, ומהררי מרף זנקה. אך מה לעשות ויצרי הדימני, והשימני עד התימני. שמני לו מפגע, ובמתחתו לבכי כנגע ומיוגע. ויִאֲרְתֵנִי את צמד כל חמד לחברה, והתרעתי את בעלי און קצוצי אברה, ונשיתי אשר ברוחו שמים שפרה, ותהי התאוה לילדי עוני מילדת עד נהפכה לפועה שפרה. ויקוד אנהותי בשבעו ירועני, והכה במטהו ים עיני, עד נמס צחיח צר לורמי ענני. אשר לא נעצר והסתככו בגני יגוני פרחיו ונצניו, והתאככו בלבי גאות עשניו. ובלהבי צרבת האנחות המרתחות, ושלהבת היוגנות הקודרות. הניף עיני דלתי מרומיו, ויסכרו עינות תהומיו. והגה ברוחו הקשה, והפך ים ליבישה.

אנא אור עולם הוהר העליון, האר עיני שכלי, ממאפל שכלי, והסר עלומי מנגד עיניך, והעבר מסך החטא המכבדיל ביני ובייך, והפץ ענן זעמך, המסתירי מומי פניך.

אנא אלהי, בטרם מדדת בשעל, ממדי תחת ומעל, הנחת ותעל, ארוכה ותעל, לשבי מעל. ושלתח מזור, לגהות מזור, אשר לא חובש ולא זור, אל לב אחור נוזר. ועל כן כך במהתי, וכפי לך שטחתי. לרפא ההרם, ולקשור הקרם, ולהאיר השכי באור חרם. אהה על ימי הרף, אשר הפכו ערף, ואחרי קצו בי וחרפו, נקטו כי וכצל חלפו, ומחלפותם אותי חלפו. וגדרוי עוני באורם קלוני וצלוני, ואחרי סלוני סילוני וסלוני, ובגכליהם גכלוני, ומלדה ומכטן שכלוני, ומדעת סכלוני. ובידם הרמה ריצוני ורצוני, ובמערכת היגון הריצוני, ומבור שאון לא הריצוני, ומביית ומחוצי הקצוני, ובחרבה הקצוני וקיצוני, עד שכרוני, ודרבוני. והיצר הנעוה, אשר להבל העולם מתאוה, ובמעון הסכלות מעונו חג ומתאוה. פתוני

והאל יורך עד תזכי לראות פניו, ותמצא הן בעיניו, וכן יהי רצון אמן.

אמר המגיד ואשאל על שלומו ועל שמו לאחד מתלמידיו, למען אעמוד על סודיו. וכשמעו מלי, ויאמר אלי:

אני חָבֵר מִחֵבֵר הַתְּהֵלוֹת
 וְכִלְכִּילִי לְכָל חֻמְתֵּי מַסְלוֹת.
 אֶחָבֵר לְסִפְּרֵים מִתְּהֵלוֹת
 וְאֶעֱרֹךְ לְחִסְדֵּים גִּבֹּת תְּפִלוֹת.

חלקיו וסתוני חלקיו א). וענוגיו מוזקיו, ונגעוני מרוקיו ב). והתגעשו גלי מוצקיו, ורעשו בי מוצקיו, ובסוני ונטו חצי מעל אפיקיו. בארזי עלי נער, ואבירי ששוני נער. וגדריו מבצרי שיוחי יקיצון, וישני תהו יקיצון. וגול הזמן מעלי מעטה הודו, ויד נגעו לרגעו עלי הודו. וצוקותיו אפפוני, וכנחל גרפוני, ואכלוני ויכלוני, ומיד יגוני לא גאלוני. וכחשך גאלוני עד נבלו עלי צללי, וזרק עליו ומלאכת שכלי נמזזה ועיפו נהלאיו ועליו על והפך הזמן שלוי לפיד, והבעיר בקרבי קרבי לפיד. וביעותיו נשוני ונשוני, ובלי טובה נשוני. לכן עורי נפש הומיה טרופה כאניה, כנככי ים אניה. למתי הבלי תכל יסיתוך, ואל יסיתוך וישחיתוך, עד יחיתוך. ומומן ארוך, ולהיות טרף לשיניהם כרוך וברוך. אפגע ליצר סמוך שמוך, וכבוד הרמי הדימוך ודימוך. על כן למדיחך אשר ידחך, הוי נצחך, על המרוזים, בקול תמרזים. ומעל היצר שמי, ומדרכיו נמי, וסוח רשע פשמי, ועל עיר האמונה פשמי. אולם תישרי רכסיה, ותראפ רסיסיה, ותבני הרוסיה. ותעובי מעונות התאוה הנושבות, ותעובי מירות הצדקות החרכות. ואל תבטחי בתכל אשר גויה מושכלת, כסכה נופלת, וכאלה גובלת. והבעירו זיקך, ופתחי זיקך, אשר יציקך, עד כלי רק יציקך. ושובי עד סוד היסוד, אשר בניגך עליו יעמוד. כי שמו ג) מקור, ורצונו מקור, וסליחתו מקור ד).

ה) חלקת לשוני.

ב) הליו המרוקים.

ג) עמו? (מקור חיים).

ד) ולונו לסליחתו מקור?

שְׁעַר הַמִּשְׁהָ עֶשְׂרִי

תפלה למשה איש האלהים, הפותחת לכל אומרה
שְׁעָרֵי גְבוּדִים.

גַּם הַיּוֹמָן הָאֲזַרְחִי: הִיָּה לִי בַיּוֹם נַעֲרֹרֵי עֶשְׂרִי וְהוּן, וְכַח
וְאוֹן, עַד עֶשְׂרֵתִי מִצַּאתִי אֹן. וַיְהִי הַיּוֹם רֵאִיתִי סוּחָרִים, אֶל
עַבְדֵי הַיָּם עוֹבְרִים. וְאֶרֶד עִמָּהֶם, וְנִצְמַרְתִּי אֵלֵיהֶם. וְכֹאשֶׁר
בְּתוֹךְ הַיָּם בָּאֵנוּ, יָד ה' נִגְעָה בָנוּ. וַיְהִי סַעַר גְּדוֹל בַּיָּם, וְנִשְׁאָר
גְּלוּי דַכִּים. וְאַחֲרָיו עֶזֶר גְּדוֹל נִמְלַטְנוּ, וְכֹל הוֹנְנוּ אֶל תּוֹךְ הַיָּם
הַמְּלַנּוּ. וַיִּצַּאתִי מִן הַסַּפִּינָה רַבָּא וְאִמְלַל, עָרֹם וְשׁוֹלֵל. אֲתִי
יָגוֹן וְתוֹגָה, כְּמוֹ יוֹנָה בְּצִאתוֹ מִמְּעֵי הַדָּגָה. וְכִבּוּאֵי הַעִירָה אֶל
בֵּיתִי, בָּאוּ אֹזְהָבֵי לֶחֶם אֹתִי. וּבַעֲנֹדִי מִתְנַוֵּד לְעֵינֵי הַרְוֵאִים,
וְהִנֵּה חֶבֶר הַקִּינִי בֵּא בְּתוֹךְ הַבָּאִים. וַיִּשֶׁב אֲצִלִּי, וַיִּבְכֶּה עַל
אֲשֶׁר קָרָה לִי, וַיֹּאמֶר לִי: אֵלֹהִים הִיָּה בְיַדִּי הוּן מִכֶּךָ לֹא צִפְנִיתִיהוּ,
וְלֶךְ בְּלֵב טוֹב נִתְתִּיחֹו. אֵךְ מֵאֲשֶׁר חִלַּק לִי הָאֵל אֶחְלַק לָךְ,
וּמֵאֲשֶׁר נָתַן לִי אֶתֶן לָךְ. וְהִנְנִי מִלְּמוֹךְ תַּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ
הָאֱלֹהִים, תַּפְתַּח לָךְ שְׁעָרֵי גְבוּהִים, וְתוֹרִיחַ יִשְׁעֶךָ בְּאוֹרֵי נִגְהִים.
וְאִם תִּקְרָאנָה בְּתֵם לִבִּי וּבְנִקְיוֹן כַּפַּיִם, עָרֵב וּבִקֵּר וְצַחְרִים,
יַפְתַּח ה' לָךְ אֶת אֲצִרְוֵי אֵת הַשָּׁמַיִם, וַיִּרְיֹק עֲלֶיךָ בְּרַכְתּוֹ, וַיַּעֲנִיק
לָךְ מִטּוֹבָתוֹ. אֲמַרְתִּי לֹא זֹאת נִתְתִּיחֵי בְּעֵינֵי, וְזֹאת תְּהִיָּה רַפּוּאֵתִי

לְחַלּוּי, וַיֹּאמֶר הַט אֲזַנְךָ לְשִׁמּוֹעַ פְּלִיאֹתֶיהָ, וְלִהְבִּין נוֹרְאוֹתֶיהָ.
כִּי כְמוֹהָ לֹא חֶבֶר, בְּנִעַם מֵאֲמֵר וְצַחֹת דְּבַר.

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: צַבָּאוֹת שְׁחָקִים וְחִילָם, אֲשֶׁר מַעֲוֹלָם, יִשְׁאֹר
מִשְׁאוֹת שְׁלוֹמִים, וְהַסֵּד וְרַחֲמִים, לְחַלֵּק אֱלֹהִים מִמַּעַל וּנְחַלֵּת
שְׂדֵי מִמְרוֹמִים. הוּא הַצִּיר הַנֶּאֱסָן, הָעֵנִי הַרְחֵמֵן. יִסּוּד הַנְּבוּאָה,
וְסוּד הָעֲנָה וְהִירָאָה. [הָאֲזַרְחִי הַבְּהִיר, וְהוּוֹי הַמּוֹהִיר], אֲשֶׁר הַסְכִּימוּ
עַל שְׂבַחֵיו הַנְּמַמֵּר וְהַיְחִיר, הַחֲסִיד וְהַבְּהִיר. הַסְנָה וְסִנֵּי עֲדִיו,
וַיּוֹם סוּף וַיִּרְדֵּן וְאֶרְנֹן מִגִּדְיוֹ. מִצְרִים תְּבִיעַ תְּהַלּוֹתָיו, וְלִשְׁוֹן
הַיָּם תְּתוֹחַ פְּעֻלוֹתָיו, וְהַיְאִר יִגְלֶה אוֹתוֹתָיו, וְהַר חוֹרֵב פּוֹפֵת
עַל גְּבוּרוֹתָיו. [הַלְשׁוֹנוֹת קֶצֶרוֹ, וְכַח לֹא עֶצְרוֹ. בְּמַדּוֹת נִפְשׁ
פְּנִינִיָּה גְלוּיָה פְּנִימָה. טָרַם אֱלֹהִיו כְּבִטָּן יִצְרֵהוּ, נִבְיָא לְגוּיִם
נִתְנַחַן]. וְקִרָא אֶל הַשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְאֶל הָאָרֶץ מִתַּתָּה. וַיְהִי מִחֲבוּר
שְׁנֵיהֶם בְּרִיאָה נוֹרָאָה, וַיִּצְרָה נְפִלְאָה. הוּא אֶרְנֹן הַמוֹצִיאֵנוּ
מֵאֶפְלָה לְאוּרָה, הַמְּנַחֵלְנוּ קָקָה וְתוֹרָה. הַקּוֹרָא דְרוֹר מַעְבֹּדֵת
הַיִּצֵּר, [לְעֹבֶדֶת הַיּוֹצֵר]. מִמְּבַחַר הַחֲלָצִים, לְמִיטַב הַמַּעֲמִים. מְכַל
חֲסִידָה וְחֲסִיד בְּעַלֵּי יִשְׂרָאֵל וְכִשְׁרוֹן, וְאַנְשֵׁי צַדֵּק וַיִּתְרוֹן. קְבֻלוֹהוּ
הָאֲחֵרוֹנִים, מִן הָרֵאשׁוֹנִים. קְבַלְתָּ [אֲמוֹנָה] נִשְׁאוֹהוּ מְכַל דוֹר
בְּרוּרִי, וּמְכַל זְמַן יִשְׂרָוִי. עַד הַגִּיעַ אֶל הַשֶּׁרֶשׁ הַטּוֹב אֲשֶׁר
הַצְּמִיחֵהוּ, וַיִּצְוֵר הַמּוֹר אֲשֶׁר צִפְנָהוּ. וְהַרְחִיבָה לוֹ הָאָרֶץ מוֹשְׁבָה,
וּנְתַנָּה לוֹ בְּרֵאשׁ מִצְבָּה. וּנְגַלָּה מִלְּשׁוֹן הַגְּבוּרָה, עַל לְשׁוֹנוֹ
נְפִלְאוֹת הַתּוֹרָה. שְׁלַח לְבָשָׂר עֲנוּיִם, וְלִרְפָאוֹת דְּלִים. הוֹרָה
נְכוּכִים, וְהַיְאִר חֲשָׁכִים. וְהַעוֹלָה בְּמַחֲשֵׁךְ וְעֵלְטָה, וְהַאֲמַת
נַעֲדַרְתָּ בְּמַפְעַל וּבְמַבְטָא. עַד עַתָּה בֵּא דְבַרְוֹ, וּנְגַלָּה יִקְרוֹ וְאוּרוֹ.
וְנִרְאוּ כוֹ פְּנֵי הָעוֹלָם, וְהַאֲמִינוּ בְּאוֹתוֹתָיו עִמָּם כֻּלָּם. [נְגַה עֲלִינוּ
זִיו הַנְּבוּאָה וְךָ וְצַח לְזוֹהַר, וְנִאֲצַל מִגְּלוּלֵי עֲלִיוֹן זְהֵר עַל זְהֵר]. וְעֵלְטָה
[אֶל הַר סִינַי בְּרַעֲיוֹנִים]. שְׁמַיִם בְּעִיּוֹנִים]. נְקִיִּים מְכַל שְׁמֵן וְתַהֲלָה,

ושרם עלותו המלאכים הם העולים תחלה, לתור לו מהלכים, בין המלאכים המתלכים, סביב כסא האל ותפארתו, והתייצב בהר חמד אלהים לשבתו, וילך הלך ועלה וענני הכבוד על כפים ישאוהו, ורבבות קדש וקיופואו. וקול קורא לפניו פתחו שערים, ויבא בחיר הבחירים, וברור מברורים. זה האיש אשר יוצרו בחרו, איש אשר המלך הפך ביקרו. ובבואו קמו לפניו אראלו מעונים, ואמרו לו שלום בואך קדיש עליונים, ודבר עם יוצרו פנים אל פנים. ועמד בחביון העוז ברגלים רגיה הארץ לאימת מצעדיהם, וחמדו הפיות ללחוך עפרותיהם, והקביל פני האל בפנים זרח עליהם. וזו העגוה, ואור הצניעות הנאווה. וראה כל סוד נעלם בעינים. על דבר חטא לא נפקחו, ואון לא התבוננו ולא השגיתו, ולקח מבוחר המתנות, ומיטב המנות. בידים לא דבק מום בהם, רק עסקי קדושה עסקיהם. ורבר עם האל פה אל פה לא נמצא בו לשון רמיה, ובשפה ברורה ונקיה. ויוד ובידו תשורה יקרה מראמות וגביש, ושי נכבד אשר לא עלה על לב איש. הם לוחות הבריות ממהצב כבוד גוורות, ועליהם אמרות ה' טהורות, לפקוד עינים עורות. הוא אדון כל העולם אדוננו. הנותן יראת אלהים על פניו, המהביר בין השכינה ובינינו. המוכנו לראות פני אלהים חיים, המאכילנו כגן עדן פרי עץ החיים, אשר אמרנו בצלו נחיה כגוים. החי ואם גופו המהור מת, הגלוי לעין הרעיון ונפשו נעלמת. המברך מפי יוצר גבוהים, הוא אדוננו ואדון כל נברא משה איש האלהים. שלום על עפר מנוחתו, ועל האדמה המקדשת בגייתו, ועל כסא הכבוד הצרורה תחתיו נשמתו, מאת עבדו בן אמתו, המאמין בו וכתורתו ובגבוואתו. קראתי אליך משה

איש האלהים בגפש שואפת, ועין דולפת, ורמעה שומפת. ולב מלא עצבים, וצלעות עמוטות מכאובים. ועין נגרת, כים כגרת. למפקד הישע והרחמים, והחמלה והנחומים. כי עונינו הברילו בין האל ובינינו, והסירו צלו אשר היה עלינו. והנה היום באתי ברוח נבנעה, ונפש בלענה שבעה. אולי צדקותיך אשר הקדמת בארץ חיים, עלי טוב וליצו כי ידעתי כי החיים אשר בחייהם עם האלהים נצמדו, במותם לא נפרדו. לכן בשולי כבודך אחזיק כי וחתמני, ולא אשלחך כי אם ברכתני. ותליץ בעדי טובה, כי ממך למרו חסדי עליון להליץ טובה, על בעלי חובה. אנא צדיק יסוד עולם, תיקר נא נפשי בעיניך, להעלותי בעתידתך ממוקשי, והוציאה ממסגר נפשי. למען ה' אלהיך, ולקרוש ישראל כי פארך.

וישא טשלו :

- שְׁלוֹם לְךָ הַצִּיר בְּחִיר עֲלִיּוֹן
- נִפְשׁ צְרוּרָה אֶת פְּרוֹם תְּכִיּוֹן .
- יִקְרַר בְּמַהֲלָךְ לְשׁוֹן נִמְרָץ
- וַיִּתְחַדַּר הַלֵּב וַתְּרַעֲיוֹן .
- עַת תִּרְבּוּ מִימֵי וְשִׁנְעִיתָה
- וַתִּבְקַעַו פְּלֶג פְּתוּךְ צִיּוֹן .
- תְּלִיץ וַיִּכְתֹּךְ בְּעֵגְבוֹ נֶם
- נִקְשֶׁךְ אֲשֶׁר תִּחְסֶה בְּצֶל עֲלִיּוֹן .
- עוֹד נִתְּנָה אֶתְךָ וְשִׁנְעִיתָ אֵל
- וּבְשׁוֹב אֲדַרְגֵּי אֶת שְׁבוֹת צִיּוֹן .

שער ששה עשר

בזכות שבעה משוררים, מו יחבר שירים יקרים.

נאם הימן האזרחי: כטרם רגבי הנדורים בחברת הידידים
 דבקו, ועפרות החברה למוצק הפרידה הוצקו, ועד לא העליצות
 בכור הרמי נמקו, ובנות התקוה נזמו החברה לא התפרקו,
 ומנהדי שלוח כפותם בלי נתקו, ומכלי אל כלי לא הורקו.
 היתו על שמרי שוקט, ושושני ששונים בגני הענוגים לוקט.
 עד הניאוני התלאות המניאות, והפאוני בכל פאות, ההוות
 המפאות. ומשנת מרגועי הקיצוני והציקוני. ואלצוני לשום מצעי.
 מסעי, ומרגועי, נודי ונועי, ובחשך הפרוד רפדתי יצועי.
 ותהיינה מעונות הששונות, אותי מקיאות, מכמות טלואות, לארץ
 תשוואות, ומרבץ דאות קאות. והתקדרו ברום הבבות, ומתהום
 הלבבות, עבות זבות, בלי אכובות, יפעת אורי מעיבות,
 ושפעת גילי מדיבות, ולחי ברשפיהם צרובות, בהפם גורי
 הלבבות. הקופאות להתיד פניניהם, על פניהם. מתריטו
 הרואות, ובנות המחשבות השואבות. מי דמועות, מסלעי
 הצלעות. השיבו נגב הלחי אפיקום, והורו חלוצי שלוכו אשר
 מגניהם אפיקום, בין השריון והדבקים. ולשטף ורמיהם פרץ
 נחל מעם גר, על ידותיו ועל גדותיו נגר, ומעון האהבה לגיא

אמר המגיד: וכשמעי זאת התפלה, בחרתיה מכל
 קנין וסגלה. ולמדתי אותה על פה, ומצאתיה למכתי מרפא.
 כי הבורא שמע בה שועתי, והיטיב מראשיתי אחריתי. ופקרני
 בחמלתו, ומלא ידי משפעת ברכתו. ועל כן נודה לשם כבודו,
 כי לעולם חסרו.

הגוף. ויהי גדוד הסבל והשבר, שבר לפני השבר. וחיל הגיל
 מכלל, וחיל צבא העניים מאלע. באש פלדות ששוני מנידות,
 וגיל רעיוני צדות, ויביאוהו במצדות, לירות עליו ידות. וציה
 גם הם גולו מעפעפי זרמי דף, והמירו פלד מקום דלף.
 ודבבים אורבים הורוני והגירוני, ועל עיולם ירטוני ויסרטוני,
 ובעותי בלהות וערכוני, ונהר מפוח האנחות מאשר התיכוני.
 ובאשר נגלו מעלי מפרשי התלאות, העומדות במראות הצוכאות,
 ועשו כלי גולה המהומות, אשר על שמריהם קופאות. ונפקחו
 עיני השלוח, בסור עליהם ענני ההויה. והחביא הזמן כלי
 זעמו, והשקוט רעמו, והמתיק טעמו. ויהי היום ואני יושב
 עם סגלת גלת מליצים, ושואף רוח אבקת להקת מושכילים
 נמרצים, ושואב שפעת יפעת מבינים נרציים. ביד שכלם נתיבות
 הנדיבות יללו, ולבבות ובבות בלקחם לקחו וישולו, ולמאורות
 אמורתם שמי המזמות בספר נגלו. ולקול שאגותם שני כפירי
 מאמר נתעו, ומורי דעות באיי המשוגות תעו. ועל פיהם
 צמודות החמודות. ופרודות החירות ירתעו, ופחי זהב המלות
 המוקלאות בכלי שכלם רקעו. וכלם ירי אמונה ותכונה טניפים,
 ופותרות דלתות הפתיות מגיפים, ועיני עניני רעיוני הלב סעפים,
 ובאשנבי מסובי ניבי המדע משקיפים ומקיפים. והיה בתוכם
 אור הבזק, הגערין החוק, זהב המווקק, אשר בלבו כל חק
 מוקק, מרביץ שבים הענק בפניו, ומפיל נמיל הענק בצניונו,
 ורוקם כן המליצות הליצות, ומן המלות הנמרצות המשבצות,
 מזהב הנעם משבצות. נר התועים, וגור השועים, גביר
 הרעים, אביר הרועים. יחיד המליצות ואין שני, גוזר בתכונות
 ואין מניא, הוא חבר הקוני. חברינו יחיד המליצות, ומפחדו
 אשיותיהם מתפלצות, ומתפוצצות ומתרוצצות. המעתיק הרו

דעו. והחל למלאות מלותיהם לצוארי התושיות מצלות, ולהאיו ואולמיו מסער ומסלות. והיו בהם שבעה בחורי חמד, ממבחר הקבוץ והלמד. משבויהים נבכי ים השיר ומשבריו, ומשגיהים בער אשנבי מסתריו. וזה על זה בשרו מתגאה ומשתאה, ובכנף רננים לחוץ העליצות ידאה, ואיש לאחיו יקרא לכה נא ונתראה. וכל אחד מהם מתפאר כי הוא עולה תהלה, בגרם מעלות התהלה. והתקבצו יחדו לפני אדירם, ואבירם ומורם, הוא חבר תקיני לשפוט עליהם, במליהם ומשליהם. ולדעת למי השיר הנבחר מהם, ולהכריע ביניהם.

ויגש הראשון ויאמר:

קִוְרִי הַשִּׁיר בְּלִבִּי תוֹצְאוֹתַי.
וְאֵילִם מְהַשְׁבֹּתַי מְעִינֹתַי.
הִבִּי שִׁבְלִי כְמוֹ גִלְגֹּל יִסְבֵּב.
עָלִי עוֹלָם וְאַרְבַּע פְּעֻמֹתַי.
כְּהַר מַלְיָא מְאֻצְרוֹת בֵּין גְּזֵנֹתַי.
וְנִמְיָד אֵשׁ לִבִּי קוֹפְאוֹתַי.
וְסִסִּי הַקָּרֵב הַשֵּׁיב לְאַחֶר.
תְּלוּץ דַּעֲוֵי בְרַעַם שְׁאֵנֹתַי.
וְיִדְוֶשׁ הַרְבֵּי קָרָם וְיִדְוֶק.
וְנִפְסֵם לֵב כְּפִיר מִדְּהֵרוֹתַי.
וּמִשְׁפֵּן בֵּין אֲשֶׁר יָד אֵל פָּרְשׂוּ.
בְּתוֹךְ קָרְסִי וְזִמְמִי לְלֵאמֹתַי.
וְלִי לְשׁוֹן בְּעַת יִשׁוֹן בְּרָקְוִי.
וְכִפָּה עֵין מְאוֹרִים לְהַבֹּתַי.
וְשׁוֹטֵט וְסִי וְצֵד מְנַחֵה כְּאֵלוֹ.
עָלִי כְּנָפֵי מְעַרְהַ מִן בְּבוֹתַי.

ויען השני ויאמר:

בְּתוֹךְ תִּבְי לְשׁוֹן בְּרָק יְרוֹצֵץ.
כְּמוֹ פְּטִישׁ לִבָּב אֲמִים וְמוֹצֵץ.
אֲרַקֵּם בּוֹ פְתִילֵי הַמְּלִיצוֹת
וּמִקֵּהם שְׁיִשְׁרוֹת תִּשְׁרִי אֲקַצֵּץ.
וְאֲשַׁקְנֶע לְשׁוֹן אִישִׁים בְּמַחִין
וְרֹאשׁ נְחֹשׁ עֲקֻלְתוֹן אֲרַצֵּץ.
וְאֲשִׁיב מֵאֲבָל בְּרָעוּ בְלוֹעוּ
עֵדִי וְקִיא אֲשֶׁר יוֹקֵץ וּמוֹצֵץ.
וְאִם יִתְקַדְרוּ יָמִים בְּלִילוֹת
הֲלֹא שִׁירֵי בְּשִׁמְשׁ בָּם יְנוֹצֵץ.
וְנַעַת וְעִיר גְּדוֹד נִיבֵי קָרְבוֹת
עֲרוֹךְ נֶשֶׁק לְאֵט יוֹצֵא נְהוֹצֵץ.
וְלֹא יֵצֵל רְדוּפֵי הַר וְגִבְעָה.
וְלֹא יַעֲלוּ בָשָׁן סִנֵּה וּבוֹצֵץ א).
וְנַעַת נִיבֹו וּבְבַר לְרִנְגֵיִם
וּבְלִתֵּי סֶךְ בְּעַת יִפְרַח וְנוֹצֵץ ב).

ויען השלישי ויאמר:

וְזִמְמִי יִשְׁאֲנֵנִי בְּקַרְבִּי מְעוֹדוֹת
וְיִקְבֹּת צוֹר לְשׁוֹנֵי אֵשׁ פְּלִדוֹת.
וְלִי וְעֵיוֹן מִבְּקֹשׁ מִבְּצִירֵי עוֹ
בְּצוֹר הַרְבֵּוּ וּיְכַבּוֹשׁ הַמְּצֻדוֹת.

א) סמואל א' י"ד, ד'.

ב) אין מספר למילותיו, כשהוא סורח יקץ א"ן.

וַעַת וַיִּפֶּן בְּרַק הַרְבִּי מְאוֹרוֹ
 כְּפִירֵי הַקָּרֶב יַעֲטוּ הַחֲדוֹת .
 בְּנֹת דָּעִי בְּסֵלֶם מִחֻשְׁבוֹתֵי
 לְחוּג שְׂכָרֹ וּבֵין עוֹלוֹת וַיִּזְדָּרוֹת .
 כְּסִיּוֹת הֵם וְנִבְזוֹתֵם קִשְׁרוֹת
 בְּיַד שְׂכָל וְכִנְפֵיהֶם פְּרוֹדוֹת .
 וְהַתְקַמְתָּ כְּמוֹ מַלְפֶּת שְׂבָא בֶן
 תְּבוֹאֲנֵי לְנַפְתֵי כְּחִידוֹת .
 כְּקַרְבֵי בְּנֵתָה בִירוֹת וְסִירוֹת
 וְהַצִּיבָה בְּתוֹךְ לְכִי יִסּוֹדוֹת .
 לְחַבֵּר תְּמַלִּיצוֹת הַנְּפֹצוֹת
 וּלְפָרִיר הַתְּמֻדוֹת הַצְּמֻדוֹת .

ויען הרביעי ויאמר :

לוֹכְרֵי חֲרָדוֹ שׁוֹקְמֵי לְבָבוֹת
 וְהַעֲלוּ תַקְרָבִים אֵשׁ קְרָבֹת .
 כְּבוֹקְבִים יִפְיִצוּן אֵשׁ פְּלֹדוֹת
 וְהֵם מִחֲרָבֵי לֵבָב תְּצוּבוֹת .
 וְלוֹ פָּגְעוּ בְּנֹת שִׁירֵי בְּנֹת עֵשׂ
 עֲנֻבוֹם שֵׁם פְּאוֹר אֲשֶׁם צְרוּבוֹת .
 וְצוֹר יִבְדֵי בְּדָם עוֹכְרֵי בְּרִיתֵי
 וְבָנָה הַתְּקִיבוֹת הַחֲרָבוֹת .
 וְהִיוּ הָאֲנָשִׁים לִי בְּנָשִׁים
 וְשָׁבוּ הַזְּקָרִים בְּנִקְבוֹת .
 וְשָׁבוּ הַקְּמִיּוֹת לִי צְפִירִים
 וְנָמַס לֵב זְאֵבֵי הַעֲרָבוֹת .

בְּמִלּוֹת לֵב מְתֵי סְכָלוֹת מְדִיבוֹת
 אֲבָל בְּפִשׁוֹת בְּנֵי שְׂכָל מוֹשִׁיבוֹת .
 וְקָשָׁר גִּבֹּל לְשׁוֹנֵי מַעֲבָדוֹת
 תְּבוֹנוֹת מְלֵאוֹ תְּבַל תְּנוּבוֹת .

ויען החמישי ויאמר :

נָהַר הַשִּׁיר בְּרוֹם פִּי אֲבַקַּע
 וְאֶדְלָה גְּמִלֵי מִימֵי וְאֶרְקַע .
 וְאֶתְפּוֹר מִחֲלִיצוֹת סוֹת הַמְּלִיצוֹת
 בַּחוּט מִיִּשְׂרָאֵל שְׂרֹת נִיבֵי מְרַקַּע .
 וְאֵלֹו וַיִּקְרֹוּ שִׁירֵי עָלֵי נָם
 אֲזִי יִיבֵשׁ , וְעַל הָאֵשׁ וְהַשְּׂקַע .
 וְשִׁיר בְּלִתֵי כְּמוֹ כְּגֵד מְטִלָּא
 וּמְאֻמְקֵי בְּגוֹד צְרוֹר מְקַקַּע .
 מְלִיצִים חוֹשְׁקִים אִתּוֹ וְנִפְשָׁם
 כְּשִׁיר לְלִדֵי וְזֶן קְקוּץ וְתַמְקַע .
 וַיִּזּוּ מְלִיו בְּהַר נִשְׁפָּה כְּדָגֵל
 וְכִנְבוֹל אֶהְלֹו רַקַּע וְתַמְקַע .
 וְכִנְבוֹרֵי קָרֶב הַתִּינֵי כְּחֲרָבוֹ
 וְשֵׁם אִיתֶם לְעִין שְׂמִישׁ וְהַנְּקַע .
 וְהַתִּירֵי הַמְּלִיצוֹת הָאֲסוּרוֹת
 בְּעַת שׁוֹפֵר דְּרוֹר הַעֲבִיר וְתַמְקַע .

ויען הששי ויאמר :

לְשִׁירֵי הַזְּקָן יָדוֹ יִנְזַפֵּךְ
 וְהַגְּלָגֵל לְשַׁעֲטוֹתוֹ יִרְזַפֵּךְ .

כְּהָרָה בָּרָו מִיּוֹ פִלְגֹו
 וְהוּא חוֹצֶה עֲדֵי צְוָר וְאוֹפֶה.
 בְּלֵי רָגַל וְיַדֵּי הַעֲמֻקִּים
 וְלִשְׁתָּקִים בְּלֵי בָּהֶּ וְעוֹפֶה.
 וְשִׁמַּח בְּלֵי קִשֵׁי לֵבָב וְעוֹפֶה
 עֲדֵי כִי יִהְיֶה הוֹלֵךְ וְשׁוֹפֶה.
 וְלֹא סָהַר יְהִי רוֹאֶה מֵאוֹר
 לְבָנָיו רֹאשׁ יְהִי מִשְׁפִּיל וְכוֹפֶה.
 וְעַתָּה בּוֹ אִישׁ עָלֵי כְבוֹד וְתוֹפֶה
 וְשִׁמַּח דַּל בְּמַר עַל לֵב וְתוֹפֶה.
 לְדוֹדִים הוּא אֶרֶץ אֶךְ לֵב מִשְׁנָאִים
 בְּאֶפֶס נוֹשֶׁה כְּמוֹ שְׂרָף מְעוֹפֶה.
 וְתוֹפֶה בְּקֶרֶן עֲלֵיו אֶפֶס הוּא
 עָלֵי תְּבִין וְהַשְׁקֵל וְתוֹפֶה.

ויען השביעי ויאמר :

לְשׁוֹן הַשִּׁיר תַּחְתָּה כִּפְעֵלוֹתֵי
 וְכִי תַעַט יִסְפֵר בְּפִלְאוֹתֵי.
 לְבָבֵי עַל גְּלוֹל שֶׁחַק יוֹסֵבֵב
 תָּמָה אֵיךְ מִחֲשָׁבוֹתֵי נוֹשְׂאוֹתֵי.
 אֲנִי מִשְׁבֵּן וְהַתְּכַמּוֹת קָרְסוּ
 וַיֵּד שֶׁבֶל תִּקְשֵׁר לְלֹאֹתֵי.
 אֲנִי מְעוֹ וּמְגִדֵל עוֹ לְקַל בֵּין
 וְאוֹלָם הַתְּמוּדוֹת צוֹבְאוֹתֵי.
 אֲנִי בְּהֵם וְלֹא נִמְצָא לְקַל אִישׁ
 אֶבֶל בְּפִשׁוֹת תְּכָמִים מוֹצְאוֹתֵי.

בְּגוֹלֵי עַל מְכוֹן הַר הַתְּבוֹנָנוֹת
 וְעַד יָם הַמְּלִיצוֹת הוֹצְאוֹתֵי.
 אֲנִי בְּחֵץ וְפֶלַח לֵב תִּסְרֵ לֵב
 לְיוֹאֵת בְּפִשׁוֹת כְּסוּלִים שׁוֹנְאוֹתֵי.
 וְלִי שִׁירוֹת בְּלֵי בָּהֶּ וְעוֹפֹן
 וְנִגְיָדוֹ בְּלֵי פֶה נוֹרְאוֹתֵי.

אמר המגיד : וכאשר הריקו כליהם, והציקו מליהם, אמר
 חבר הקיני להם : דעו כי שיר כלכם שוה, וגיבכם נחמד ונאוה,
 ואיר חשכים אם יגלה מעל פניו מסוה. כאלו כלכם חלב חכמה
 אחת ינקתם, ומהררי מרף יחד ונקתם. האחד מכם עדי
 מליצים ויכלום, והשני האדר יגלום, והשלישי רקת הריקים
 יהלום, והרביעי ישיב כאבני גיר אבני יהלום, והחמישי יבהיל
 הלכות בהקין וכחלום, והששי משחהו למלך אל עולם,
 והשביעי נתן לו השיר בריתו שלום.

אמר המגיד ויהרר לבי עליהם, ולא ידעתי על איוה
 דבר אחמה ביניהם, אם לנפלאות שיריהם, או למליצות חבר
 הקיני מוריהם, ונפרדתי מהם ולבי עמהם.

שער שבעה עשר

בוכה המין והמאמין, זה על שמאל וזה על ימין.

גם הימן האזרחי: הייתי בימי נעורי מתדפק על דלתי חכמים ומשכילים, ושוקד על שערי המבינים והפילוסים. ללקוט בדלתי אמריהם, ולשאוב ממעיני משליהם, ולרוות צוף דבש מליהם. ויהי היום ואני כמעמד חכמים יושב עמכם, ושומע אמריהם, והיה חבר הקיני בראש קרואיהם. וישאלוהו העם העומדים לפניו, והשואבים ממעיניו, על דבר הכותים, הכרותים, ואמונתם הרעה, הגרועה.

אמר להם: דעו כי הכותים בין הכריות, כשרץ בין החיות. עם היהודים לא ימנו, ועם הערלים לא יתכנו, ועם הישמעאלים לא יכנו. אבל הם בריה בפני עצמה, נודע לכל האמות הפרונה ומומה, ומה תשאל על עדה גלמודה ואמה זעומה. כענף בלי תרש, ואילן בלי שרש. נביאם סבלט ההורוני, ושרם טוביה העבד העמוני. ומלבד כל זה יהויקו בתורתנו, ויתגאו בה עמנו, כעבד מתגאה על אדונו בעוה פנים, והם חשודים כנגבת תורתנו ומראים בגלוי צדקם, והגנבה בתוך חיקם. יהויקו בתורתנו, ויעשו הפך פעלתנו. וכלם כשכורים נבוכים, והולכי חשכים. תורתם גרועה, ואמונתם

רעה. וקהלתם מעוטה, ואינם לאלף איש מגיעים, כי הם חסרים וגרועים, קלוטים ולא שרועים, מעט ורעים.

אמרו לו: מה תאמר על הקראים המינים, אשר הם בדברי רבותינו אינם מאמינים, אמר להם הם מגואלינו, ויותר קרובים אלינו, רק לא יאמינו בדברי פלילנו. ואף על פי שהיא בידם תורתנו, לא ימנו עם עדתנו. כי נעבדו לתאותם כפרך, וסרו כהר מן הדרך.

אמרו לו ואיך יתעלם מהם האמת, וכל מי שיש לו שכל יוכל להבדיל בין החי ובין המת. הלא ידעו כי התורה כמו טירה סגורה, וכחדריה כל אבן יקרה. ולשון החכמים כמפתח לבא חדריה, וללקוט כדלחיה. ואם יאבד המפתח, יהיה הפתח סגור ולא יפתח.

אמר להם: יכירו כל זה ויבינו, אך לא יאמינו ולא יאיונו. כי אבותיהם רצו לעשות תורה חדשה להם וחללו דת הקדושה. ותהי בתוכם האמת נעדרת, ואמונתם חולה ונשברת. אמרו: מה היא טענתם, על אמונתם. אמר להם: יש להם טענות בוניות, ועל מוסרי שוא כנויות, וכלם דהיות. אמרו לו: הלא הגיד לנו מקצת עניניהם, ותשמיענו טענותיהם. אמר: דעו כי מימי קדם נקבצו מתופשי התורה, שני מינים, מקצתם כופרים בחכמי ישראל וקצתם מאמינים. אלו יהויקו בדברי רבותינו כמו רבינא ורב אשי, ואלו לא יאמינו בה ויאמינו בה' ובמשה. כי יקחו הפסוק ערום מבגדי עדיו, ויפשטו מעליו כנתת יפיו, כמי שישמור האילן וישליך פריו. ויענו המאמינים, ויאמרו אל המינים: יש לתמוה על מי שיש לו דעת, ונפשו הרע והטוב יודעת, ואינה אל האמת נכנעת. כי איך יאמין איש בתורת משה ומצותיה, אם לא יאמין בפירושי הלכותיה.

אמר המין :

אני מאמין בדת משה לבדה
 ולא אקזיב דבר הזוים ועיפים .
 ולא אשמע לתקמיכם למען
 אשר הנהו דבר אר מתיפים .
 ואשען בדת אל הפריקה
 למתיק בה ועיזביה כפפים .
 פאיש נסמך בעץ אדיר ונהק
 ולא ישית לבבו לענפים .

אמר המאמין :

שאל אנשי זמנים תקדומים
 הניש חקמה אשר אין לה ספרשים .
 הלא ספרי רפואות נסתמו עד
 בשקלם פרושם חכמי תרשים .
 נאלו עיננו אתם סתומים
 ומותנו רפואות הנפשים .
 וכן הדת תמול היתה סתומה
 ואותה פרושו אבות קדושים .
 למען פי בתוקה יש כללים
 ותחמם עינינו מצית המשים .
 ומתיקם בפרוש התקמים
 ספרשים לתפעהם דרושים .
 נאלו נעשו על פי משמם
 נהי הזמאים וכן הדת פרושים .

ולולי התלמוד , היתה התורה כאהל בלי עמוד . ולולי המשנה ,
 נמו ריה התעורה ושנה . ולולי הגמרא , נסעו לזמריה ממתקה
 ויחנו במרה . ולולי הפרושים , רבו בתורה הספקות והשבושים .
 ולולי התכמים איך ידע איש בדברי תורה , להשמר מהעברה ,
 או להזהר במצוה קלה או חמורה . אמרו המינים : המבלי אין
 אלהים בישראל , כי נבקש מהכמיכם עוזר וגואל . הלילה לנו
 להלל בעבור חכמיכם תורת צור בוראנו , אשר דחו הנחילנו .
 אבל נשמור דברו ומבטאו , כאשר קבלנו ממושה נביאו . ולא
 נתליפנו ולא נמירנו , ולא נוסוף עליו ולא נגרע ממנו . אבל
 חכמיכם , שנו התורה בפרושה אשר פרושו לכם . כי יצאו מן
 הפשט אל הדרש , ומן הדרש סבלו בים נגרש , ופרשו הפסוק
 על דרך אשר לא פרש . אמרו להם המאמינים : גרפים אתם
 גרפים , ועד מתי אתם פוסחים על שתי הסעפים , אחרי אשר
 הבה הכפתור וירעשו הספים . ועד אנה יפתה לבבכם בשקיי ,
 אם ה' האלהים לבו אתריו , ואם העל לבו אתריו . ועתה יצאו
 נא שני אנשים אחד מכם ואחד ממנו , ויוביחו בין שנינו , ואז
 יודע האמת בנינו . ויאמרו כל העם טוב הדבר אשר דברת ,
 ויפה גזרת . ויצאו שני אנשים אחד מין , ואחד מאמין . ויצאו
 שניהם , ושתי השורות שומעים דבריהם .

וען המאמין ויאמר :

כל איש אשר יאמין בדת משה לבד
 ודבר תקמים בתרי יבנהו .
 ודמה לאיש יאמר אני אעשה דבר
 מלבי ואעבור על דבר משנהו .

אמר המון :

בעודי מי אני מתזיק בדת אל
 ואנחיליה געת כוהני לַבָּנִים .
 ולא אפנה לדברי התקמים
 ולא אביט לפרוש המבינים .
 אברך אעשה אשר עשו אבותי
 אשר שׂכנו בעיון מלפנים .
 אשר חיו בטרם התקמים
 ולא היו בדורותם גֵּאוּנִים .
 ולא חטאו ולא המרו דבר אל
 ומעשיהם לאל היו נכונים .

אמר המאמין :

אבותיך אשר היו לפנים
 דבר אל שמרו אבות וּבָנִים .
 ואם לא נמצאו עמם גֵּאוּנִים
 הלא היו לזים שם וּבָהֲנִים .
 והיו הנביאים או בעם אל
 להורות משפטי אל הנכונים .
 ועמה אברו אלה ואלה
 והמים צור מקומם הגֵּאוּנִים .

אמר המון :

לו התקמים לא ישנו דת
 האל , אהי עשה כמדותם .

ולולי התקמים נהיה בך
 כמו עורים בלי מורה נטושים .

אמר המון :

דבר משה קבאר הוא וגלוי
 ומצותיו רכל משפיל ידועות .
 והאומר סתומים הם יבלה
 כסילותו והנה נק וועות .
 ואין צדק לפרוש התקמים
 והם כפסקרות בלב נטועות .
 ועל גן התקמים פרוש ריק
 ונפשותם בדברי שוא ונעוּת .

אמר המאמין :

בני אם נפשך בדת סמוכה
 ותוך רבך שמורה היא ערוכה .
 קחה פסוק וצא אלי בגבור
 עדי נעך קרב במערכה .
 ואשאלה בעד דיגו וחקיו
 ומשפטיו ותרבו הדריכה .
 ואם תוכל לגלות את סתמיו
 בלא משנה ותלמוד והלכה .
 אני אשוב למענה ואודה
 ואומר כי דך תאות מלוכה .

בן הקליופ עניני תורה
 על בן אני אחליף נתיבותם.
 דת אמרה: אש לא תבערו יום
 שבת והם רדפו סגרותם.
 ויבערו האש להדליק נר
 וילכו השף לגרותם.
 על בן אני לא אתמא לאל
 כל עת אשר אחליף אמונתם;

אמר המאמין :

אשר לו בעיני קהיר ומהיר ;
 דבר צדק בעין לב וראיהו.
 ובמצוא החכמים נים מבטל
 לניב אחר ובינון מענהו .
 ולו עמדו בליל שבת באהל
 יהי עון והאל ידרשהו .
 ובגר לא דלקנהו לבד כי
 ביום ששי ונגמר פעלהו .
 באיש עשה בחול מעשה ובטל
 בבוא שבת ונשאר מעשהו .
 ואש חרפו הלא דלקה בשבת
 ושואלה בזה מה מענהו ?
 ולכן שוב פקח עיני דרבך
 ואז איר הבכונה תהווה .

אמר המין :

אמת כל הדברים הם נגעים
 וזקן האל מלא שכל נדעים .
 ודברי האלהים הם שלמים
 לכל משפיל ולפקל גרועים .
 ואמרי הגאונים הם פרי בין
 ושרשיו בלב משפיל נטועים .
 ותתורה מאירה כמנוחה
 ואולם החכמים לה נביעים .
 ואדע כי אשר ימיר דברם
 וממיו הדברים אהור ותועים .
 אכל איה אחליף דברי אבותי
 והם היו מביני דת ויודעים .
 ואם אעזוב אמונתם ואשוב
 לניבך , אעשה אותם רשעים .

אמר המאמין :

אבותיה אשר מעו ותלה
 התהענה את כמותם במסלה .
 רחוק מהם ואף תקרב אליהם
 וטקל ברבך ותזור תלילה .
 ושים לבך לתמי האלהים
 הכי לא נכתבו דף על גמלה .
 והתבונן במצנת אל בספה
 אשר הנתחיל לעם שמים סגלה .

ולילי תחכמים איך תבינה
 ותבע אם בשנה או פסולה .
 ובמה יהיה ארבה ורחבה
 וקומתה ותמיתה וצלה .
 ואם תהיה עקומה או סמוכה
 ואם תהיה רבועה או עגולה .
 ואיך תדע בשפת הציאות
 וערובו ושעור הססלה .
 ואולם בארו כל זה תחכמים
 וסנהדרין קטנה עם גדולה .
 ולכן שוב יתקן אור ותצלח
 ותציל נפשה מבור אפלה .

אמר המגיד : וכאשר הרבו הדברים, נודע האמת מן השקרים, ונכבד החשך מן המאורים, וידעו הקראים כי דברי גאונינו הם אור עולם, וכי הם כעין חיים והטועם פרים ואכל והי לעולם. וימהרו לצאת ממוקשם, להציל ממות נפשם. ועזב כל איש מנהג אביו, האומר לאביו ולאמו לא ראתיו, ואכלו מפרי עץ הרעת להחכים רעיוניהם, ותפקחנה עיניהם, והביאו בעל האמת צואריהם, ועשו וקניהם, שלום ביניהם.

שער שמנה עשר

בידיעת השיר מאין עלה וירד,
 אם מבני ערב או מבני ספרד.

נאם רימן האורחי: נסעתי בעודי [נער] רך, מארץ חרדך, לעיר הקדש אשר שם נר המלוכה נערך, ואורי שכינה דרך, ונחחברתי בה עם בחורי אל, ונועדתי שמה אל בני ישראל. ויהי בקצת הימים, ואני יושב בקהל חכמים, נכבדים ורמים, מחברים מן השיר לשמים, ומפיצים מנחלי עינינו גשמים. והיו מוכרים בענין השיר וסודותיו, לדעת איך נכנו מתחלה וסודותיו, ומי תקיר ליהודים מקורותיו, והזריח להם מאורותיו. ויענו אנשים מהם ויאמרו הנה ידענו כלנו, ואבותינו ספרו לנו. כי השיר בכני ערב הוא נחלתם, מיום היותם על אדמתם. אך לא ידעו מתי צלחה רוח השירים, על הערבים. ומי פתח להם בתחלה שערו, ובא בהדריו, ללקוט בדלחיו ודריו. ומי בקע פלגיו ואגמיהם, ומי מדד בשעלו מימיהם, וכזרת חכן שמייהם. והרבו לדבר כל איש לפי דרכו, זה אומר ככה וזה אומר ככה. ושם נקרא איש וקן וחכם, היה יושב בתוכם, ושומע מליהם, ונודע מכראת עיניו כי הוא שוחק ולועג עליהם. וכאשר נתנו דבריהם ונשאו, ושוטטו לבקש ולא מצאו. ויגעו לצאת מים

הסבלות ויצולו, ויחתרו האנשים להשיב אל היבשה ולא יכולו. אמר להם: הוי הבאים בנחל עלה וגבר, ושטף ועבר, נבוכים אתם בארץ כלי מעבר, וסגר עליהם הדמר. והשאלה אשר שאלתם היא משחק רחוקה, ומני ים עמוקה. ואין איש זולתי יודע סודה, ונגוע עד יסודה.

אמר המגיד: וכשמוע העם ניבו, התקבצו כלם סביבו, לקדוה להם שביבו, ולהרעיף עליהם ריביו. ויאמר להם: דעו כי השיר הנפלא, אשר בפנינים קלא, היה בתחלה לבני ערב לנחלה. והם חזקו בו כל בדק, ושקלוהו במאזני צדק. והציבוהו על מכונו, והקימו משכנו, וערכו שלחנו, והאכילו מנו. ובגו עליותיו, ופסגו ארמנותיו, חמה קרוהו ועימיו דלתותיו. ולהם על משוררי תבל המעלה העליונה, וכי יקראו אנשי העיר הם יענו ויעלו ראשונה. ואף על פי שיש גם בכל אומה משוררים, ומתעסקים במלאכת השירים, כל שיריהם לנגד שירי ישמעאלים לא לעור ולא להועיל, וכל מליהם הכל הם ואין בהם מועיל. כי אין השיר הגעים במכטאו, הערב במקראו, כשמש בשיאו, וכשחר נכון מוצאו. כי אם לבני ערב לכדם, וכל הגוים כאין נגדם, גם בני עמנו אחר גלותם מאדמחם, שכנו רבים מהם עם בני ערב בארצותם. ונהגו לדבר בלשונם, ולהגות בהגיגתם, ובהתערבם עמהם, למדו מלאכת השיר מהם, כמו שנאמר ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם. כי בעוד היו אבותינו שכנים בעיר הקדש, לא נודע להם שיר שקול בלשון קדש. רק ספר איוב ומשלו ותהלים, הם פסוקים קצרים וקלים, וידמו להרוזי שיר אבל אין להם חרוז ואינם שקולים. ובעבור כי קצת שבט יהודה לספרד שרד, כמו שנאמר וגלות ירושליף אשר בספרד. וגבול ספרד הוא

כנגד אמצע השמים מכוון מיושר, מתחת הקו השוה והישר. כי בני כבל בקו השוה כמורה, ובני ספרד בסוף קו השוה כמערב. ועל כן פשטו הזכמות בשתי הקצוות האלה למוניהם, כי הם כשני צדי הגלגל ועמודיהם, אשר הבית נכון עליהם. ובשני המקומות האלה התפאר העולם וההגבר, שתי כתפות יהיה לו על שני קצותיו וקבר, כי היו מקדם בכבל, חכמו תכל. והיו כמו כן בספרד, בעלי הזכמות בכל הכמה ובסוד השיר מחבר ומפרד. ועל כן לשונם בצחותו נשמר, ועמד מעמו בו וריחו לא נמר. (ולחיל שיר) [ויהי לשיר] בתוך אנשי ספרד מהנה, ובשרם יקראוהו יענה, מלכם יסע ועל פיהם יחנה.

וישא משלו ויאמר:

עת החכמים מענות שיר נחבאי
 חכמי ספרד לענותו נחבאי.
 וקצת גני מנרת פשיר לא קמצאו
 תזון גני הפערב התנבאי.

ויהי בשנת ארבעת אלפים ושבע מאות ליצירה, צלחה על בני ספרד במאה השביעית רוח עצה וגבורה, ושפה ברורה. ואז התחילו העברים, להרגיל לשונם בדרכי השירים. והתחילו יקודי המליצות את לבם להכעיר, והמישאת החלה לעלות מן העיר. אך מליצתם בעת ההיא היתה גרועה, ולשונם בנתיב השיר צולעה. עד בוא המאה השמינית, ואז התעוררו לנגן על השמינית, והבינו בית כמישפט וכתבנית, ומדרו את תכנית. בימים ההם זרח בספרד שמש התהלה, ברוקיע הגדולה. הוא הנשיא הגדול, רבי יצחק הספרדי בן חסדאי (א)

(ב) עיין בהערות שסוף הספר.

יגוח בצל שדי, כי הרוק לכל שואליו ברכה עד בלי די. ובימיו המו גלי התכמות, ויגרשו מימיהם גביש וראמות, ונצבו נתלחם כהומות. וכל נפש אשר צמאה למי חכמה רותה לו צמאונה, ויפקח אלהים את עיניה. ותרא באר מים מתוקים מצוף לשפתים, ותלך ותמלא את ההמת מים. כי הנשיא הוא החיה במללי חסדיו מתי הסבלות, ומשך בעבות נבנותיו לבות בני הגלות. והעביר קול מי לה' אלי, וכל מחסרוני עלי. ויאספו אליו כל גאון וכל רב, מארצות אדום וערב, וממזרח וממערב. וערך שלחן חסדיו לפניהם, וענן הודו עומד עליהם, ועמוד אש כבודו יאיר לעיניהם. ויתקבצו אליו חכמי הדור מאירים כאורי נגוהים, לערוך מערכת חכמה לפני דורש אליהם וימלא אותם רוח אלהים. בחכמה בתבונה ובדעת נמוכה, ובכל מלאכה. לחשוב מחשבות, ולחצוב מן הלבבות, מוקדי להבות. ומן העת ההיא פרצו החכמות בספרד פרץ, ומאלה נפצה כל הארץ. ומאז למדו לקח רוגנים, וקדמו שרים אחר נוגנים. כי חסדיו הרנינו לשון אלמים, ופתחו הלבבות הסתומים, עד חברו עליו שירים נעימים, ואירון ככוכבי מרומים. ואז נפקחו במלאכת השיר העינים, ונפתחו השמים, ונראו מראות אלהים. ובימיו פשטה התכמה בישראל, כי הוא היה למדע מודע וגואל. ואחרי הזמן ההוא, כהו המאורות אשר נגהו, ונפלו העמודים אשר גבהו, וימת הנשיא וכל אחיו וכל הדור ההוא. וכאה המאה התשיעית ובה נולד רבי יצחק בן כל פון א, אשר מלא כשיריו פאת ים וצפון. והוא העיבור במערכת השיר ראשון, ונתן לו האל בקצת שיריו מענה לשון. והוא החל להיות גבור

(ה) עיין בהערות שנסוף הספר.

בשירים, והוא פתח דלתיו הסגורים, לבני העברים, ואז ירדו לשערים, אף על פי אשר מעט משיריו כפרי עץ הדד נהדרים, וקרבם קוצים ודרדרים. והיו בדורו משוררים רבים, יהמו כדבים. אך שירו עלה על כלם, ונמשה למלך על קהלם. ובימיו היה הנגיד הגדול רבי שמואל הלוי ז"ל החושף במלאכת השיר ורוע רמה, והוציא לאור תעלומה. ובסוף ימיו נולד רבי שלמה הקטן (ה) אשר הניף בשמי השיר ולא בא כבשם ההוא, ואחריו לא קם כמוהו. כי כל המשוררים הבאים אחריו, רצו ללמוד משיריו. ולא השיגו אבק רגליו, לתקף משליו, וחוק מליו. ואלו האריך ימים, חבר בסודות השיר פלאים עצומים. אך נקטף זרו באבו, ונחטפו לתות הנערות בו. ובן תשע ועשרים נרו כבה, ועד השלשים לא בא. ובתוך המאה התשיעית אבדו המשוררים ההם רק נשאר חמודותם, ונאספו הם לעמם ותינו תהלותם, וגם כל הדור ההוא נאספו אל אבותם. ויקם אחריהם דור המשוררים הנעמנים, ונקרא זמנם זמן הנצנים, כי היה הדור כמו קוצים והם כשושנים. והוא דור המשוררים הנפלאים, הקרואים חבל נבואים. אשר היה מהם הלוי רבי יהודה, תור התורה ועדי התעודה. ושאר משוררי דורו ילוה עליהם השלום. ואף על פי שלא הגיע אחד מהם בשיריו למעלות רבי שלמה, ולא השיג לתקף נאמו, ומתק טעמו. אך היו להם מלים נפלאים, וחרוים נוראים. ועל פיהם נראו נוראות השירים הערבים, כאלו הם לקוהים מפרי כרובים, או מלשון חרוים נגובים, ותנת עליהם הרוח והמה בכתובים, ויתנבאו ולא יספו, ולשמוע נוראות שירם נדיבי עמים נאספו.

(ה) עיין בסוף הספר בהערות לשער השלישי.

וישא משלו ויאמר:

אֲצִילִים לְבָשׁוּ בְּגָדֵי תְּמִדוֹת
 בְּשִׁמְשׁ זָרְחוּ בְּשִׁמֵי תְּעוּדוֹת.
 לְשִׁירֵם נִבְהָלוּ אֲנִישֵׁי לְקָבוֹת
 וְעֵטָה הַזְּמַן בְּגָדֵי תְּרִדוֹת.
 וְקִשְׁרֵי בֵּין לְשִׁירֵם הִעֲמִידוּ
 וּבְלִבְכֶם אֲדָנִים לֹא יִרְדוּ.
 וְהֵם הָיוּ בְּעַם הָאֵל וְחִידִים
 בְּכֵן הָיוּ מְלִיצוֹתֵם וְחִידוֹת.
 וְפֶה אֵל פֶּה נְבוֹאָה דִּבְרָה בָּם
 בְּחִזְיוֹן שִׁיר בְּמִקְרָא לֹא בְּחִידוֹת.

ואחרי הדור ההוא נסתמו מקורי השירים, בלשון הערבים. ומליצת השיר שלח במשמניה ריון, גם נביאיה לא מצאו חזון. וכל הבאים אחרי הדור ההוא יגעו להקור מקור השירים, וחצבו בארות נשברים, ומימיהם מרים. ומאחר אשר נאסף שלמה חיושב על כסאו, ויגוע וימת אברהם נשיאו, ויהודה שר צבאו, ומשה נביאו, נסתם חזון השיר ומוצאו, ונסתלק הכבוד ההוא ומוראו, ולא יסף עוד מלאך ה' להראה. כי לא קם אחריהם, מי יחבר כשיריהם. והנה אנחנו אלה פה היום מלקטים שכתה שכליהם, ומונכים נחשליהם, ויום ולילה גרוץ במעגליהם, ויגיע ולא נגע אליהם. כי כל אחר ממנו יהנה ריק, וחרב סכלות וריק. והראשונים אכלו הסלת, ועזבו לנו הפסולת. וגם אמנה וראיתי קהלות מורה, אשר שם כבוד ה' וזה. וקהלות צרפת, ואשכנז וריפת, וקהלות פרס, ומשך וחירס, וקהלות יון, השוכנים בין דישון ועלון. כי אין חכמה אשר לא יירשהו,

ואין מדה טובה אשר לא כבשהו, רק אדמת השיר לברת ראוה ולא באוה, ומלאכת חרוזים חשבו כי למדוה, וסברו כי סבלוה. והשיר רחוק מהם ולהם לא יקרב, כרחוק מורה מוכערב. ונפשם מסוכבת סביב ארצו ומושבו, אך לא תעבר בו, כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא. ואם תשאלם יאמרו כי אין משוררים כהם, ואין שיר כשיריהם. אבל אין איש רואה מומו, ואין אדם רואה חובה לעצמו. כי יש לשיר שבעה תנאים ובהם יערב וינעם, ויהיו דרכיו דרכי נעם. וכל מי שלא ישמור התנאים האלו יהי שירו למרמס, וידמה לשכבת הטל ותם השמש ונמס.

התנאי הראשון: צריך למשורר לברר מכל סיג דברי שירותיו, ולהסיר כל מלה זרה ממלותיו. פן ידמה למשוררי יון אשר ימלאו בשירם מלה זרה, עם מלה יקרה. ויחברו ציצים, עם קוצים, ופנינים, עם אבנים, ודרים, עם רדרים, ועל כן כל שירותם משונות.

התנאי השני: צריך למשורר לשמור משקל השיר והנעויות, ואל יוסיף ואל יגרע על משקל אמרותיו. פן יהיה כמשוררי דורנו אשר משקלי שירם שבורים, פעם חסרים, ופעם יתרים. ולא ישימו לב למשקל, ולא ידעו אם יכבד או יקל.

התנאי השלישי: ראוי למשורר להיות עניגי שירו חוקים, במעכה המליצות יצוקים. פן ידמה למשוררי שנער אשר עניניהם צנומים דקים, וממליצה טובה ריקים, ואין בהם איש ילדה משכלל מים עמוקים, כי החבל נכרת והדלי נקרע והמים נשפכו והכלים ריקים.

התנאי הרביעי: צריך למשורר להיות שיריו קלים להבין,

וכלם נכוחים למכין. פן ידמה למשוררי צרפת אשר כל שיריהם מלאים שבוש, וצריכים לפרוש.

התנאי השני: צריך למשורר שמור מטעות הדקדוק, פן ידמה למשוררי דמשק, וכ"ש יצחק בן ברוך הרופא אשר כל שיריו כחרש נשבר, וכתבן בלי בר. וכל מלוי זרים, ומימיו מרים, ועניניו משלג קרים. וגבורי חלושים, ואנשיו נשים, וקדשיו קדשים. ודבריו מלאים טעויות, במלות ובאותיות. ויבטוח בסכלים המשבחים שיריו, והמרפאים על נקלה ציריו. והם לא ירעו אם ילגן, או יקונן, ואם הוא משורר, או המור נוער.

התנאי השלישי: צריך למשורר בהשלימו שירתו לבל ימהר להראותה, עד יברר אותה. ואל ישאיר חלאתה עליה, ושמאתה בשוליה, רק יעביו כמנהג כל התוליה, ויסיר כל בדיליה. פן ידמה למשוררים הסכלים אשר בטרם ישלימו השירה יגלגלה לפני קהל ועדה, וזמזמתם בט"ז תחיל ילדה.

התנאי הרביעי: צריך למשורר לבחור משריתו קצתה וישליך קצתה, ויבחר לו מן החמישים, שלשים, וזמן השבעים, ארבעים. ואז תהיה שירתו נקיה, ככלה יפה-פיה. ובתנאים האלה התפארה החכמה והרעה, תצבע עמודיה שבעה. ובאלה המדות היתה מלאכת השיר לבני ספרד כבושה, ותהי להם לאשה, ומבלעדיהם גרושה, והיתה עמם מקדשת וקרושה, ועם זולתם חללה וקדשה. ודע כי בני איש נחלקים לשלשה חלקים, בת כסילים וכת משכילים, וכת משוררים פלילים. ועל כן צריך לכל משורר לעשות בשירו ענינים פשוטים וקלים, כדי שייטבו בעיני הכסילים, וענינים חזקים ותקף מלים, כדי שייטבו בעיני המשכילים. והמלאכה נקיה, ומליצה יפה-פיה, כדי שתיטב בעיני המשוררים.

חמורים מבחר השירים, ועל כן תמצא שירי המשוררים נחלקים, לאלה החלקים, כי יש שיר אשר בו הענין הראשון ויטב בעיני הכסילים, ולא בעיני המשכילים, ושיר אשר בו הענין השני יטב בעיני המשכילים, ולא בעיני הכסילים. ושיר אשר בו הענין השלישי ויטב בעיני המשוררים, ולא בעיני האחרים, והשיר האוסף שלשת הענינים האלה אין למעלה ממנו, כשירי רבי יהודה הלוי ז"ל אשר בו שלשת הענינים כי תמצא שיריו פשוטים וחלקים, ורבים וחזקים, וערבים ומתוקים. ושיר רבי שלמה הקטן יטב בעיני המשכילים, ולא בעיני הכסילים. ושיר רבי משה בן עזרא יטב בעיני המשוררים, יותר מן האחרים. בעבור מליצתו, ונעם מלאכתו. [וראיתי בגלילות המערב ארצות סמוכות משני צדדים לספרד, הצד האחד הם גלילות פרוכניצא ולהם שירים עמוקים, ועניניהם טובים וחזקים, אבל אינם כשירי ספרד ערבים ומתוקים. ומן הצד השני ארצות ישמעאלים, אשר במלכות המלך המורד ימת, ומפלתו מהרה תצטח. ושם היו בטרם זמן השמד חכמי עולם, במדות החכמה כלם. רק מלאכת השיר חלושה ודקה, לא חזקה ולא מתוקה, ולא ראיתי בהם שירם חזקה, במעבה השכל יצוקה, כי אם שירי החכם העליון, רבי יוסף ב"ר יהודה בר שמועון, כי מלאכת שירו נקיה וחזקה, ועל לב תקוקה]. ושירו לברו קב ונקי, ושירי זולתו מלא קיא. ולו המחברת היפה-פיה, הבנויה לתלפיה, אשר תחלתה נאם טוביה בן צדקיה. הראה בה לשון נמרץ, ועל פיה חזון השיר נפרץ, ולפניה איש לשונו לא יחרץ. למען הדעו אשר יפלה ה' בינו, ובין משוררי זמנו. וחזון משיריו לא ראיתי בגלילות מערב, שיר ינעם ויערב. אבל שיר זולתו בחיי בעליו יצמת, כי אין בית אשר אין שם

מת. וראיתי מבני צרפת חכמים, מאירים ככוכבי מרומים. ולבם ככל חכמה כיום הגדול, ולא הניחו ללמוד כל דבר קטן או גדול. אבל השיר אשר יחבירו, הקיטבתו ואשמע לא כן ידברו. כי עניניהם בזיום, ואינם לשמוע ראויים, ושיריהם קשים כברזל, עמוסים מעוגנות כשעיר עואול. ותרויזהם מלאים שבוש, והם מעמיקים בשירם לעשות חדוש. ולא יבינם אדם כי אם בפרוש, ויש מהם מפרשים שירם והפרוש צריך פרוש. ועל כן שירותם זרות, ומשקלותם שבורות. וכן קהלות יון כלם בעלי שבל וחכמה, ודעת ומזמה, וישר וקמה, וכל מדה נעימה. אבל שירותיהם מאוסות, כבדות כאבן מעמסות. כעץ האשכול, אשר לא יצלה לכל. או כאילן סרק בלי פרח, ולא טעם ולא ריח. ולפעמים ימלט אחר מהם אשר האל ישלול יעיר, כגון שירי מוכא אל בן בלב מעיר חבק. כי שיריו יש קצת נעם עליהם, בעבור כי הלך כנעוריו לספרד ולמד מהם. וכן רבי משה בן אבטליון, שירו בין אנשי דורו עליון. ובעברו לארצות מזרח ראיתי שם קהלות, עולים במרום התהלות, והמדות להם כלולות. אבל כל שירם כחיש נשבר, או כרוח צח שפים במדבר, לא לזרות ולא להבר. ורבים מהם ידמו צאן אובדות, דיקים מחבנות ותעודות. ויויעו בשיריהם ילדים, אשר הם מאוסים כבגד עדים, ותלדן הצאן עקדים נקדים, וברדים. ובעיר גא אמן ראיתי המבין אליעזר, ושירו על ריק נעור, ובאזור הוא נאזר. ולפעמים נמצאו בשירם קצת ענינים, טובים ונכונים. ומה נכמרו רחמי לשירים אשר המצדיים ישחיתו הדרתם, ובפרך ירדו כם ועינו אותם, וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים להצים אותם. הוץ משירי רבי אברהם דיושב בדמורה כי קצת שיריו בצל השכל חסו, ובגם על התר

התנוססו, והנשארים הרה נסו. גם בדמשק ראיתי אנשים נכבדים, ובעלי מדות טובות וחסדים, ולהם פעלים נחמדים. רק השיר אשר יחברו מלאים חלאה, ורוח טמאה ונגאלה ומוראה. ואלו ישליכו אותם לאכול להוירים, היו בעיניהם אמורים. ומבחר משורריהם יצחק בן ברוך הרופא וכל שיריו פוהזים ורקים, כי בקקום בוקקים. אבל הם ערבים לסכלים כצורר המור, וייטבו דבריהם בעיני המור. ויש בהם משוררים יגנבו שיר רבי יהודה ורבי שלמה, וישנו את טעמו. וישחיתו משקליהם, ויוסיפו מלות זרות בהם, ויפשימו בגדי רקמתם מהם, וישמו הכנדים הצואים עליהם. ויחבירו עם כשמים ראש, לענה רוש, ועם בדלח ור, קיץ ודרדר. וינגנו אותם בבית משתיים, ויאמרו לסכלים כי הם שיריהם. ומשוררי דמשק איש מצרו יחבר שירים אמורים לשמוע, והשומע אותם חייב לקרוע, כתאנים השוערים אשר לא תאכלנה מרוע, לא ראיתי כהנה בכל ארץ מצרים לרוע. והוא חושב בגאותו וגאונו, כי שלמה הקטן קטן מהביל הגיונו, ואברם כבר מאד בשיריו לנגד צחות לשונו, ומשה היה רועה צאנו. ויהודה יהודה לשכל רעיונו, וכל המשוררים הענקים הם כחגבים בעיניו. והוא האומר בשירתו, לגלות בשתו, ושירתו כמו שירת שלמה ספרדי וכל דבר בעתו. ומי יתן ותשוב לספרדי נשמתו, ושלמה ישב על כסא מלכותו, עד יראה ענף שירתו, ורוח טמאתו. כי היה מוחו מרציץ, וראשו מופציץ, וזנבו מוקציץ. וברגלו משכחו, ועל פניו הפכהו, ובכית הטנופת השליכהו. גם ראיתי במשוררי דמשק איש עברי, מכה איש מצרי. והוא כן ברוך הרופא יצחק, אשר ירד השיר עמו לארץ מרחק, ויפול על פניו וישחק, ויאמר שחוק עשה לי אלהים וכל השומע לי יצחק.

כי נערים נתעבים יצהקו בי, ותעלולים יתעללו בי, וזה יצחק הנזכר הוא המחנך שירו המצרי.

ויקו ויאמרו:

פְּנֵה אֱלֹי פֶּאֶר רוֹזְנִים וְשָׂרִים
וְאַל תִּפֶּן אֱלֵי שִׁירֹת אֲתָרִים.
תְּפֹר קֶבֶר לְשִׁירֹתֶם וְטָמְנֵם
וְאִם רָבו תְּחַצֹּב לָהֶם קְבָרִים.

ואני תמה איך יחצוב הנקבר קבר לאחרים, ואין הכוש מתיר עצמו מבית האסורים, וצריך לומר לו העתרת על אחיך דברים, וראית מומו ומומך מומך נסתרים, ועליך אמרו חכמי ישראל הישרים, שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים, ובעוד תחצוב אתה לשיר המצרי קברים, הלא שירך מצרים מקברים. כי כלו כדמן באשפה, לא לעזר ולא להועיל כי לבשת וגם להרפה. וראיתי בני צובה, ויכרם האל לטובה, כי אספו כל מדה טובה. אבל השיר אשר יחברו נפל בידם כצפור במכמר, ומבע בתוך בארות חמר, ובעת ינגנוהו הוא יקונן הגה לשלום מר לי מר. ושם היה בתהלה משורר ושמו רבי יוסף בר צמה, והיו בו מדות טובות אבל שירו צמה בלי יעשה קמת. וממשורריהם היה רבי שילה, לקח מלאכת השיר לבלה, וכל ימיו היתה עמו בתולה ולא בעולה. והוא צועקת בנפש אנושה, כי ראתה כי גדל שלה והוא לא נתנה לו לאשה. ואחריו החזיק והוא בן אלקציר הוא חץ ערב, ואל משכן ה' יקרב. והוא בעל מדות חשוקות, ומפעלות מתוקנות. אבל שירו כשאר משוררי דורו לא סר מדרכם, ולא נטה ממהלכם. ויש משוררים אחרים כמוהו, וכל שיריהם רוח ותהו.

מהם חדשים ומהם ישנים, מהם הזנים ומהם דינים. ואפס ותהו שיריהם, ויש מהם יתפארו בשירו בן עכאס ויאמרו כי לא קם אחריו מי יחבר שיר. ואלו יסיר האלהים את לב האבן מהם, ונפחחו עיני רעיוניהם. להכיר השיר העליון, המבזהיל כל רעיון. הכירו כי לא הכירו האמת, וידעו כי לא ידעו להבריל בין החי ובין המת. וראיתי בעיר כלנה, היא ארקה איש עולה במעלה השיר העליונה, והוא מבעלי המשמרה הראשונה, ופיהו במלאכת השיר פוער, והוא חמור נוער. ולא יכיר מן התכמה ולא יכין כי אם המספוא ותחבן. ולא למד מן התבונה והדעת, רק לשאת האוכף והמרדעת. ושירו טוב בעיני עדתו, ונחמד לפי שכל קהלתו. כי הבהמה והכלים, כרגלי הבעלים. ושמו ברכות בן ישועה, והיה רק זועה הבין שמועה.

ועליו אמרו:

קָלְלוּת הוּא קַחְבֵּר שִׁיר כְּצִוְאָה
וְחִצְוֵאָה כְּפִיּוּ וְחִשׁוּב כְּנִפְתָּה.
וְהִגְיִינוּ וְגִלְהָ אֶת קָלְלוֹנוּ
וְשָׂרְרוֹתָּ שִׁירֵינוּ וְחִשְׁפָּתָה.
וְאֲבִינוּ הוּא מִשְׁעָבֵד לְנִבְלֹת
וְאִמּוֹ לְחַרְפֹּת וְחַרְפָּתָה.
וְאֵלֶסְפוּ לְעֹלְמָם שְׁנוּתָם
וְחַרְפָּתָם לְאוֹת לֹא נֶאֱסַפְתָּה.
וְסִפְּנוּ עַד עֲרֵי מִטָּאת אֲבוֹתֵינוּ
כְּרִים רַע עֲרֵי בֵית הַטְּנִפְתָּה.

ובנביאי ארבל ראיתי שערורה, כי איש ממשורריהם לקח יציאות הענק אשר לרבי משה בן עזרא. ויחבר על כל יציאה

מוציאות הרוזיו שירה ערוכה, כדמן באשפה דרוכה, ויצר אותה
 בהרט ויעשהו עגל מסכה. ונקרא שמו בן השכוי. ומאין תבוא
 לעופות השדה תבונה, או מי יתן לשכוי בינה. ומשוררי מורת
 הקדמונים הרב שמריה, וראש הישיבה זכריה. היו שניהם
 בתלמוד גבורים ונכבדים, ויראי שמים וחסידים. ואלו שיר לא
 הזכירו, השכילו ודבתם הסתירו. אבל לקחו שמלת השיר
 בנייהם, וישימו על שכם שניהם. וילכו אחרנית וערות שיריהם
 לא ראו ופשעו סות המוסר אשר לבשו, ויהיו שניהם ערומים
 ולא התבוששו. וראיתי משוררי בבל, אשר שם היו גאוני
 תבל. כי כפי עלותם בתעודות, כן שפלותם בשירות הכבודות.
 ושיריהם יקוננו או לנו כי נדמינו, וכלנו כצאן תעינו, ועל
 נהרות בבל שם ישבנו גם כבינו, ועל ערבים בחוכה כנודותינו
 תלינו. ומבחר משורריהם רבי יצחק בר ישראל ראש הישיבה
 קצת שיריו חזקים וטובים, ורָבם כחרש נשבר חשובים, לא
 מתוקים ולא ערבים. גם הוא חבר ספר מחברות, וכו שירות
 ואגרות, חלושות וקרות, כאלו משלג שניר גורות. וכל עניניו
 גרועים, וירם תולעים. ואלו החרש יתרוש, רמה לא היתה בו
 ולא הבאיש. ואחריו רבי יצחק בן אלאואני. הוא מאד עשיר
 אבל שירו דל ועני. והוא קנה כאלף זהובים הישיבה וזולתו
 ירכבנה, אשה יארש ואיש אחר ישכבנה. והוא מחבר שירים
 מנפצים בשחת בלי, ונשחת הכלי. ואם ישאל שואל אי זה
 השיר הנמאס למשכילים, ויאמר ה' הנה הוא נחבא אל הכלים.
 וכל משוררי עדינה הווים גדהמים, בחיק הסכלות נרדמים,
 ומהם מערים ועלמים, פרצו בשירם דברי חכמים, שועלים
 קטנים מחבלים כרמים, ושמלת שירם מגוללה כרמים. ורבי
 משה בר ששת ההולך שמה מארצנו הדיך בני עדינה בדרך

השיר, אולי ירפא מהם מכאוב וכל ציר. ולהם ארוכה לא
 עלתה, ונפאנו את בבל ולא נרפאתה.

וישא משלו ויאמר:

אָמַת פִּי כָל כְּנִי מוֹרָח גְבוּהִים
 וְתַכְמִי הַיָּמִן נִגְדָם בְּמוֹרְדִי.
 וְכִי תַכְמִי כְּנִי צִרְפַּת וַיּוֹן
 לְכַבְּם לְתַעֲוִוֹת רִץ וְתָרַד.
 וְכִי תַכְמִי וּבֵין לְקַחוּ לְגַתְשָׁם
 וְתַשִּׁיר עֵוָבוֹ לְכְנֵי סָפְרִי.

אמר המגיד: וכשמעי פליאות אמרותיו, ונעם מלותיו,
 שאלתיו על שמו וארץ מולדתו.

ויען ויאמר:

אָנִי חֲבֵד לְכָל מִי וְדָרְשָׁנִי
 וְאֵלֶיךָ צְעֵנְגִים עִיר מְעֻנִי.
 וּבְקָרְבִי בֵּין שְׂבָמֵי הַם שְׁלָמִי
 וְשִׁמְתִי אֶת לְשׁוֹנֵי קִרְשׁוֹנִי.

וכאשר שמעתי נאמו, הכרתי שמו, ובאתי לשאול
 בשלומי. אבל היה נתפו ללכת, ונפרד מאתי ונפשי בעבות
 אהבתו גמשכת.

שער תשעה עשר

משבעה בחורי חמד טובה, מתוכחים איוו מדה טובה.

נאם הימן האורחי: הייתי בארץ פתור, עיר בלעם בנו בעור, ובעודי על יד נהר מתהלך תחת צללי הצמחים, וסבכי הפרחים, ראיתי שבעה בחורי חמד, ממבחר הצמד. והם על שפת הנהר יושבים, ובדבריו מליצות את לבם מטיבום. ויען איש מהם ויאמר: איוו היא המדה טובה, אשר על כל המדות האובה, ובעיני אלהים ואדם חשובה. אמר אחד מהם: ידעתי כי כל המדות, הם המודות. אבל אין בכלם מדה נאה, כמו הענוה. כי היא תכסה כל דופי, ותגלה כל יופי. ותעביר על כל הפשעים, ותחביר בעליה לצנועים, ותרבה לו דודים ורעים, ותנחילהו שם יקר ונעים.

וישא משלו ויאמר:

בְּמִדּוֹת הַאֲנוּשׁ אֵין בְּעֵנֶה
וְהִיא יָפָה לְכָל מִשְׁפּוּל וְנְאֻתָה.
מְעֹרָר אֶתְּבָה מִלֵּב מִשְׁנָאִים
וּמִמְתִּיר מִאֲנוּשׁ קֵל הַטָּא וּמְעֵנָה.

שער תשעה עשר

אמר לו חברי: מדרך גבוהה תעית, ורוח ועית. וכאין נחשבה הענוה או העוות, לנגד הזריוות. כי בה יכבוש אדם הנפשים, וימצא חן בעיני אלהים ואנשים. וינחל כבוד וגדולה רבה, בעולם הזה ובבא. ובה יצמר זיול יגוב, ובתים מלאים כל מוב.

וישא משלו ויאמר:

אָמַת פִּי הַזְרִיוּת אֵין בְּעֵרְבָה
וְאֲשֶׁרִי אִישׁ אֲשֶׁר גִּלְהָ בְּדִרְבָּה:
וּמִדּוֹת הַתֵּקֶר בְּלֵן שְׁפָחוֹת
וְלִקְוֹ הַזְרִיוּת הִיא כְּמִלְכָּה.

אמר חברי השלישי: נסכלת, באשר מללת, כי אין מדה טובה ויקרה, כאמין לב וגבורה. כי בה יכניע אדם כל אויביו, וישיב לאותביו. ויהיה לגדולים נחבר, ויריע אף יצרות על אויביו ותגבר. ויעלה לכסא עדי יקראו לפניו סלו המסלה.

וישא משלו ויאמר:

אָמַת אֵין לְאֲנוּשׁ מִדָּה יִקְרָה
כְּאֲמִיץ רֵב מְעֵרֵב עִם גְּבוּרָה.
רְבִי בָּהּ הַאֲנוּשׁ יִכְבוֹשׁ מִשְׁנָאוֹ
וְיִזְרִיבם בְּיָגוֹן לְקִבְרָה.

אמר הרביעי: תעית מן הדרך, ונעבדת אל הסכלות בפרך. כי אין בכל המדות מדה הגונה, כמו האמונה. כי בה ירים אדם ראשו, ותוקר נפשו. ויהיה נכבד בעיני כל בשר ודם, וימצא חן ושכל מוב בעיני אלהים ואדם.

[רבי יהודה ב"ר שלמה אלהריוי (תחכמוני)] 7

וישא משלו ויאמר:

דַּעַה כִּי אֵין לָךְ מִדָּה הַגּוֹנֶה
בְּעֵין הָאֵל כְּמִדַּת הָאֱמוּנָה .
וְאֵלּוּ לִבְיָאָה יִתְּנָה גּוֹף
תְּהִי אִין הָאֱמוּנָה לָהּ תְּמוּנָה .

אמר החכמישי: אין בפיך נכונה, ואמרתך בלי תבונה, כי המדה הרמה, היא החכמה, תרים שפליה, ותשא על ראשם רגליו, והחכמה תחיה בעליה. ולולי החכמה, לא היה יתרון לאדם מן הבהמה.

וישא משלו ויאמר:

אֵין בְּזַמַּן מִדָּה מְאֹד רַמָּה
וּפְאָר לְרֵאשׁ אָדָם כְּמוֹ תְּקִמָּה .
כִּי כִּה אֲנִישׁ יַעַל לְכֶם מַלְכוּת
גַּם כִּה עֲנִיפִים וּמְצִאוֹ עֲצָמָה .

אמר הששי: מחוזה שוא חוית, ושקר עניתי. כי אין מדה טובה לכל בשר, כמו המוסר. כי כמוסר יכבדו לאדם וידעו, ויאהבוהו שומעיו, ויכסו על כל פשעיו, וזכרו מתוק לכל פיות, ומהללו כמגדל בניו לתלפיות. והוא מחמד ללבבות, ותהלתויתו לרור דורים נצבות.

וישא משלו ויאמר:

אֵין לְאֲנוּשׁ מִדָּה כְּמוֹ מוֹסֵר
כִּי הִיא פְּאָר וְהוֹד לְכָל בְּשָׂר .
אִם כֵּל יִקָּר וְהִנֵּה לְאִישׁ מְאִין
מוֹסֵר, דַּעַה כִּי כֵּל יִקָּר וְיִחָסֵר .

אמר השביעי: אתה על ריק בטוח, רודף קרים ורועה רוח. כי אין בכל המדות דבר טוב, כמו הלב הטוב, כי בו יהיה אדם אהוב לברואים, ויעלוהו לראש הקרואים, והוא נכבד בעיני השומעים והרואים. כל רואיו יאהבוהו, ושונאיו ישבחוהו, ובני אדם יתללוהו, ומלאכי שחק לטובה יזכרוהו.

וישא משלו ויאמר:

אֵין בְּאֲמַת מִדָּה כְּמוֹ לֵב טוֹב
כִּה הָאֲנוּשׁ יִפְרַח כְּגַן רְטוֹב .
כִּי בּוֹ יִהְיֶה אֶהוֹב לְצִוְרוֹ גַּם
יִקְצֵא בְּעֵינָיו הֵן וְשִׁכָּל טוֹב .

ובשמוע הזקן דבריהם אמר להם: כלכם נבוכים, והולכי חשכים. והנכוחה מכם נעלמת, ולא ידעתם לבחור האמת. כי כל המדות לרגליה תכרענה, והיא עלתה על כלנה. בה יתכפרו כל האשמות, יסורו מן הלב המשטמות. ובה ישיג איש חפציו הרחוקים, ואלו היו בשחקים. ובה ימנה עם החסידים, כי בה יגמול צדקות וחסדים. ובה יקנה שם טוב, ויהיה זכרו כשמן הטוב. וכי שאין בו נדבה, השובה צדקתו הובה. וחסדיו שגיאות, וטובותיו טהאות. וכל חבריו יאמרוהו, וידעו ישנאוהו, ורעיו לרע יזכרוהו, וגרו ביתו ואמהותיו לזר וחשבוהו. ובעל הנדבה ישא פניו, כי היא תכסה כל עוניו, ותמהוהו ודוניו. ואויביו יאהבוהו, ושונאיו ישבחוהו, ומקנאיו וידוהו, ומקלליו יברכוהו. כי כנדבתו יכבוש לבותם, וימשוך אהבתם, ובה תשוב הגאווה, נאווה. וההסרון, יתרון. ובה הכסיל, נחשב למשכיל. והנקלה, על שחקים יעלה. ובכך ראיתי רשעים, ובעלי מעשים רעים. ואם יש בהם נדבה, תסתיר מהם

כל רשע וכל חובה, והמדה הרעה תשוב טובה, ועל כל פשעים
 תכסה אהבה. וכן ראיתי אנשי אמונה, ובעלי שכל ותבונה,
 ובהם כל מדה הגונה. ואם אין כם נדבה תשוב היראה, המאה,
 והענוה, גאווה. והזריוות, עזות, והשכל סכלות, והיתרון מגרעת,
 והתבונה חסרון דעת. כי לרגלי הנדבה, כל המדות הטובות
 תכרענה, ועליה נאמר רבות בנות עשו חיל ואת עליה על
 כלנה.

וישא משלו ויאמר :

אִמְתַּ בְּבָנֵי זְמַן מִדֹּת חֲמוּדֹת
 וְעַל בָּלֹן מְעַלָּה הַנְּדָבָה.
 וְכָל מִדָּה יֵאֵם תְּהִיָּה חֲמוּדָה
 הִלָּא מִהַנְּדָבָה הִיא גִּנְיָה.

אמר המגיד: וכשמעי שיהו, ונעם לקחו. רציתי לחקור
 אם חכמותיו, כפי מליצותיו. ואמרתיו לו בחי הגותן לך שפה
 ברורה, ורוח עצה וגבורה. הודיעני נצר מטעך, ונוה רבעך.

ויען ויאמר :

אֲנִי תָבַר מְחַבֵּר שִׁיר חֲמוּדֹת
 וּמְפִיץ מִלְּשׁוֹנֵי אִשׁ פְּלִדוֹת.
 וְאֶסְעוֹד תְּלַבְבוֹת בְּאֶמְרוֹת
 מְמַלְאֵת בְּאֶבְנֵי נִיב וְהִידוֹת.
 אֲבַסֶּה אוֹתָבִי מְעַטָּה תְּהִלָּה
 וְאֶלְבִּישׁ אוֹיְבֵי בְּגָדֵי חֲרָדוֹת,

וכשמעי שיריו, ותקף אמריו, ידעתי כי הוא מאלפנו
 ומורנו, חבר הקינו חברנו. ועמדתו כפי רגע עמו להריח
 בשמו, ולרוות במתק נאמו. אחרי כן קראתי שלומי עליו,
 ופנה כל איש ממנו לאהליו.

שער עשרים

משבע הבתולות ותחבולותיהן.

גאם הימן האורחי : משכנוי תענוגי השחרות והילדות , ועלי מווי הנעורים הנזר והעדות . לרכוב אניות , ולעבור נהרות וציות , כמעונות אריות , ופריצי חיות . ורחמתי עירי הפרידה , ודאיתי בכנפי החסידה . ולקחתי התשוקה לצדה , ונסעתי מבית לחם יהודה . בעוד ענף הילדות פורח , ודודאי השחרות נתנו ריח , ואור הנערות וורה , ולא כסתה שמש השיבה זיו הירח . ובעודי מתהלך לרוח היום על פני השדה , ואשא עיני וארא על פני המדבר שבע נערות , כשבע מאורות . הארץ האירה מהלם , ושכן עליהם אור נעלם . וכראותן דמותי , קדמו כשולם אותי . והן מקסות בצעיפיהן , ומתעשפות ברדידי צניפיהן , אבל זהר יפין שלח ברקים לעיני מפניהן , ויורה זיקים ללבו מעיניהן . וכלם בקומות נעימות , כנדרגלות אינמות , ולהם שדים נצבו כחומות וקומות , כארוים נצבות , כמחצב היופי הצובות , ומעצי ערן קצובות . וכל אחת מהן מקשרת בקנה וקדה , לובשת שכיות החמדה , כמטופפה בשדה , כאלו היופי עגולה והיא בתוכו נקודה , בלחיה כרדה , נקבץ במ החן והיופי והיו לאגדה . ואחת ביניהן , כושכמה ומעלה גבוהה מהן . כעינים , כיונים על

אפיקי מים , ועפעפים , יכשפו למכשפי מצרים , ושדים , יקרעו הלבבות לשנים , ומהנים , להשקם נמו כל לב ורפו כל ידים , ושוקים , כעמודי שש שנים , וידיים , כאלו נקרצו מכפור השמים , ולהיים , וישובן הערכים צהרים , ושנים , כמורי כרלח שנים , כגורים מן השפתים , כבריה ודלתים , ומן הבללחים ההם יוובו נטפי מים , כנפת צוף למלקוחים , וכל השואב מהם לא רעב ללחם ולא צמא למים . ותאמר לי : שלום עליך כפיר אריות , מונק מהר תושיה . ואען ואומר לה : צבאות השלום ילוו עליך , ויקוו אליך . אבל השבעתי אתכם בנות ירושלים , הנטויות גרון ומשקרות עינים , כחין השפתים . האדמות כדם קרבי , והעינים הכחולות ככפר קדרות לבי . והעפעפים אשר יורו ולא יחשיאו אל צלעי , והלחיים אשר יקוד גחליהם יצית אש במעי , והשנים אשר קפאו טורותם מכרלח דמעי . והאצבעות הקצובות מעץ החיים , והמלקוחים אשר יווב מהם מים חיים . וזהר הפנים אשר הפכו השירי שחור , והשיבו באורם צל המעלות לאחור— להשיב גולת לבי אשר גולתן , ורוחי אשר הבלתן . ולהודיעני מאין בואכן , ואנה מגמת פניכן .

ואשא משלי :

יַעֲלֶה אֲשֶׁר לְבִי כַּחוֹט מִשְׁבַּתְהוּ
 וּבְגִתְהֵי תִשְׁקָה בְּיָוִם שְׂרַפְתְּהוּ .
 חֲמִלִי עָלַי הַשֶּׁק נִפְשִׁי מִכַּבְּרְתְּהוּ
 וּבְמַאֲסֵר אֲהַב עֵינֵי גִתְתְּהוּ .
 גֵּא רַחֲמֵי עָלָיו וְסָנִי בְחֵן אֱלֹהֵי
 פֶּן יֵאמְרוּ עָלָיו אֲשֶׁה הִרְגַּתְהוּ .

ותען אחת מהן והבדלתיים הלחים יתפזרו מבין שניה ,
 והברקים ירוצצו מבין אישוניה , והחן יקרא אברך לפניו , אך
 היה המססה בין עיניה , ונעלמה מעיני כל חי כי כסתה פניה ;
 ותאמר לי : הלילה הלילה מעשות לך רעה כי לא נגענך , ולא
 הוגענך , אבל את באת אל מול פני המלחמה החזקה ועל
 כן פגענך , ואתה בן אדם מה לך לחקור על סודות הגבורות ,
 ולדמוק על דלתי החשק הסגורות . ואיך באת אל היכל מלכים
 ולא יראת , וקרבת אל החצר הפנימי ולא נקראת , ואיך לא
 פחדת פן יפגעו כך חצי העינים , וחרבות העפעפים , ויגזרו
 [בכרך לשנים , ויגולו] לבך בלי ידים , והעוף נפשך בלי כנפים ,
 ומדוע לא יגרת פן ישגוך מן העינים הנחשים השרפים ,
 וישרפוך . מן הלחיים גחלו רשפים , ואיך לא נבהלת מווי
 השחרים וקדרות הגשפים , ולא חדרת מרמוני הסעיפים , אשר
 תחת הצעיפים , ולילי המחלפות אשר תחת הצניפים . ואען
 ואומר : לאט לי הצביה , הטורפת כלביה , המושכת בקשת
 רמיה , ההורגת בלי צריה . כי מיום נולדתי , בשמו היקר ורחתי ,
 ועל נהרי שלוח פרחתי . ומנעורי נשאוני נדיבי עם על כפים
 ובכתפים , ושעשעוני השועים על ברכים , כי אבותי היו אצילי
 ארץ יקרים , והורי אמיצי לב וגבורים . לב הארי ימס מפניהם ,
 ויחת הזמן מהתיצב לפניהם . ובין צלעי נפש יקרה נאמנת ,
 בצל הענה מתולוננת , ועם כוכבי רום שוכנת , ותהי להם
 לאומנת . ממחצב כבוד תצבה , ועל כס היקר הוצבה . וכמה
 לבאות צדיתי , וצבאות לבבתי , ברשת אהבתי , ועניתי לכס
 בפרידתי , ומהיותי חקרתי ותרתתי . על סוד נטמן , ולבי רד עם
 אל ועם קדושים נאמן . ולי גאה לחקור על כל סוד ולשאול ,
 כי אין זולתי לגאול .

ותען ותאמר לי : מה נעמו אמרותיך , ומה מתקן דברותיך ,
 הוצק חן בשפתותיך . ונפלאות לנו אהבתך , ועל כן ראוי לנו
 לתת את שאלתך , ולעשות את בקשתך . ידוע תדע כי זאת
 הגברת העדינה , היא פאר כל מדינה , כוזה תמונה , ולחי
 כלבנה , ושער כעננה , ואין קצה לתכונה . והיא יחידה בכנות ,
 ותפארת בין העדינות , ושרתי במדינות . והיום הזה לבשה בגדי
 עדיה , וקשרה שבימי תליה , ויצאה להראות העמים והשרים
 את יפיה , וגם זבת הלב ודבשה היא וזה פריה .

ותשא משלה :

צְבִיבֵי חֵן לְבָבָהּ כְּלָבָהּ
 וְשַׁעֲרָהּ עַל מְאֹרֵי לְחִיָּהּ עֲנָנָה .
 קָצַת תַּחֲנוּן לְבַד לְקַחוּ עֲלֵמֹת
 וְלֹא כָּל תַּיִפֵּי הַיָּהּ לְמִנָּה .
 כְּפֹאֵלֵי קִנְאוֹ אוֹרִיִּים לְיָפֶיהָ
 וְלִלְחָם שְׁלֵפֹו תִּרְבַּ שְׁנוּנָה .
 וּבִכְבְּבֵי רוּם כְּלֶהֱקֵת תַּחֲנוּת
 וְנִפְסֵהָ כְּסִיחָהּ וְצִנָּה .
 וְאֵלֹו אִישׁ אֲסִיר שִׁיבָה וְשִׁירָה
 וְהִי יָשֵׁב מִיָּפֶן וְקִנְיָה לְעִדְנָה .
 שְׂפָתָהּ צִוָּף וְלְחִיָּהּ מִן יָרֵקָה
 כְּפֶסֶל אוֹרוֹת וְפִנְיָהּ כְּגִבְנָה .
 וְהִיָּהּ הַיָּפִי נִדְרָה וְגִזְלָה
 עֵרֵי פִגְעַ מִעֲזוֹ כֶּה וְחִנָּה .

לְאִיָּה נִהְיָו עֲנִיִּים תַּצֹּת לַיִל
וְנִשְׁמַע מִלְשׁוֹן אֱלֹהִים רִנָּהּ .

וְאֵלֹהֵי הַתְּהָה יִפְתָּה חֶסֶם לֵב
עֲנֻבְתָּהוּ כְּלִי שֶׁקֶל וּבִינָה .

וְכֵה כָּל הַזֶּד וְכָל כְּבוֹד מִחֲבָר
וְכָל יוֹפִי וְאֵין קֶץ לְתִכְוָנָה .

וְאִיָּה תִדְרָשׁוּ עֲנָךְ לְיִפְיָה
וְהוּא נִעְדֵר בְּכָל עֵיר גַּם מְדִינָה .

וְאָם תֵּאמְרוּ תְּכִי כְּהָה רְאִיתִם
דַּעוּ כִּי לֹא רְאִיתִם כָּל תְּמִינָה .

אחרי כן אמרה לי: וגם אתה הגד לנו ענייך, ומאיוה מקום מעונך. אמרתי: אני הגבר, ממבחר ילדי עבר, שוטטתי בכל עבר, ועופפתי מים ועד מזרח בלי אבר. מספרד נפרדתי, ואל ארץ יון הדרתי, ומשברים שברתי, ומעברים עברתי. ובאתי מנא אמון, עד הר חרמון, וצענתי מצוען, לארץ כנען. ומנוף, עד יפה נוף, וממצרים, עד ירושלים. ומצור, עד חצור, ומדיבון, עד חשבון. ומארגון, עד הלבנון. ומדן, עד דדן. ומן הרמותים, עד ארץ מרתים. ומקעילה, עד חוילה. ומאשור, עד גשור. ומארבל, עד בבל. וככל אשר הויתי, כמראה הזה לא ראיתי. ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך, הסירי המסוה אשר על פניך. והשב רוחי, והתחילפי כחי. וכשאלה הוואת אצא ממאסרו חפשי, הלא מצער היא ותחי נפשי. וכשמעה ניבי צחקה למלי ותחוק בי ותאמר: הנה שמעתי בקולך, ועשיתי משאלך. ותסר צעיפה מעל פניה

ואראה והנה איש ווקנו ארוך, כאלו נחש כרוך. והוציא מתחת בגדו, חרבו שלופה בידו. ואראה ואפול על פני, ואבדו רעיוני. ובראותו כי סר ממני כחי, וכמעט יצאה רוחי. החל לצחוק, ונשמע קולו למרחוק. והעלמות נמלא שתוק פיהם, ונפלו על פניהם. ויאמר לי: פקח עיניך וראני, אולי תכירני, ואתבונן אליו והנה הוא חבר הקיני, אבי התחבלות הגדולה, וראש הנאצות והגבלות. ואמר: יעכרך ה' כי עברתני, [והכרע הכרעתני] ולמות הגעתני. אמר לי: שלום שלום לך בעורך, חוק ועמוד על עמוד. ותשב רוחי עלי בשמעני אמרו, והחזקתי בדבריו. ואומר לו: מי לך כל המחנה אשר פגשתי, ובחשקם גענשתי, וברשת אהבתם נוקשתי. אמר להם: אלה הם צבאות אהבתי, אשר בהם תשוקתי, ולהם תשוקתי. והייתי מתהלך עמהם, ללקוט פניני אמריהם, ולהשתעשע במתק דבריהם, וכראותנו אותך מרחוק הגדתי להם, כי אתה מבחר ידיו ורעי, וסגלת אהובי ומיִדְעִי. ותלו פני ופיסוני, ובחיי אהבתך השביעוני, להתל בכך ולרמותך, ולבחון כחך ולנסותך. וימור לקרוא בשלומי, והלך מעמי. והעלמות נעלמו מעיני, וגשאה אותם רוח אדני, וגשארתי לבדי משחומם בחילי, על המקרה אשר קרה לי. ופניתו למקומי ולבי נעזב לקורותיו, ואני מקלל חבר הקיני ותשקותיו.

שער עשרים ואחד

בערמת חבר הקיני, עם הכפרי העני.

נאם הימן האזרחי: נשיתי לבי, בעודי הענן באבי, לשוטט על המדינות העדינות, וללמוד מפי נבונים תבונות, וללקט מפרי לשונם מנות, ויהי היום ואבוא לעיר רחובות, ובעודי מסבב בשוקים וברחובות. ראני חבר הקיני מרחוק, וירץ לקראתי ופיו מלא שהוק, ונשמע קולו למרחוק. ואסור אליו, לקרוא שלומי עליו, ואמרתי: מפני מה צחק, ומה לך כי נועקת. אמר: הרף ואגידה לך דבר ימלא פיך שהוק, לבלתי חק. אמרתי: הגד נא לי הכליך, ודברי התוליד. אמר: יצאתי היום ונפשי שוקקה, וידי ריקה. ואותי לאכול בשר, ולבי בשוט רעב מיוסר. ואין בידי אגורת כסף, למצוא אשר אני כוסף. וכאשר דלק בלבי יקוד הרעב המבעיר, אמרתי: אקומה נא ואסובבה בעיר, אולי האל רחמוני יעיר. ואקום ואסובב בכל עבר, אולי יש תקוה ושבר, ואין מוון ושבר, כי אם יגון ושבר, יוריד אל הקבר, וכאשר נואשת, מאשר דרשתי.

(6) מלשון עיני כל אליך ישכרו.

ונואלתי, מאשר הוחלתי. פנתי אחרי צאתי, לשוב לביתי. בשורי כי אבדה תקותי, ולרוק יגיעתי. אני טרם אכלה לדבר אל לבי, ואשא עיני ואראה והנה איש ערבי, יבא מעירו ומכפרו, והוא רוכב על חמורו. וכאשר אותו ראיתי, אמרתי בלבי מצאתי אשר אותי, ואך זה היום שקויתי. ומהרתי אליו, לקרוא שלומי עליו. ואמרתי אליו: שלום בואך אדוני בן אדוני, אבידן בן גדעוני. מאין מוצאך ואנה מובאך, ברוך אשר זכני לראות מראך. ועל כן יצאתי לקראתך, לשחר פניך ואמצאך. כי כל הימים הייתי נכסף אליך, ושואל לכל עובר ושוב עליך. אמר הכפרי: עליך שלום אדוני, אבל איני אבידן בן גדעוני, רק אברע הגבעוני. אמרתי לו: שני השמות נמשלים יחד, והכל הולך אל מקום אחד. ועתה הודיעני שלומך, ואי זה מקומך, והודיעני שלום אביך ואמך. אם הם כאשר עובתים בכתם, או כהתה עינם ונס לחם. ויאנה הכפרי בשמעו דברי ואמר: נאספו ברב עוני לעמם, ונפעו לבית עולמם. סעו המה למנוחות, ועובו אותי לאנחות. וכשמעו דברו שלחתי ידי לקרוע בגדי, ויחוק הכפרי בידי ויאמר אלי: בחי יולריך, אל תקרע בגדיך. כי הדאגה לא תועיל, וממות לא תציל. אמרתי: אלו עשיתי כראוי קרעתי כבדי, במקום בגדי. ושפכתי דמי הצלעות, תחת הדמעות. על אח נאמן, אשר היה לי למגדל עז מקורות הזמן, כמה טובות גמלני, וכמה חסדים העניקני. אבל ראוי לכל מבין, להצדיק את הדין. ועתה יידי הנחם, ובא הביתה לאכול פת לחם. או גלך לשוק, ואקנה לך צלי אש נחמד וחשוק. וכשמוע הכפרי זכר הכשר גרסה נפשו לתאוה, ורץ אחרי באהבה. וימהר אתי, ולא ידע כי נפל ברשתו. וכאשר באנו אל השוק מצאנו צלי אש תאות לעינים,

יושב בין הנוד וזכרים. יטפו מימיו בקמם, וכמעט מוקוד האש יזוב בשרם על עצמם. ולשון הלהב בשל נתחיו, ורתת רתחיו, והפריח פרחיו. ובקמו האדיבם, ולמעצבה השכיבם. עד השיבם זכים וצחים, ורכים ולחים, כגזרות בדלהים. ממעל אדמו עצם מפניגים, ומתחת כשגל לבנים. כלבנת הכפור לבנתם, ספיר גזרתם, ועליהם שומן בר ולח, ועינו כעין הברדלח, טהור קרש מקלח, לב וראוי יפלה, ואש בצלעותיו ישלח. וכאשר קרבנו לבעל הבשר, אמרתיו לו: שקול מן הבשר, לאכילת חבירו, כי הוא אחינו בשרנו. ובחר לנו הנתחים הטובים, השמנים והערבים, הרכים והרדשנים, האדמים הלבנים. הנאים למראה עינים, הערבים לשפתיים, המתוקים לתך ולשנים. וישלח האיש את ידו ויקח את המאכלת, להחוך מן החיה הנאכלת, והנה אדמה כנחלת, וכלבב מקנאים מבשלת, ובטעמה לנפת צוף נמשלת, וריחה כקמנון וישלחת, והביא לנו לחם סלת. ויתן לפנינו, ואכלנו שנינו, עד קהו שנינו, ודבקה לארץ בטננו. וכאשר בלינו לאכול, וללחוך הכל. אמרתיו לבעל הבשר תן לאכילת חבירו מן השקדים המבשלים בדבש, אשר טעמם כל ציר יחפש. ויהיה מה שחתך חדש בן ליל, כירח כהלו. טעמו מתוק ורשן, יעורר אליו הישן, וישכב בפה על משות שן. ימם למראה העינים, ויוזב בין הירים, ובטמם יכתשוהו השנים, וימשכוהו המלקוחים, בלי מלקחים, ויצפנוהו בחירו המעים. וימהר איש כשמעו הקול, לתת ולשקול, ולשום על ידי הכפרי הכל, ונאכל גם אכול. וישבנו ושכנו שנינו, לנשוך בשנינו, ולמשוך בלשונינו. וכאשר השלמנו העבודה, וערכנו לאל תודה, אמרתיו אל הכפרי: אנתנו צריכים למים קרים, לכבות אלו המאכלות הבוערים, ואתה פה עמו' עד אקרב לזה השער,

ואקרא אל הנער. ויביא לנו מים טובים, כגזרות שלג ערבים, מהר שניר הצובים, יכבו מן הקרבים, מוקדי להבים, אמר הכפרי: עשה כאשר דברת, ויפה גזרת. וארד מן המצבה, ועמדתי אחרי הקיר נחבא. לדעה מה יעשה לו, ומה יעלה בגורלו. וכאשר ראה כי בוששתו לכוא, ויתעצב אל לבו. וקם לקשור אוורו, ולרכוב על המורו. וימהר בעל הבשר אליו, ותחזיק בשוליו. ואמר לו: אנה תלך ותובך לא פרעת, תן מהיר מה שאכלת, אמר הכפרי: סור מעלי, ואל תקרב אלי. כי אני דבר לא קניתי, כי אכסנאי הייתי, ויתוק האיש בערפו, והכהו בכפו. ואמר לו: בן הזונה מתי קראנוך, או מאין ידענוך, תן שלשה כספים ואם אין סחבנוך. עד תקיא כל אשר בלעת, ותרעב כפלים מאשר שבעת. ויבך הכפרי ויאמר: ארוך יהיה אותו הנבל, אשר על אבי התאבל. כי אני אמרתיו לו שמי אבירע הגבעוני, והוא מתעקש וקורא שמי אבירן בן גדעוני, עד נשכנו כצפעוני, והפיצוני ימי עוני. ולא יכול להמלט עד שקל המעות, וילך ובלתינו פלגי דמעות. וכאשר הלך לעירו, שמעתיהו בוכה בצירו, ואומר בשירו:

בְּכַל יְצִיר הַבְּעִיר הָאֵשׁ לְפִי
 מִי יִתְּנֵהוּ מֵאֵל תְּרַפִּי.
 פִּי מִתְּוִתִּי לֹא רָאִיתִיהוּ
 עַד כָּאֵ לְרַפּוֹתַי וְהִתַּל פִּי.
 צָחַק לְצַרְתִּי וּמְרֵאשִׁית
 בְּקָה וְהִתְאַבַּל עָלַי אָבִי.

אמר המגיד: וכשמעי דברי חבר הקינו, ידעתי כי הוא יחיד כנבלות ואין שני. ואמרתיו לו אמת כי אין ערוך אליך, במתק משליך, וברוע פעליך. אחת בלשוך לוכד גבורים,

ואתה בדרונך חובר תבויים. תבגוד בכל עובר ושב, ותטרוף
 כאריה האזרה והתושב, ויצחק למלי, ויאמר אלי:

בְּנֵי אִישׁ בּוֹגְדִים כָּלֶם נָעַל בֶּן

אֲנִי אֶבְגֹּד כָּל הַזֵּלְכִים וּבָאִים.

אֶצְוֶד הַלְבָאִים בְּבָאִים

וְאֶטְרוֹף הָאָרְיוֹת כְּמִלְאִים.

וְאֶסִּית הַתְּכָמִים כְּסָקְלִים

וְאֶשִׁיב תְּבֻנִים כְּפֶתְאִים.

וישב מאתי וילך לו, ועובני תמה לרשעתו ונבלו,
 וערמתו ושכלו.

שער עשרים ושנים

ענין האישה המענה החווה, בכוכבים ומזלות,
 (וערמתו ושכלו) [ידבר גדולות].

נאם הימן האזרחי: הייתי בימי חרפי, ובורחה כוכבי
 נשפי, והגלגל סובב על פי, מתעלם בגנים, ורועה בשושנים.
 על משאבי נחלים, ותחת סככי הצללים. אשאף רוחות, בשמן
 המור וקוחות, בהם לנפש מנוחות, וללב שמחות. ויהי בקצות
 הימים יצאתי לשוטט במדבר ובערבה, ואתהלכה ברהבה.
 וראא לשער העיר איש נצב, דואג ונעצב. וכאשר שמתי עליו
 עיני, מצאתיהו חבר הקיני, ויגרל על עצבו יגוני. ומהרתי
 אליו לשאלו, על המקרה אשר קרה לו. אמר לי הייתי אתמול
 עם חברים, מילדי העברים. ובעודנו בשער העיר ראינו עם רב
 נקבצים, ומכל עבר באים ורצים, ואיש באהיו נגשים ונלחצים.
 ומהרתי אני וחברי אליהם, ושאלנו לאיש מהם, להודיענו
 מגמת פניהם. ויאמר לנו כי יש בשער העיר חכם מחכמי
 הערבים, הוזה בכוכבים, יגלה העתידות בטרם היותם, ויגיד
 הסודות עד לא חנותם. ויאמרו לי חברי: לכה נא ונשמעה
 נבואותיו, ונראה מה יהיו חלומותיו. וכאשר באנו אל החמון
 ראינו וקן בא בימים, ומהדר החכמה עליו אימים. ובידיו כלי

גהשת, ועליו מעשה רשת. והוא שוקל השמש בגלגליה, ומרוצתם במעגליה, ומרחבי גליליה, ונשית צלליה. והוא אומר לכל הנצבים עליו: האותיות שאלוני, ועל העתידות הקרנני, ובסודות הארץ אל תבחנוני, רק בסודות השמים נסוני, כי לא בסתר דברתי ולא אמרתי תהו בקשוני. אני אגיד לכם הקות שמים, וסוד המאורות השנים. להמשת כוכבי לכת, כלבי מערכת, ידעתי סודות מולותם, וחציריהם ושירותם, ורדתם ועלותם, שנים עשר נשיאים לאמותם. אם יש להם בשחק דרכים, להם כלבי מהלכים, ואם במרום מעגליהם, ברעיוני גלגליהם. ולא נעלם ממני שבתי ורעותיו, וצדק וטובותיו, ומאדים ומלחמותיו, והשמש וממשלותיו, ונגה והמודותיו, וכוכב חמה וחכמותיו, וסוד הגלגל ומעלותיו, והצומח ומולותיו, ומיתריו ויתרותיו, על ארבע פעמותיו. ומול שלה, בתכלי שכלי יתלה. וקרני השור, בלי עבות אקשור. ועובתי תאומים, כהוי האם יתומים. ונגה סרטן, למעלתי יקטן. ומול אריה, הוא לאימתי תולה ונהיה. ואתי בתולה, כהדר לבי בעולה. והשבתו מאזנים, כשחק מאזנים. ונשך לעקרב, מלשוני עקרב. ותופש הקשת, יירא אלי מגשת. ושסעתי מול הגדי, כשסע הגדי. ולמימי שכלי, נחשבו מי הדלי, כמר מדלי. ומול דגים, נתפס במצודתי כדגים. ידעתי עתידותיהם, והקרתו צפונותיהם, והוצאתי לאור משפטיהם. אשפוט עליהם בצדק, ואחוק מהם כל בדק. ואשמיע לבני איש נוראות, ודברים כדברי נבואות. ואגיד לכל איש אשר ימצא אותי, מיום דיותו, ועד יום מותו. אם יצליח או יגבר, ואם ימות בים או במדבר. ואוריעהו כולו והצלחתו, ורדתו ועלותו. ופרשת גדלתו, וכל מעשה תקפו וגבורתו. ומספר שנותיו כלבי

הצני, ובלשוני נחרצו. וידעתי מתי יעשיר או ידל, וישפל או יגדל.

וישא משלו:

אני לשון לקרזת הנמנים
אגלה לאנזש דרים צפונים.
ואם יצלת ואם ידל ונגדל
ואם יגדל לאחור או לפנים.
ואם יעשיר ויגדל ויקתי
ואם ינקה לבנות או לבנים.
ואם יתיה ואם יקיו אדקים
ואם ימות קצר ימים ושנים.
ואם יחיק גדוד מעיר קוגריו
ואם יצבור כהול עשר יהונים.
ואוריעו אשר צפן כלבו
יקי יבין צפוני ויעוניהם.
ואגיד לו עתידות קורתיו
לאותות מועדים ימים ושנים.
לכו נא שאלו בעדי ותקרו
הנמנץ איש פמותי בנמנים.

אמר המגיד: ובשמוע העם פליאות אמריו, ותקף דבריו, כרעו לפניו, ונבהלו מפניו. ובאו לשאל כל איש על סודותיו, ולראות עתידותיו. זה ישאל על יגונו, וזה ידרוש על

מאורעות זמנו. וזה יחוקר על מול בנו. וזה ידווש על מלאכתו ומפעלו, וזה יגיד נגע לבבו וחילו. והוא משיב לכל איש מענה על שאלתו, והם נותנים לו איש אשר כברכתו. ואני לדוע מזלי, והיגון אשר עלה בגורלי. אמרתי לחברי כמה גוכל לנסותו, ולדעת שקרוי מאמנותו. ולבחון שכלו מסכלו, ולהבדיל זהבו מבדילו. אמרו לכה נא ונשתתף בלנו בשאלה אחת ונלך אליו יחד ולבתינו לב אחד. ונשאל על ענין הגאולה, ומתי תהיה התשועה לבני הגולה, ואם יש תקומה לזאת הנפילה. אמרנו טוב הדבר, וכאשר עמדנו לפניו אמרנו: לו הגד לנו שאלתנו, ותמצא גמול טובותינו. אמר ישים איש מכס ידו על החול, כי בו יודע הקדש מן החול. ונעשה כאשר צוה, וחקק על החול טורים והתנה. וכאשר הפיל נקודותיו, וטורותיו, ועשה תבניותיו, וספר ספירותיו, ותלה כלי הנהשת באצבעותיו, ושקל השמש במעגלותיו, והושיב הצומת על ארבע יתדותיו, וחקק כל כוכב איש על דגלו באותיותיו. וכמעט כרעו לו כוכבי ערץ, וישבו אתו לארץ. וישתומם כפי שעה והוא חויש בנפשו, אחרי כן נשא ראשו. והוא תמה עלינו, וכמיט [בכעס] אלינו. ויאמר לנו: נשבעתי ביוצר האור הזורה, והשמש וירח, וכל מול צומת. ומסב כדור הגלגלים, כי אינכם ישמעאלים, ולא ערלים, רק מעם נבזים ושפלים, ואולי אתם ישראלים. אמרנו: כן דברת. אמר: הרמותי ידי לאל עליון, החוקר כל רעיון. המבדיל בין קדש לחול, ומלמד לעבדיו סודות הכוכבים והחול. כי שאלתם על סוד גדול והקשיתם לשאול, והעמקתם עד שאול, שאלתם על מוגדל נפל הַיְיִבְנָה התלפיות, ועל שה פזורה התמלט משני אריות, והיא מתהלכת בין החיות, שאלתם על אניה טובעת התעלה מבור תחתיות, ועל עולם

חדש היתכן להיות, שאלתם על קבוץ גליות, ועל חרבן מלכיות, ועל המתים להחיות. חי ה' כי בני מות אתם, אשר כהרבן העולם שאלתם, ועל נזק המלכים הקייתם, ויד במלכות שלוחתם.

אמר המגיד: ויקהל כל העם עלינו המונים המונים, ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים. אחרי כן הסכימו להוליכנו אל השופט ויקחו אותנו, והעם יסחבנו, על פנינו, ועל עינינו, והמכות בגבנו, והרוק בפנינו, ולא הגענו אל השופט כי אם רוחנו בין שנינו. והשופט היה מחסירי אומות העולם, וכל סוד ממונו לא נעלם. ויאמרו לו: הנה בני נעות המרדות, שלחו יד במלכות. ויקחנו השופט ובמקום סתר הביאנו ושאל אותנו ענין המקרים האלה, ונגד לו על פי הדברים האלה. אמר לנו: שלום שלום לכם אל תיראו, כי נזק לא תמצאו. ויקרא לעבד מעבדיו ויאמר: שים את אלה, אל בית הכלא, ועמדנו שם כל הלילה, עד נתפרדה כל הקהלה. וכמו השתר עליה, צוה לשלחנו בחמלת בוראנו, וישלח מלאך ויוציאו. ועתה נמלטתי משאוניהם, ומלתעות המונייהם, ברוך ה' אשר לא נתנני טרף לשניהם.

שער עשרים ושלושה

בצרת חבר הקיני ודאגתו, ומונשלתו ומעלתו.

נאם היסן האורחי: לקחני הגרוד על אברתי, וקשרני בעבות חברתי, ועל כנפי פירוד נשאני, והשיאני. לשוטט מדינות, ולסבב מעונות, ולמדד אקים, ולשרד עמקים. תהדפני ארץ אל ארץ, ויפרצני הגרוד פרץ על פני פרץ. ויהי בקצת הימים ואני באתי מסוריא, לטבריה. פגעתי בשער העיר חבר הקיני ומדיו קרועים, וגופו מלא פצעים ונגעים, ויום תולעים. ואמרה לחקרו ולשאלו, על המקרה אשר קרה לו. ויאמר לי כי היה נוסע מן השטים, ועד תל חטים, ויבואו עליו לסטים, ועשו בו שפטים, וחבטוהו בשוטים, כחובט חטים. והכהו פצעוהו, ולקחו כל אשר לו ולמות הגיעוהו, ושולל וערום הניחוהו. ונמלט מהם ורוחו בין שני, והרב המות מתהפכת בין עיניו. וכשמעו מליו, בביתו לציריו וחילו, ויחרד לבי עליו. ובידו התוקתיהו, ולביתו הבאתיהו, ודברתי על לבו ונחמתיהו, ולקחתי בגד מכנדי והלבשתיהו, ובלחם ובשר קדמתיהו, ויין הרקק השקותיהו. אולי תשמה נפשו, וישתה וישכח רישו. וכאשר שתיתי עמו שכרתי, וגבר עלי היין וגרדמתי, ובעודי ישן ברח ממני ואני לא ידעתי. וכאשר הקיצותי בקשתיהו,

ולא מוצאתיהו, ולא ענני בעת קראתיהו. ויחר עליו אפי, והכיתי כפי אל כפי. על אשר עמו הטבתי, וידי לפי שמתו, ועל חברתי עמו נחמתו. ושמתו על לבי לנטור איבתו בקרבי, ולטמון ועוני בקבי. וכאשר היה ביום השני, [ויצאתי ממועוני, ואשא עיני], והנה חבר הקיני, על סוס רוכב, ובגדי מלכות סוחב. ושני עבדים לפניו, ויחרד לבי לשנוי עיניו. כי בלילה ראיתיהו ביגון ומוגנה, ובערב ילון כבי ולבקר רנה. וכאשר ראיתיהו, נשיתי מן הדרך ועובתיהו. וימהר וירד מעל מרכבתו ויחבקני, ויפול על צוארי וישקני. ויאמר: הנה ידעתי, כי מוסר פרעתי, ובשתי ונבלמתי, על אשר אשמתו. אמרתי לו: איך העזת פניך, לחלל ברית אמוניך, ועד מתי לא תהדל מרוע פעליך, ושנוי מעלליך. אמר לי: האל היודע כי אהבתך חקוקה על לבי, כל עוד נשמתי בי, ורוח אלוה בקרבי. אבל צרך גדול הצריכני להפרד מוכך, ולצאת מעמך. אמרתי: הגד נא לי איך עלה מולך וגבר, ומה היה הדבר. כי אמש היית כנצר נתעב, מתעטף בדעב. והנך היום על סוס רוכב, ובגדי מלכות סוחב. אמר לי: ככה מעשה האלהים, פעם יגביה שפלים ופעם ישפיל גבוהים, ופעם יעשיר רשום, ופעם ירושש ראשום. אבל אגיד לך סבת עשרי וכבודי, ואיך מוצא כביר ידי, כי כשנפרדתי מעמך, ויצאתי בלילה מהדומך. סבבתו ככל העיר, ואולי האל ברחמו לי יעיר. ושוטטתי על הצרים, ועמדתו על שער לאחד מן השרים.

ואשא משלו:

מי זה ירחם דל יליד שנעים
צנח לארץ מגדלתו.

זָהָה תְּמוּל דְּהַרְגָה עָלַי רֵאשׁ עֵשׂ
 וַיִּסְקְלוּ אוֹרִים מִסְּלָתוֹ (6)
 אֶךְ שֵׁת וְשֵׁפֶל עַד שְׂאוֹל הַיּוֹם
 וַיִּתְּשֻׁבוּ אוֹרֵי תְהִלָּתוֹ.
 וַיִּשְׁדְּדוּ בּוֹ שׁוֹלֵי הַרְגָה
 וַיִּשְׁדְּדוּ מִתְּמִד סְגָלָתוֹ.
 יִתְּאוֹ שְׂכוֹן עִם שׁוֹבְגֵי קָבֵר
 לְהַצּוֹב בְּנִקְרַת צוּר מְהִלָּתוֹ.
 עֲשֶׂה לִּי לֵב עֵינֵי מַעִיל קְדֻרוֹת
 אֶכְּוֹ עֲרַפֵּל שֵׁם תְּהִלָּתוֹ.
 בְּלָאָה כְּתַב סֵפֶר תְּלֹאוֹתָיו
 לֹא יִהְיֶה שֶׁחֵק מִנְּהִלָּתוֹ (7)
 עֲשֶׂה הַיֵּשׁ גְּדִיב וְרַחֲמֵהוּ
 וַעֲמִיד לְדוֹר אַחֲרוֹן תְּהִלָּתוֹ.

ויהי כשמוע השר נעם שירתי, והבין תקף מליצתי.
 צוה להביאני אליו ויאמר: את קולך שמעתי, וכל סודך ידעתי.
 ונודע לי מטוב שירתך, כח תבונתך. אשובר על הזמן מעליך,
 ואצוה ליגונים בל קרוב אליך. אמרתי לי: כל אשר תצוה שאל
 ונסה, וכל אשר תאמר אלי אעשה. אמר לי: ידוע תדע כי איש

(6) אתמול היה בין כוכבים קנו וידרוך עלי עש וכימה
 והמאורות אשר בשמים היו מרמסם לרגלו.
 (7) לו גם יהיו השחקים לו כגוילים.

ממבחר השירים המפסדים מזה אתמול בתו, והיום ילדה בן
 אשתו. וכל היום לחבר שירים יגעתי, ולא רגעתי, ויום
 הסכלות חתרתי, להשיב אל היבשה ולא יבלתי. כי השבת
 לעשות לו אגרת, בשתי דרכים מדוברת, ושני ענינים מהכרת,
 מנחמת ומשכרת, ובוכה ומזמרת, מקוננת ומשוררת. ולא
 מצאו הזון נביאי שכלי, וה' העלים ממני ולא הגיד לי. ואם
 יש לאל ידי שכלך, להשלים שאלתי לך, תמצא כל משאלך.
 אמרתי לו: מצאת את שש ועושה צדק. ועתה הביאה לי הדיו
 הבדק, ופגעת את שש ומשכתי ידי בשבט סופר.

ואשא משלי:

דִּין יוֹצֵבֶךָ קִבַּל וְחִמְלָתוֹ דְּרוֹשׁ
 תִּזְכֶּה לֵיב קְבוֹד וְגַם תִּשָּׁב בְּרֵאשׁ.
 כּוֹס גִּיל וְתִנְחֻמִים אֱלֹהִים הַשְׁקֵךְ
 וַיִּשְׁק אוֹיְבֶיךָ תִּמַּת תִּנּוּן וְרוֹשׁ (6)
 וְתִחְלִיף גְּנוֹת בְּגָנִים וְיַחֲלוּ
 קְבוֹד וְתִמַּת בְּעֵצוֹן וְעֵלָה בְּרוֹשׁ.

ובתבתי תחת השירים, אלה הדרכים. אחר אשר נבקעו
 ענני הרמעה, ועלתה עד לשמים האנקה והשועה, ראה יי
 וינחם על הרעה. ונעצר ענן הבכי אשר פריץ פריץ, ויכלא הגשם

(6) המשקל: עִשְׂרֵי קְאוֹיְבֶיךָ, הסוף השני של וַיִּשְׁק יתשכ
 לנע ומלכרך למלס הבאס, ודומס לזס למעלס כשער השסני.

מן הארץ. והרכבו המים, מן הלחיים. ונבנה ההרם, ונקשר הקים, ותחת אור הלבנה עלה אור הים. ואחר אשר סר צלנו, ונהפך לאבל מהוללנו, האור ה' פניו אלינו, והסיר אפלנו, והקים נפלנו, והחליף בששון אבלנו, והפך למחול תוללנו. ומאחרי אשר רפו הידים, וכחו העינים, שבו הערבים צהרים, ויעמוד השמש בחצי השמים. ובפתע נתבש הפנע, וכרע נרפא הנגע. ושבה הקינה, נגינה. והאנחה, שמחה. והתמורוים, לקול שירים. ונהפך האסון, לששון. והחרון לשמחה ירן. ופשטנו שקים, וקשרנו ענקים. ואם נגדעה צמרת, על ארז אדיר לכבוד ולתפארת. ואם שקעה הלבנה אמש, היום זרת השמש, והבת תרחם, והאב ינוחם. והבן יפרח, ואורו יזרח. ובו תמשול על הזמן ותרהב, כי הפיק לבך אשר אהב, ותחת הנחשת אביא זהב, ותחת הגחלת תעלה להב. והחליף לך בארץ השטה, ובכסא המטה. ובצניף, הצעוף. ובמגבעת, הטבעת. ובכרביד, הצמיד, ובמעיל הרדיד. ובגזר, העזר. ובבית הסדר, בית החרר. ובמורכב, המשכב. והמנועל במצנפת, והגדילים בטושפת. והקפת בעט סופר, והאילת בעפר, והקרה באשכול הכפר. והנרן בהרב והמטרה בחץ, והיונה בנין. וביריד הרעיה, ובגזר אריה הלבואה. והרגלי כפרש, ובית הנשים בבית המדרש. ועוד יצאו מלכים מחלצין, לשכון כבוד בארצך, וה' אלהיך ירצך. וכשמוע השר אגרתו הרצופה, ואמרתו הצרופה. הפשיט בגדי ומעילי, והסיר הבגדים הצואים מעלי. ונתן לי ממשל ורהב, והלבישני משבצות זהב. והרכיבני על כוסו, והרים עלי דגלי גסו. ונתן לי העבדים האלה, וזה פתרון עניני החל וכלה.

אמר המגיד: וכשמעי דבריו, אמרתי: ברוך ה' אשר לא יעזוב הסריו מעבדיו. ויהי עד כה ועד כה, קרא בשלומי ופנה לררכו.

רמות. וכאשר שאלתים על גדולתם, ויתר קהליהם, והחזון אשר להם. אמרו: יש לנו ראשי גליות, ופניני מרגליות. ומלבד זה יש לנו חזן דרשן, עניו ובישו, דשן ושמן כמו אילים בני בשן. תפלתו ערבה, וחברתו אהובה, ונגינתו טובה. יורה בתורה, ויקרא במקרא, ויסכוד בנביאים כמה סברא. ויודע פיוטים יקרים, וישר כשירים. וכשמעי דבריהם אמרתי: תהלה לאל ושבת, כי זכני לראות זה החזן המיִשָּׁבַח. ובעודי בזאת המחשבה, והנה החזן בא. ועל מצחו מוטפת, ובראשו מצנפת. לבנה ונעימה, בת מאתים אמה. ושערת זקנו עד טבורו האריכה, ותכסחו בשמיכה. והוא יסחוב על הארץ גדיליה, וכמעט יכשל בשוליה. ובראותו אותו, חרדנו כלנו לקראתו, והשתחוינו לעמיתו, והחרשנו לאימתו, עד החל בנעימותו, ופתח תפלתו. ומניתו לו בתפלה יותר ממה טעיות, ברורות ונלויות, מלבד האחרות שאינם לזכור ראיות. אך לא עניתיהו, כי אמרתיו אולי מקרה הוא. או מרדת השבת הבתולתהו, או שנה אנסתהו. וכמו השחר עלה, השכמתי לבית התפלה, והנה החזן בא וישב כמושב הגדולה. ופתח במאה ברכות, אשר על לשונו סדרות וערוכות. ואמר בקול צעקה רמה, ברוך אתה יי' אשר יצר את האדם בהמה. ובפסוקי זמרה, טעה טעיות רבות ואין להם ספירה. ובמקום גם מודים חשון עבדך, אמר: גם מויתים חנוך עבדך, ובמקום חלב חטים אמר: חרב חדים ישיבעך. ובמקום המכסה שמים בעבים, אמר: המכסה שמים בגדים. ובמקום ישמח ישראל בעושי, אמר: ישמח ישמעאל בעשו. ובמקום הללוהו במנים ועוגב, אמר: הללוהו גבינים ועוגה. ובמקום ויבדך לגדל ולחזק לכל, אמר: ויבדך לגדף ולהזיק לכל. עד אשר נבלמתי, ועל

שער עשרים וארבעה

בשליח צבור ותפלותיו. וספור שבושיו ומעיותיו.

נאם הימן האזרחי: הגד הגיד לי חבר הקיני, ואמר: אנודה נא לך מן הנפלאות אשר ראתה עיני. כי נסעתי מארץ גשור לאשור, בעת חרבו ירי נדיביה כהלמיש צור, ואפס עיוב ועצור. והעיר נאה ותשובה, גדולה מאד ורחבה, והמון רב ועשר נמצא בקרבה, והאמים לפנים ישבו בה. ואין ככל הארצות כיפיה, ולא כהדרה וצביה, וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה. אפס כי עז העם היושב עליה, והשוכנים מבני עמנו בגבוליה. כי לא יתגרב אחד מהם לנכבד או בליעל, מהוש ועד שרוך נעל. וכלם צדורות כספיהם, צדורות בכפיהם. בלי יוצאת ופרץ, ולא יפול צרור ארץ. וכבואי כנפש גבוכה, ערב שבת עם השכנה. אמרתי: אולי בית התפלה קרובה, ולאכלה אליה ואדרשה בה. וכאשר באתי לבית התפלה, עם הקהלה. ראיתיה יפה כהיכל וארמון, וישבתי בתוך ההמון. והיו לצדי שני זקנים, ארוכי זקנים, הסונים כאלונים, כמוכרי התהלות ולא מן הקונים, וממורסי בתי צדק ולא מן הבונים. בעלי קומות, ובטנם כערמות, להם נפשות בזויות, ועיניהם

בואי לבית הכנסת נחמתי ונאלמתי, וידי לפי שמתי. וכאשר בלה ומירותיו, עמד על עמדו לערוך תהלותיו. וכסה פניו ולא מענה, ועמד בגאות. והרבה תנועותיו, והניע כתפתו. והרים רגלו הימנית, והוריד השנית, וחזר מעט לאהרנית. ופתח להם גגו החכמו, והראא בית נכתה. והתחיל לומר פיוטים ושירים, כלם שבורים, ופסחים ועורים. ודרכם מעקל, בלא הרזו ולא משקל. ובלא בגין, ולא ענין. וכאשר האריך פיוטיו, לשוטיו. ושירי ההולין לכסיליו, ומזמוריו לחמוריו. יש מקצת העם אשר ישבו, ומחם ישנו שנת עולם ושכבו, וקצתם ברחו ולא שבו, ובית הכנסת עזבו. ונפצו מעל הרועה השורים, וברחו המקנה והעדרים, ולא נשארו כי אם ארבעה חמורים, צועקים עם החזן ונוערים, והם יחשבו כי הם משוררים. והוא האריך להם בפיוטיו עד הצהרים, עד דבקה לשונם למלקותיהם. וכאשר השלים פיוטיו וחזר להשלים התפלה, כי לא היה איש בבית הכנסת כי נמצאו בבתיהם ישנים כל הקהלה, והיה בתוכם איש מן האצילים החסידים, בעל מעשים חמודים. וכאשר שמע הדבר הזה יורע בעיניו, ויחר לו מאד ויפלו פניו. ויאמר הייטב בעיני יי, לחבר דברים בטלים לתפלת יי. ולהצריך הקהל לצאת בלא תפלה, הלא זאת רעה חולה, וחטאה גדולה, כי לא נשאר לנו במקום הקרבן והעולה, כי אם תפלה. ותחת הכבשים והפרים, תחנוני אמרים. כמה שנאמר ושלמה פרים שפחינו. ואנחנו בה מתרשלים, ואותה מכסלים, בעבור שירי הבלים. והיה עומד סביבו, איש ריבו, וכשמוע ניבו. אמר: לא כן הדבר כאשר דברת, ובמענה פוך שקרת. כי עיקר התפלה, היא התהלה. וכי הנגונים, הם יותר טובים מן התחנונים, בזמן שבית

המקדש קים היו הלויים במקדש, משוררים לאל שיר חדש. ואותם השירים, היו בעיני האל יקרים, כיקר כרים ואשכרים, ודם אבירים עם חלב פרים. ועתה בגלותנו הן השירות והקרבנות עיקר תפלהנו, ועמוד לעבודתנו ורתנו. ועוד כי מנהג כל הגליות, אשר בכל המלכות, לומר בבית הכנסת פיוטים וקריבה ומלאכה רבה ודברי סליחות, ושירי שבחות. ואנחנו איך נשנה מנהגם, ונסור ממהלכם, אין זה מנהג חכם. אמר לו הטוען: אמת דברת כי בזמן שבית המקדש קים הומירות והתורה, עיקר העבודה. בעוד שהיתה השכינה, שמה שכונה. והיו המשוררים, צדיקים גמורים. והיו הלויים מנגנים בשירי דוד לא בזולתם, והיו כל השומעים מבינים אותם, אבל עתה אין היכל ואין מקדש, ולא תהלה ולא שיר חדש, ולא כהנים ולא משוררים, ולא מנגנים ולא צדיקים ולא ישרים, [כי המנגנים נרגנים והמשוררים פרי מורים, והחזנים לא יבינו מה ידברו, והעם לא ידעו מה שהחזנים יאמרו. ובמקום שירי דוד הקדושים, ישוררו להם שירי הקדשים. וימשילו דברי החולים לדברי אלהים חיים, ידמו עדים לעדיים והמתים אל החיים. ובעוד יאמר החזן קרובותיו, ולא יכירו העם בין שירותיו לקינותיו. ולא ידעו אם הוא משבח, או כלב נובח. ואם הוא משורר, או חמור נוער]. ואיך יישר בעיני האלהים כדבר הזה כי איש מעם הארץ אשר איננו יודע בין ימוגו לשמאלו, והוא תועה במחשב שכלו. ולא יבא לבית הכנסת רק שעה אחת בשבת, כשיהיה ממלאכתו נשבת, ויצא בהבל כאשר בא, כי הוא לא ידע להתפלל והחזן לא הוציאהו ידי חובה. אמר לו בעל ריבו: התחשוב כי בעבור טענותיך החלושות והדלות, געזב אנחנו מנהג כל הקהלות. כגון קהלות ספרד וקהלות

מערב וקהלת יון (וקהלת צרפת) אשר אין ארץ מארצותם, ולא קהלה מקהלותם, שלא יאמרו במ קרובות, ושירות רבות. ויש בקהלותם סכלים רבים ופתאים, דומים לבהמות ולפראים. אבל בעבורם לא ישנו העם מנהגם ואתה רוצה להרש דבר בעולם, שלא היה מעולם. אמר לו הטוען: אין עיר מכל הערים אשר זכרת, וקהלה מן הקהלות אשר ספרת. שיהיו כלם סכלים ועמי ארץ, כמו אנשי זאת הארץ. כי בכל קהלות מן הקהלות, תמצא קצתם משכילים בתהלות, ומכונים התפלות. [ובכונאם אל בית התפלה, אם יאמר החזן שיר תהלה, ויבנו דבריו מקצת הקהלה, ויענו אותו על כל מלה ומלה]. אבל בעיר הזאת כלם שורים, ומדעת נבערים. גם החזן לא יבין מה שהוא אומר, ולא כמה הוא מתחיל או גומר. [וכן ההמון אשר סביבו ואחריו, לא יבין דבריו, אם אין יודע, ואם ימצא אין שומע. ואם יסכל אין מי יריבהו, ואם יהטא אין מי ישיבהו. והוא מנגן בשיריו על בהמות מלוכשים בכגדים לבנים, וידיבר על העצים ועל האבנים. ולמי ינגן החזן ברגל מעכסת, ויד מפרכסת? — רק לקירות בית הכנסת. כמו שנאמר את מי יורה דעה, ואת מי יבין שמועה, ואלו נמצא בכל הקהלות קהלה כזאת, כסלו מהם הקרובות והשירות, והפיוטים והזמירות. וכל המתפלל בדבריו פיוטים לזאת הקהלה, תפלתו תפלה ותהלתו תהלה, וטוב לעם לשבת ביום השבת בכיתם, מלבוא לבית הכנסת להוסיף טמא על הטמאם. כי כל איש מהם באפלה כ ש ונתחלך, כי בהבל בא ונחשך ילך. ועל כן אמי אומר כי הקרובות והשירות, אינם לכל הקהלות אסורות רק מותרות. אבל הן אסורות לקהל הוה, כי כלם כבהמות ואין מקשיב בהם ואין פונה, והנה המקום מקום מקנה]. וכשמוע איש

ריבו, דברו וניבו. הכיר כי דבריו נכונים, וטענותיו הזקים ונאמנים. וישם ידו על פיו האיש, ויהי כמחריש. והיה בעיר ארבל גבר, מבני עבר, ושמו בנימין החבר, והוא חוכר חבר. והשיב על דבריו זה הטוען, והאל ענשהו בזה העון, ויצמת, כי בחטאו סת. והרבה טענות באגרת אשר לו, כל השומע יצחק לו. והיה פתויותו, נסתר בשתיקתו. עד זרק הקיתון, ויפתח ה' את פי האתון. כי הביא טענות בזויות, כלם באפס יד דהויות, [ועל לא יסוד בניויות. וכל דבריו תעתועים, וטענות המשחנעים. ואמר בדבריו כי יש בפרשת ויחל משה רמז לסליחות מפני שיאמרו ויעבר ה' על פניו בכל סליחה וסליחה, ואמר] כי התפלה אינה עלינו חובה מחויבת, מפני שאינה בתורה נכתבת. ומה שנאמר ועברתם את ה' אלהיכם ואמרו חכמים עבודה זו תפלה, אמר זה החבר כי היא סברא קלה, וראיה דלה. וכל האומר כי יש לסליחות ראיה בתורה, ואין לתפלה ראיה מן התורה, אין לחטאוי כפרה, כי דבר סרה, על האל הגדול הגבור והגורא.

ויען ויאמר:

אֲשֶׁר יֹאמֵר לְשׂוֹת הַיָּאֵל הַתְּפִלָּה
וְהוֹכֵחַ הַקְּרוֹבָה לְקַהֲלָה.
אֲמַת הַקָּהָל בְּהוֹלֵלוֹת וְסִקְלוֹת
וְלֹא יִמְצָאת לְמִבְּרַת תְּעִלָּה.
לְמַעַן פִּי אֲמִינְתוֹ שְׁבִיבָה
וְאֵת שְׁבִיבָה יִרְפָּא עַל גְּלוּלָה.
אֲמַת פִּי הַשְּׁתוּקָה הַיָּאֵל יִקְרָה
בְּקָל מִדוֹת תְּמוּדוֹת הַיָּאֵל שְׁקִילָה.

[רבי יהודה ב"ר שלמה אלהרזי (תחכמוני)] 8

ואין שקר לשומע קרובה
 ודברי שיר לבד אבוד תפלה.
 הכי עת ישמעו העם דבריו:
 ונסון חיש והתפרדה חבילה.
 וכל אומר הכי זה חוב ומצוה
 במותו ומצאה מאל גמולה.
 ומליו יהיו רשת לרגליו
 ונענש ביום רדתו שאולה.
 למען פי עויבת התפלה
 לדבר חטא ומינות היא מסלה.
 אלהים חלצני מעצת כל
 אשר השתית וגם התעיב עליה.
 ונעננו להשיג את רצונך
 בעודנו ואל נשוב לכסלה.

ואלו הקסיל שמת יבסה
 אוירותו אשר השף וגלה.
 כלבו היתה סבלות עצורה
 ופתח פיו וקרא לה גאולה.
 וכל מרבה דברים הם לרע לו
 ורב שמן יבסה הכתילה.
 וראיתי כסיל חכם בעניו
 ולא יבין ולבתי אמה.
 ואיה יבול ראות מכה פסגור
 ועין לבו בפה סבלות פחולה.
 והעיר פי חכמים אמרו אין
 תפלה טוב ועדותו פסולה.
 ולגזול האמת יחשוב בקליו
 ולא יבד הכי נפשו גולה.
 ויובע ריק להצדיק דין מריבו
 ויש נפש לזולתה עמלה.
 וכל אומר קרובה לסבלים
 פאיש דיבר עלי און עולה.
 ובאומר לעץ הקיץ ועורה
 ובדופק עלי דלת נעולה.
 נדעוב גתיב שלום וגלה
 סביב שוחה וימרב לגפילה.
 וסמון אשר יאמר סליחות
 לעם זה אין להפאתו כחילה.
 ובהקלה אשר כלם פתאים
 למי יאמר אניש שירי תהלה.

שער עשרים וחמשה

בציף הגבור והחזק, רצוא ושוב כמראה הבזק.

נאם הימן האזרחי: הייתי נוסע מאשקלון, לעמק אילון, ויהי כי באנו אל המלון, וישבנו תחת האלון. החל כל איש מאנשי החבורה לספר מאשר ראו עיניו, ושמעו אזניו. ושם נקרה איש זקן ומשכיל, ומראה עיניו על שכל רעיוניו הולך רכיל. ויאמר לנו: אנירה לכם את אשר ראו עיני במדבר הזה, כי זה שנים רבות עברתי על המקום הזה. ואשא עיני וארא והנה איש גבור, גאון אדירים ישבור. ומגערתי נממו ההרים, משאגתו יחת לב כפירים. ותחתיו סוס דוהר, ככרם ממהר, וכשמשו זוהר. ומקול מצהלותיו, ושעטת פרסותיו, יחרדו הלבבות, ונבהלו המהשבות. ובעת ימנו אסוריו, ויכין לרוץ אשוריו, יבקע הים ומשבריו, וירקע המישור ומדבריו, וישיב כל אשר לפניו אחריו. עשה מן הרוחות רגלים, ומן הברקים כנפים, ומן הכוכבים עינים, וכמעט להום לבו יום גופו ויהי למים. והגבור הרוכב עליו אמוץ וחזק, ורץ ושב כמראה הבזק. ועל ידו נין מתנוצץ, כרוח ירוצץ, ויצא הוצץ. אברתו רקומה ממשבצות זהב, ונפשו תשובה ממדורות להב. וכל צד אשר יראנו, בעיניו יקחנו. [ובעופו אחר העפרים,

והיות היערים, וירד העיט על הפגרים, יקשרם בתבלי אוימותו, ויכרעו כלם לרעם גבורתו. והנשרים יספרו כחו אשר גבר, ובעל כנפים יגיד דבר]. והיו סביב הגבור כלבים, פניהם פני להבים, ארוכים ולא רחבים, דקים ולא עבים, כאלו ממהצב אש הצובים. [וישיגו כל בורת ולו בא בעבים, ויורידוהו ואלו עלה בראש הכוכבים. לא ינום להם נם, עד ישיתוהו למם, ולרגלם למרמם, ולב הארי מפניהם ימם]. ואשא עיני וארא הגבור על סוסו בחמת כחו ירוץ וכירו נצו, ובאשפתו חצו. יפורר בפרסת סוסו הסלע החזק, וישחק צור חלמיש וימתן עד אשר דק. [והוא שואג בקול רעם ותרועות, מודלג על ההרים מקפץ על הגבעות]. ורודף וקורא, כאשר ירדוף הקורא, למען יעורר הצבאים, מן המחבואים. ויוציא תחיות מחוריהם, והשפנים מנקרות צוריהם, [ויוריד היעלים מהרריהם]. ובסלע החר היתה מערה גדולה, ומקלה ומתוכה מסלה, וארח סלולה. ובתוכה כמה מיני צבאים נחבאים, ומחנה עפרים נסתרים, והמון אילים קטנים עם גדולים, ואמות עם עוללים, שוכבים בחיק אמותם, יונקים שדים בלשונותם. והאם רוכצת עליהם, ומתעלסת עמהם. והם פעם בחיקה ישנים, ובמורה טוב דשנים. ופעם ירקדו לפניה בשמחתם, בהשתפך נפשם אל היק אמותם. והיא עמהם מרקדת, ועולה ויורדת. ולא ידעה כי יום אידה קרוב, ושמשה פנה לערוב. ובעודה עמם משתקקת ומתרפקת, וגוריה מחבבת ומנשקת. והנה הגבור מהר על רכבו, ובא מבוא. ורץ מהרה, כרוח סערה, אל פי המערה. והתאמץ על סוסו והרצו, ודרך על קשתו חצו, וישם אל המערה מגמת הפצו. והכין להלחם כליו, וקרא הכלבים אליו. והנץ התעורר עליהם בגאותו, וכמעט לרב

תאותו, יגזור אל הצבאים חבליו, וישבור לרוץ להם ככליו, וכאשר עמד הגבור על פי המערה, ושאג בקול גערה, והבעיר הארץ כמדורה, ברחו העפרים ממוענותם, והיעלים מחוק אמורתם. ונתבאו ילדי הצבאים, לשאנתו ולא נודע אים, כי הוא ישאג ויתרדו בגימם מים, והגבור בא אליהם, ושלה הנץ לפניהם, להוריד המות עליהם, והוא מרוצץ באש פלדות והכלבים מקיפים מכל צד אתהם, והוא מרוצץ באש פלדות וברק חנית לעיניהם, והעפרים נבהלו ונתחלהלו, ורגזו וחלו. וזכרם רחמי יולדיהם, היו חושבים לשונב אליהם, וימצאו הצר הצורר עליהם, מפריד ביניהם. גם האמות, נפלו עליהם אימות. [וקצתם נתבאו במעי אדמות, וקצתם עלו לגבעות רמות, וזכור בנייהם, תתעף נפשם עליהם]. ומה נבמרו רחמי לעפרים, המפורים על ראשי ההרים. ולא חדל הגבור לרלג על השפאים, ולרדוף אחרי הצבאים, [ולשאג עליהם כלבאים, וכל אשר היו רוצים לברוח מרודפהם, יבא הנץ מכל מקום לעיניהם, עד ישיבם לאחוריהם]. וכאשר נקמה נפשם, ובאה עימשם. נמס לבם לקול השואנים, ועיפה נפשם להורגים. והכלבים הקיפו מכל צד סביבם, זה אוהו ונבם, וזה יגוד עקבם. וזה נושך, וזה מושך. [וזה טורף, וזה חושף, עד הדביק המות לקצתם, ונלכדו בשחיתותם], והכלבים באכוזיותם, קרעו כל בשרם במלתעותם, והוציאו בני מעיהם, ולקחו בלשונותם דמיהם. יתברך אל אדון עולם, ומנהיג במשפט יצוריו כלם. ומסתור מבני איש מודותיו, וסבות מפעלותיו. הנותן קצת בראיו טרף לקצתם, והמכין מיתת אלה סבה לטובת אלה ולמחיתם, וברא הגדולים לנוק הצעירים, ושלה החוקים לצער הדלים העכורים, ונתן זה מחית לזה. ובאותיותם

כמות זה כן מות זה. וכלם בשאול ישתוו וירקבו, ויהד על עפרו ישכבו.

וישא משלו:

בְּגֵי תַבַּל חַיִּיתֶם הוּא כְּמוֹתֶם
 וְהֵם קִוּוּ קִצְתֶם אֶל קִצְתֶּם.
 וְזֶה יִשְׂרָאֵל לְזֶה, גִּבּוֹר וְנִמְכָּר
 וְכֵן הַצֹּרֵר בְּרָאִם כְּחַיִּיתֶם.
 וְהַמְחַשֵּׁשׁ יְהִי גִרְדָּף וּמִנֶּקֶת
 וְהַעֲשִׂים לְהַרְעַ מְחַשְׁבוֹתֶם.
 וְהַחֲזוֹק יְהִי מִינֶק וּבִסּוּף
 וְהִי יִנְק וְסָף אוֹנוֹ עַד־יִסָּף.
 וְהַיֹּאבֵל וְהַנְּאֻבֵל וְסוּפֵן
 וְיִשְׁתּוּוּ עַל־זֶפֶר בְּמוֹתֶם.
 וְכֵן אֵל אֲשֶׁר שָׁבּוּ פְלִאֵיו
 וְאֵין מִבְּיֹן צְפוּנֵי מַפְעֻלוֹתֶם.

אמר המגיד: וכשמעי צחות מליו, והזק משליו. תמה לבי ורעיוני, ואמרתיו אין זה כי אם חברי הקיני. והוא חושב אשר חשבתי, והכיר כי אותו הכרתי. ורין לקראתי, וקדם בשלום אותי. והתעלסנו כל הימים אשר נצמדנו, עד אשר מחוק ההברה נפרדנו, ולכל צד נדרנו.

(f) וכמו יכלה לאט עד אשר יתס ואינו.

והפרידה, חרדה, וכל הנוסע מארצו, ויצא ממחוז הפצו, תשבע ברעות נפשו, ולא ישא ראשו. השמש חכנו, והסערה תרכנו, והחרב ישרפנו, והגשם ישטפנו, והרוח תהדפנו. וילך מן השחר ועד האפלה, לחרב ביום ולקרח בלילה. [פעם יעל גבעתו, ופעם יירד בקעות]. ויקרע נהרים, וירקע הרים, ויודוך יערים ומדברים, ויעבור גלים ומשברים. [וילך בערבות וציות, בין נחשים ואריות, ופריצי תיות]. ואם ירדו עליו גשמים, יבעהוהו אימים, ויולו עיניו כפי הגשמים. וירגע בלכתו, ויתענה בעלותו ורתתו, ואם יפול מעל מרכבתו, ישבול בגדיו כמיט ומים, וסוסו ישוט במי אפסים, והקרב והכרעים, ירחץ במים, ולבו בין תגור וכירים, ומלכד כל זה סכנת הדרך, ורב הפחד והמרץ. כי אם לסטים יפגעוהו, לישערי מות יגיעוהו, ימלט ויעזבוהו, ערום כאשר יצא מבטן אמו יניחוהו. ואם ילך רגלי, ימצא נוק וחלי. כי האבנים יכאבוהו, והקוצים יציקוהו. והשוחרות על פניו יפילוהו, והמעברות במימם ישבלוהו. ואם ירד שלג עליו, אז יכפל תיליו. ויהיו בגדיו לבנים, ולבו שחור ברב היגונים, כשכך היונים, לבן מבחוץ ושחור מבפנים. ואם יבא בים, ונשאו גליו ודכים. ויציאו עליו כלי ועמו, והיתה רוח אחרת עמו, או יקלל וימו, וימאס עולמו. בראותו האניה עולה למרומות, ויורדה לתהומות. ובני מעיו בקרבו, עולים ויורדים בו, עד יטיל אל תוך הים מתורתו, להציל ממות נשמתו. ואם ימלט מן הים גיל יגיל לא ימדא, ויחשוב כי ביום ההוא נולד. ואף על פי כי הונג בים עובוהו, וערום ישוב ביום ההוא. ישמח והוא עני ואמלל, שהיתה לו

(ח) אין מדה וקלסה לשמתו :

שער עשרים וששה

בספור עיני הדרכים, וכל אשר בם נמשכים.

נאם הימן הארוחי: נסעתי כסחורה, לארץ בצרה. ויהי היום ואני מתהלך ברחוב המדינה לראות בני העיר, הריב והצעיר. וארא בחורי חמד לדבר דברי חכמות נקבצים, ובפיהם עיני מלים נמצים. ואקרב אליהם, להרית רקחי בשמיהם, ולרוות מנוולי גשמיהם, ובצודי מתכונן אליהם, ושומע אמריהם, והנה נצב איש זקן לפניהם. ויאמר להם: שימו לשמים עיניכם, ויכרו אלהיכם, ואל תבטחו בעשרכם. כי העולם יכלה, וברקב יבלה. ואין לאיש רק במעשה הצדקה נחת, והיא תצילו מרדת שחת, ומאש מהלקחת.

אני הגבר, ראיתי בארץ נוד כל יגון וכל שבר, וכמעט ירדתי אל הקבר, ושתיתי בהליכת הדרכים, גביעים בלענה מטוכים. וראיתי כמה צרות ומאורעות, וקורות רעות. כי אין יגיעה רעה כהליכת הדרכים, אשר בם הרעיונים נבוכים. ועל כן אמרו המושלים ההליכה, מטובה. והנטיעה, מאורעה (ה).

(ה) אולי: "מאד רעה", או "מגרעה", אבל גם כמלת "מאורעה" משתמש חזיון במובן לרעה, כמו להלן כשער הים: "וזכור ניעמותיה כאשר זכרת המאורעות".

נפשו לישלל. [ואחרי כל אלה הצרות, והתלאות המרות, אם לא ישיג בהליכתו שאלתו, תהי לריק יגיעתו]. הן כל זה ימצא לנוסע ממעונו, כמו העוף הנודד מקנו. עד יכה להיו, ויבהר מותו מחיו.

וישא משלו :

אֲשֶׁר יִמְיוּ וּבִלְהָ בְּנִסְיָהּ
 יְהִי עִמָּל וְלֹא יִחַסֵּר יְגִיעָהּ.
 וְנִפְשׁוּ בְּאֶזְרֵי יְגוֹן אֲזוּרָה
 וּבַת עֵינָיו בְּפִיךָ לִיל קְרוּעָה.
 יִרְגָה הַהֲרָרִים מִדְּמַעְיוּ
 עֲרִי יִצְמַח בְּאֶרֶץ לֹא יִרְעָה.
 וְנָעַת יִחְשׁוּב מִצֹּא נֹת וְלִשְׁקוּט
 יִזְנוּ יִתְקַע וְיִרְעַע תְּרִנְעָה.
 וְנִגְלִיּוּ יוֹם לְגִל דִּוְרָכִים בְּאֵלֹ
 עֲלִיָּהֶם מִמִּצְוֵי הַשְּׁמַיִם שְׁבִיעָה.
 וְנִפְשׁוּ יוֹם לְיוֹם תִּצְפּוֹר בְּצִפּוֹר
 בְּאֵלֹ הָיָא קִבְּף קָלַע קְלִנְעָה.
 וּבִתְתֵּהּ תִּחְשׁוּב מִאֶסֶר וְנִדְרָה.
 מִבְּיַיֵּר טוֹב וּמִשְׁמִיעַ יִשְׁנָעָה.

ובאשר כלה דברו ושירו אמר לו איש מן ההבורה, הנה ידענו כי לך שפה ברורה. אבל אתה זכרת קורות הנסיעה, ועזבת דבתה לרור אחרון קבועה. ועתה ספר מורותיה המוכות, כאשר ספרת מורותיה הרעות, וזכור נעיונותיה כאשר זכרת המאורעות.

ויען ויאמר : אם הנסיעה רעה וההליכה מכונה, ובלענה מסוכנה. הלא בנסיעה, ושיג הנכשל תשועה. ובהליכתו, תעלה למכתו. כי בה ישיג האיש חפציו, ויגברו חלציו, ויאזור כגבור חלציו, וידרוך ללב אויביו חציו. ולולי הנסיעה לא עלה ברע מולו, ולא יעשר ולא יקום חילו. והנוסע בדרכים במוטע ימים ירבה טובו, ויכפל והכו. אם תראהו היום ערום והלך, מחר ידמה לבן מלך. והשוכן בביתו, ולא יצא מסביב מפתחו, לא תסור מעליו הרפתו, כי לא יצא מוצרתו, עד יצא מארמחו. ולא יסע מלכו יגונו, עד יסע ממעונו. ובעודו ישכון בארצו, לא ימצא חפצו. על כן יאמרו החושלים הנסיעה, תשועה, וההליכה, ברכה. וכל הנוסע, הוא לחפצו נוגע. וכל ההולך, הוא על חפצו מולך. והמושטם, פרי חפציו ילקט. והיושב, כאבן דומם יחשב. ובהליכתו יראה פנים חדשות, וירפא מלכבו מכות אנושות. ויתחדש גילו, ויאיר חלו, [וישקוט שאונו, ויסיר יגון רעיונו]. וישוב לארצו בכים מלא, וכולו עולה. וימצא הנפשות, אליו נכספות, והענינים לאם הדרך נשקפות.

וישא משלו :

אֲשֶׁר יִפְתַּר לִבָּבוּ לְנִסְיָהּ
 בְּאִיד יִשְׁבַּע וְלֹא יִחַסֵּר יְגִיעָהּ.
 וְהִצְלָל מִבֵּיתוֹ יִסְבֵּב
 וְהָיָא דוּמָה לְתֵדֵה הַתְּקִיעָה.
 וְלֹא יִסּוֹר וְגוֹנוֹ מִלְּבָבוֹ
 וּמִתְרָעָה יְהִי יוֹצֵא לְרַעָה.
 וּבְמִשְׁפָּל יִשְׁוֹטֵט יָם וּמִזְרָח
 עֲרִי יִמְצָא לְצִרְתוֹ תְּשׁוּעָה.

וְהַרְוִין יְהִי מוֹאֵס בְּשִׁבְתָּהּ
 עָדִי וְיִשִּׁיג הַפְּצִיזוּ בְּהַנּוּעָה.
 וַיִּרְאֶה נִפְלְאוֹת עוֹלָם בְּלִבָּתוֹ
 וַיַּעֲבֹר הוֹן וְיִלְמַד בֵּין יַדְעָה.
 וְעַתָּה שׁוּבוּ יְהִי לְמַתְחָלִים לִי
 מִבְּשֵׁר טוֹב וּמִשְׁמִיעַ יִשׁוּעָה.

וכבלות שיריו, ומלואי דבריו. כל העם מברכותם
 העניקהו, ומשרי נדבותם הניקוהו, ועל שמו שאלוהו.

וישן ויאמר:

אָנִי חֵבֵר מַחְבֵּר הַפְּנִינִים
 וּמִאֲמָרֵי פֶלֶב צְרִי צְנִינִים.
 בְּמַתְחָלֵי אֲרוּמִם הַשְּׂפָלִים
 וּבְלִשׁוֹנֵי אַגְדֵּעַ רֹאשׁ גְּאוּנִים.
 פְּטוּב נִיבִי אֲרוּמִם פֶּלֶב בְּנֵי בּוֹ
 וְאַשְׁפִּיעַ קִמְי גְּאוּנֵה קְלוּנִים.
 וְהַנְּכַבֵּד אֶכְיֹאז תִּיךְ שְׂאוּלָה
 וְהַשְּׂפָל אֲרוּמוֹ עַד עֲנָנִים.

שער עשרים ושבעה

בשבת היין ותועלותיו, והמקרים אשר יקרו לשותיו.

נאם הימן האורחי: רציתי כימי הנעורים, להבדל
 מדרכי הטובאים והשכורים, ונכספתי ללכת בדרכי הנזירים.
 ואמרתיו על נפשי כל מחמד עין, וכל אשר יצא מגופן היין.
 וקבלתי עלי הנזירות כחאוה שלמה, עד מלאת לי שנה
 תמימה. וכאשר קימתי נדרי, והשלמתי ימי נזרי. נכספתי
 לבית הכרמים, כי ארבו לי שם הימים. ואמרתיו למתי אמנע
 נפשי מכל שמחה, עד יכלו כיגון חיי ושנותי באנחה. אשובה
 לקדמתי כי יד גילי חתה, וכי טוב לי אז מעתה. אז מהרתיו
 לפשוט בגדי הנזירות, ולבשתי מחלצות השכרות. ומהרתיו ולא
 התאפקתי, ועל דלתי הסובאים דפקתי. וראיתי השמחה ראוה
 עין בעין, ובאתי אל בית משתה היין. והנה שם חברת
 בהורים, והגביעים כמאורים, בגלגלי ידיהם מאירים. וכל אחד
 מהם מתרונן על גביעו ואגנו, ומשבת יגו. זה אומר תבל
 כמו חשוקה יפת עין, ורוק פיה יין. והגנים להייה, והמעיינים
 עיניה. וזה אומר היין שליח השמחות, ומבריה האנחות. וזה
 אומר לולי בת הגפנים, כסה על הלב עשן היגונים, ופנו
 אליגו הששונים, ערף ולא פנים. [וזה אומר היגון בצרעת

פורחה, והיין רפואה לו ומרקהת, להציל מודת שחת]. והוא
אומר היין רפואת אנושים, ונבורת חלושים, ומשמח אלהים
ואנשים. והיה בתוכם איש בעל שיבה, עומד על מצבה.
והמיד יתן בכוס עינו, וימצא הגביע טובב על יד ימינו.
וכשמעו דברי חבריו ומליהם, צחק והלך עליהם, ואמר אוי
למליצות אשר שפכו פניניהם, וחללו עניניהם. הכזה יהיה
שבת היין ומהלליו, ואם אלה מעלליו. הלא אם שבחתם מתקו
וטעמו, שבחתם יפיו ונעמו, וגרדו ובשמו, וזכרו ושמו. לא
זכרתם להו, ורקזו וריתו. וצירו וצרו, ומוגיו וחליו. והורו
ומראהו, ומעשהו ומכסהו. וצופו ורבושו, ויורו ומלקושו.
וגחלי רביבו, וגחלי שביבו. כל זה שבחתם, ודרך אהרת
לקחתם. ויאמרו לו כל העם: אם תגיד לנו שכח חמדוהו,
שורר על פי מדותיו. והיה לך חלק כחלק בהוננו, ובאשר
תשלט ימינו.

ויען ויאמר:

דעו כי היין שמחת נשמות ונפשות, והדות גפשות
חלושות, ומחמד לבבות ובכות. ורוע גן אלהים רוחו, ורקח
הרוכלים וקחו. ופרי עדן מתקו, וצרי גלעד לקו, והשמחה
נפלה בחלקו, והחדרה אשת חיקו. פני להבים פניו, ובק
חרב מתהפכת בין עיניו. ביד רמה יניפנה, ועל צבאות היגונים
ישלפנה. לכבות בראשו האודים העשנים, ולהעיר בטליו ישני
השושנים, גביעו כפורי שלג לבנים, ועסיסו אדמו עצם
מפנינים. לשמח נוקשים, ולהשיב רשום כראשים, ולרכך
קשים. מראהו תפת, וטעמו גפת. וצל ערן צללו, וטל
אורות טללו, וכלי ה' כליו, בהר היופי הרים דגליו, ובחריו

הלבבות הקע אהליו, ועל היגונים יצבאו הליו, הבעיר גחליו
בגחליו. והסיק שביבו, תוך רביבו. והתך גחלת קודחת,
כמו בכרד איש מהלקחת. והעלה להב, במי זהב. והטביע
בגדלה ברקת, ואדם פטדה נסקת. זרמיו מצוף מחוקים,
ובמעכה הלב יצוקים, וריחו שושנת העמקים, רפה ופיל
חזקים, והולש יומת ענקים. להיו להי חזק, ופיה בכל פה
נשוק. ואורו באפלה זרה, ועינו עינו עורים פוקה.

וישא משלו ויאמר:

בַּת הַגִּבּוֹרִים יִקְרוּ דְמִיָּה
מִדָּם כְּבֹדוֹ יִחְסְרוּ מִיָּמֶיהָ .
חַיִּים בְּטוֹב טַעְמָהּ וְאֵזר שְׂמֵשׁ בְּזוֹ
לְחַיָּה וְהַמּוֹד מְרַקְחֹת סְפִיָּה .
תַּתְּפֵס בְּכּוֹס שֶׁהֵם וְאֵזר תַּתְּגַל וְאֵין
דָּבָר יִכְסֶּה וְיַגְלִימָהּ .
אֲדַמּוּ לְחַיָּה פְּאֵלֵי זֵוּ פְּנֵי
רוּאִים וּבִישְׁנָה וְיִכְלִימָהּ .
כּוֹס פְּלִי שֶׁהֵם וְיִנְיָה יִתְפַּיֵּךְ
אֹזְתָה לְעֵין אָדָם וְיִאֲדִימָהּ .
תוֹךְ הַכְּלִי תִדְמָה לְמַתָּה נְטַמְנָה
בַּק תַּתְּהַ עַל יִשְׁכּוּ דְמִיָּה .
אַחַר בְּלוֹת תִּשׁוּב לְעֵדוּתָהּ וְאֵם
תִּזְקוּן בְּכִלְקָהּ תִּדְשָׁה יָמֶיהָ .
אֲמַנֵם בְּשִׂמְשׁ הִיא בְּגִלְגַל תִּסְפִי
בַּק הַגִּבּוֹרִים גַּחְשׁוּבוּ שְׂמִיָּהּ .

ובהשלימו שריו, וישו בעיני כל העם דבריו. ויאמרו לו: הטבת בשירך, ונעמת בדברך. ושבתת הוין בכל מדותיו, וגלית תמודותיו, אבל אם תספר רוע מדותיו, כאשר ספרת תמודותיו, תודיע מועלתך ותפרוש, והיית לגו לראש.

ויען ויאמר להם: הוי גבורים לשחתו יין, הן אתם מאין. הלא ידעתם כי אין כמדהו, והמתהלל בו בוטח על תהו. ובת הגפנים כמנה אנשים הכשילה, כי רבים תללים הפילה. ובעת איש אותה ישטה, אך אש בתוך לבו תחתה. ותבלבל כל נפשו, ותכריע ראשו. ותוציאהו מדעתו ותכונתו, ותבא אליו בלאט ותתקע היתד ברקתו. והיין יסוד כל עון ואשמה, וכל עברה וזמה. והוא עקר לכל רשע, ומחבר לכל פשע. ובבית משתה היין יועדו הרשעים והעריצים, והאכזרים והפריצים. ולעשות זמה יתחברו, ועל דגן התיורש יתגוררו. ושם יצמדו הנואפים עם הקדשים, ויבאו האנשים על הנשים. ויתחברו המנגנים והמרננים. ומן הגנונים, ימשוך אדם לתנוגים. באישון לילה ובאפלה, וקרב זה אל זה כל הלילה. להרבות נבלות, ולהתעולל עלילות. והוא מסור הבשת והענוה, וכל מדה נאוה. ומאבד הדעת, ומשיב נפש המשיכיל משתגע. להקל המצות החמורות, ולרדוף התאות והעבונות. והיין יחבר בבית אחר אצילים, עם נבלים, וגאונים, עם שפלים. והנעלה עם הנקלה. והזנב עם הראש, והצואה עם בשמים ראש, וכל השוגה בו יאבד כל הונג. ויוציא כל מסוגו. ויתבטל מן האומנות אשר אתו, כי בו שבת מכל מלאכתו.

וישא משלו ויאמר:

פת הגפנים יתשכו ימייה
אל יודעי מוסר ותצדקיה.

ונדה לעין תפוערים אגן לעין
תקמי לכבות יתמרו מימיה.
תזוב בדם לבוערים אותה ולא
תטהרו לעולם מקור דמיה.
מזעם מרוקיה פרוש ומצא לה
בו ציף רבש פיה ומטעמיה.
מביט געין שקלו לחלאמה הרא
ומאם גמזב רקקה וקבשמייה.
מיים היותה בעברות נודדה
גם בעברות ומלאו ימיה.
כל התקאים מבגי איש נכרתו
לו נכרתה מתוך בגי עמיה.

אמר המגיד: וכשמוע העם פלאות אמרו, נמשך לבם לדבריו. ורבים מהם עובו היין וימאסוהו, ונדרו נדר כל ימותם לבל ישתוהו, ואומר אליו בתי המזווה כוכבי מדומיך, הודיעני מה שמך. אמר: אלון בצעננים מעוני, והמשיכיל ידעני, וכשמעי נבו, התוקתי בו. ואמרתו לו: האתה גבורנו, חבר הקיני חברנו. אמר: אני איש שלומך ואמוניך, ומבחר נאמניך. [ועמדתי כפי שעה אתו, ואחריו כן הלך למעון שבתו. ועוב כלבי אש ידיו, ונפש עשוקה בירו].